

Stenogrammid

XIII Riigikogu, VI Istungjärk, täiskogu korraline istung

Kolmapäev, 15.11.2017, 14:00

Toimetatud

14:00 Istungi rakendamine

1. 14:04 Halduskohtumenetluse tõhustamiseks halduskohtumenetluse seadustiku, riigilõivuseaduse ja riigi õigusabi seaduse muutmise seaduse eelnõu (496 SE) kolmas lugemine
2. 14:07 Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (498 SE) kolmas lugemine
3. 14:09 Sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (489 SE) kolmas lugemine
4. 14:14 2018. aasta riigieelarve seaduse eelnõu (521 SE) teine lugemine
5. 19:04 Spordiseaduse ja tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (534 SE) esimene lugemine

14:00 Istungi rakendamine

14:01 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu! Alustame täiskogu VI istungjärgu 8. töönädala kolmapäevast istungit. Kellel on soovi üle anda eelnõusid või arupärimisi? Uno Kaskpeit.

14:02 Uno Kaskpeit

Härra eesistuja! Lugupeetud kolleegid! EKRE fraktsiooni nimel annan üle arupärimise siseministrile. See puudutab piirivalvurite vormivarustust. Olukord on kurb. Piiripunktides on piirivalvurid topitud sinisesse vormi. Kuid väga kurb olukord on rohelisel piiril. Politsei- ja Piirivalveameti koostatud ja väljakuulutatud hanked on ridamisi läbi kukkunud võhiklikkuse tõttu. Kirjumat seltskonda pole piiril varem nähtud. Piiriületaja näeb luitunud, kulunud ja rikkaliku toonivalikuga vormivarustust kandvaid piirivalvureid, sest rohelisel piiril on vanemad teenistujad jaganud noorematele oma kulunud vorme. Kõik, mis on vahepeal mingi väikese hanke kaudu muretsetud, on eri toonides. Nii et rohelisel piiril on kirju seltskond. Sellest tulenevalt on meil järgmised küsimused. Mis on põhjuseks, et on tekkinud sellised probleemid vormivarustuse tellimustega? Teiseks: kuidas plaanite lahendada piirivalvurite vormivarustuse probleemi? Kolmandaks: kuidas selline pilt sobib kokku meie riigi sajanda, juubeliaastapäevaga? Ja neljandaks: kes personaalselt vastutab tekkinud olukorra eest? Aitäh!

14:03 Esimees Eiki Nestor

Rohkem soove ei ole. Olen vastu võtnud ühe arupärimise, edastame selle kodu- ja töökorra seaduses ette nähtud korras. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Kohal on 88 Riigikogu liiget.

1. 14:04 Halduskohtumenetluse tõhustamiseks halduskohtumenetluse seadustiku, riigilõivuseaduse ja riigi õigusabi seaduse muutmise seaduse eelnõu (496 SE) kolmas lugemine

14:04 Esimees Eiki Nestor

Läheme päevakorra juurde. Kõigepealt, Vabariigi Valitsuse algatatud halduskohtumenetluse tõhustamiseks halduskohtumenetluse seadustiku, riigilõivuseaduse ja riigi õigusabi seaduse muutmise

seaduse eelnõu 496 kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi lõpphääletus. Lugupeetud Riigikogu, kuna eelnõu 496 vajab vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust, siis palun, kohaloleku kontroll!

Kohaloleku kontroll

Kohal on 87 Riigikogu liiget.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud halduskohtumenetluse tõhustamiseks halduskohtumenetluse seadustiku, riigilõivuseaduse ja riigi õigusabi seaduse muutmise seaduse eelnõu 496. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu 496 vastuvõtmise poolt oli 81 Riigikogu liiget, vastuolijaid ja erapooletuid ei olnud.

Halduskohtumenetluse tõhustamiseks halduskohtumenetluse seadustiku, riigilõivuseaduse ja riigi õigusabi seaduse muutmise seadus on vastu võetud.

2. 14:07 Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (498 SE) kolmas lugemine

14:08 Esimees Eiki Nestor

Järgevalt Vabariigi Valitsuse algatatud makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 498 kolmas lugemine. Avan läbirääkimised.

Läbirääkimiste soovi kolmandal lugemisel ei ole. Komisjoni ettepanek on viia läbi lõpphääletus.

Austatud Riigikogu, kas me võime minna lõpphääletuse juurde? Tänan!

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 498. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu 498 seadusena vastuvõtmise poolt oli 84 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud.

Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus on vastu võetud.

3. 14:09 Sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (489 SE) kolmas lugemine

14:09 Esimees Eiki Nestor

Kolmandana on meie päevakorras Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 489 kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Reformierakonna fraktsiooni nimel Liina Kersna, palun!

14:10 Liina Kersna

Suur tänu, austatud juhataja! Head kolleegid! Enne, kui me selle seaduseelnõu puhul vajutame nuppu ja tõenäoliselt võtame selle seaduseelnõu vastu, tahaksin ma Reformierakonna fraktsiooni nimel välja käia kolm mõtet. Selle seaduseelnõuga me paneme kohalikele omavalitsustele väga olulise uue ülesande.

Nimelt, kohalikel omavalitsustel saab olema kandev roll asendushoolduse reguleerimisel ja laste toetamisel. Selle ülesande kõrval saavad kohalikud omavalitsused ka päris suure hulga raha, et lapsi toetada. Ma väga loodan, et kõik kohalikud omavalitsused on tänaseks päevaks teadvustanud, et selline ülesanne neile selle seaduseelnõuga antakse, ja tehakse ka konkreetseid ettevalmistusi selleks, et olla nende ülesannete kõrgusel. On ju kohalikel omavalitsustel reaalne võimalus suunata inimeste, sealhulgas ka väikeste inimeste saatust, mis on eriti oluline.

Teiseks, praeguses eelnõus on kirjas, et asenduskodudes võivad perevanematena ja kasvatajatena töötada keskharidusega inimesed. See teema tekitas komisjonis väga tuliseid arutelusid. Asenduskodu töötajate liit käis välja ettepaneku, et vähemal või suuremal määral traumeeritud lastega, kes jõuavad asendushooldusele, peaksid tegelema võimalikult professionaalsed töötajad. Pandi ette, et nad peaksid olema ka kõrgharitud. Praegu tundub, et me ei ole selleks muudatuseks valmis, aga ma loodan, et see on meie tulevik. Kui me tuleme selle teema juurde siin saalis tagasi, siis me oleme valmis ka kehtestama

kõrgemad haridustingimused nendele inimestele, kes lastega tegelevad. Kolmandaks, selle seaduseelnõu suur eesmärk on, et aina vähem lapsi kasvaks lastekodudes, st asenduskodudes, ja et me aina enam oleksime ühiskonnana valmis võtma asendushooldust vajavaid lapsi oma peredesse. See oleks laste seisukohalt kõige õigem ja turvalisem variant, kuid ka prognoosid ütlevad, et see trend ei arene kiiresti. Aga see sõltub kõigist meist. Nii et ma kutsun kõiki siin saalis mõtlema selle peale, kas meil oleks võimalik oma peresse võtta asendushooldust vajavaid lapsi. Aitäh teile! Reformierakond kindlasti toetab seda eelnõu.

14:13 Esimees Eiki Nestor

Rohkem läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus. Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 489. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu 489 vastuvõtmise poolt oli 81 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus on vastu võetud.

4. 14:14 2018. aasta riigieelarve seaduse eelnõu (521 SE) teine lugemine

14:14 Esimees Eiki Nestor

Aga nüüd järgmine päevakorrapunkt, Vabariigi Valitsuse algatatud 2018. aasta riigieelarve seaduse eelnõu 521 teine lugemine. Komisjoni ettekandja rahanduskomisjoni esimees Mihhail Stalnuhhin, palun!

14:14 Mihhail Stalnuhhin

Härra esimees! Lugupeetud kolleegid! Esimese ja teise lugemise vahel oleme arutanud järgmise aasta riigieelarve teemat kokku neljal istungil: 23. ja 24. oktoobril, 7. ja 13. novembril. Nendest istungitest võttis osa kokku kuus Vabariigi Valitsusse kuuluvat ministrit. Nende edastatud slaidid on kättesaadavad. Need debatid, mis toimusid iga ministriga, on protokollitud ja kergesti kättesaadavad. Ja esimese lugemise ajal ei näidanud Riigikogu saal üles erilist huvi, täpsemalt mitte mingit huvi nende vestluste vastu, mis meil ministritega komisjonis toimusid. Nii et ma jätan selle teema lõpuks – kui aega jääb, siis annan sellest ülevaate –, praegu aga lähen muudatusettepanekute juurde.

Kokku laekus Riigikogu fraktsioonidelt ja liikmetelt 50 muudatusettepanekut ning nendele lisandus veel 20 muudatusettepanekut. See on absoluutselt tavaline asi. Selle perioodi sisse, mis algab peale seda, kui Vabariigi Valitsus eelarve sisse annab, ja lõpeb teise lugemisega, jääb aeg, kui ministriumid aktiivselt täpsustavad arve, adressaate jms. Ja selle suure töö tulemusena tekkis rahanduskomisjonil 20 muudatusettepanekut. Nende hulgas on selliseid absoluutselt tehnilisi ettepanekuid: näiteks on näpuvea tõttu kuskil reas vale kood või teistsugune summa, koondridades on avastatud mingeid vigu, mis on kindlasti vaja parandada. Nii et sellised tehnilised ja täpsustavad muudatused. Need on seekord seotud eelkõige sellega, et maavalitsused lõpetavad oma töö, ja sellega et, ühishoone haldamine eeldab, et mõned teenused ühendatakse. Ja on ka mõned põhimõttelisemad asjad, nagu kindlaks määramine, mis vald mida maksab. Näiteks Viimsi vald hakkab nüüd väikesaare toetust maksma Kräsuli saarele. Haridus- ja Teadusministeeriumi keelteprogrammi teatud osad lähevad Kultuuriministeeriumi alla. Muu hulgas on soov suurendada riigikaitseprogrammi rahastust 115 000 euro võrra ning määrata uue ööpäevaringse erihooldusteenuse maksimaalne tasu, mis tuleb riigieelarvest. Aga põhimõtteliselt kõik need 20 muudatusettepanekut on täpsustavad ja tehnilised. Komisjon hääletas neid ja toetas neid täiel määral: poolt oli 7, vastu 1 ja erapooletuid 4 komisjoni liiget.

Läheme nüüd nende muudatusettepanekute juurde, mis on laekunud fraktsioonidelt ja Riigikogu liikmetelt. Kõige rohkem tegi muudatusettepanekuid – täpselt 27 – Vabaerakonna fraktsioon. Neist suur osa, 15 muudatusettepanekut, on formuleeritud ühtmoodi: nendega pakutakse vähendada tööjõu- ja majandamiskulusid ministriumides ja teistes riigiinstitutsioonides. Nende hulgas on Riigikogu, Presidendi Kantselei, Õiguskantsleri Kantselei, Riigikohus, Riigikantselei, Haridus- ja Teadusministeerium, Justiitsministeerium, Kaitseministeerium, Keskkonnaministeerium,

Kultuuriministeerium, Maaeluministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Rahandusministeerium, Siseministeerium ja Välisministeerium. Veel üks ministeerium on selles nimekirjas, see on Sotsiaalministeerium, aga ettepaneku suund on teine: soovitakse vähendada tööturu programmi mahtu ühe miljoni euro võrra. Ma võtsin need ettepanekud kokku, sest neil kõigil on üks eesmärk: taastada riigieelarve tasakaal. Rahandusministeerium kommenteeris seda järgmiselt. Kõik, mis on praegu meie riigieelarve eelnõus sees, on täielikult vastavuses riigieelarve seadusega. Tasakaalu me saavutame mõne järgmise aastaga ning selline olukord on seadusega lubatud.

Kui faktilisest vähendamisest rääkida, siis seda kommenteeriti niiviisi, et riigiinstitutsioonide töötajate palga kasv on viimased aastad olnud kõvasti väiksem kui keskmine palgakasv üle Eesti. Kui teha need pakutud muudatused, siis see vahe, see lõhe hakkab suurenema. Need muudatusettepanekud said kõik hääletamisel 5 poolthäält ja 7 vastuhäält. Erapooletuid ei olnud. Seega ettepanekud ei leidnud toetust. Vabaerakond esitas veel 10 muudatusettepanekut, millest ma nüüd räägin. Muudatusettepanek nr 17 puudutab Haridus- ja Teadusministeeriumi ning seisneb selles, et lisada doktoranditoetustele 4 miljonit eurot ja teha seda üürikorterite rajamise programmi arvel. Selle peale ütles valitsuse esindaja, et allikas ei sobi. Pean siin tegema ühe kõrvalepõike. Nimelt, üürikorterite programmi mahtu on erinevalt tõlgendatud. Kord räägitakse 37 miljonist, kord räägitakse 33 miljonist, kord räägitakse 20 miljonist. Tegelikult on see maht järgmiseks aastaks planeeritud 12,5 miljonit eurot. Ja see leiab ka reaalselt realiseerimist. Nii et see muudatusettepanek toetust ei leidnud – poolt oli 5, vastu oli 6. Tuleb ka märkida, et doktoranditoetus kasvab järgmisel aastal 660 euron, st enam kui 50%.

18. muudatusettepanek oli sama ministeeriumi valdkonna kohta: pakutakse suurendada teadusasutuste baasfinantseerimist ja uurimistoetust. See ka ei leidnud toetust, kuna see summa suureneb niigi 135 miljonilt 151 miljonile ehk praktiliselt 12% ja see on ette nähtud vastavalt peetud läbirääkimistele ehk kokkulepitule. Siin oli sama hääletustulemus: ettepanek ei leidnud toetust.

24. muudatusettepanek on, et Keskkonnaministeeriumile eraldataks rohkem raha looduskaitseliste piirangutega maade väljaostmise programmi jaoks. Rahandusministeeriumi esindaja rääkis meile üsna pikalt, et see programm arvestab sellega, et järgmisel kolmel aastal läheb sinna 13,4 miljonit eurot. See peab kõik vajadused katma ja isegi kaotama järjekorrad. Hääletusel oli 5 poolt, 7 vastu, seega ettepanek ei leidnud toetust.

Edasi, 31. ettepanek: eraldada Maaeluministeeriumile 600 000 eurot mesinike toetamiseks ja selle sihiga vähendada riigi eraldisi erakondadele. Valitsuse esindaja teatas rõõmsalt, et Euroopa Liidus 25 riiki, sh Eesti, toetavad oma erakondi. Kui sa ise oma erakondi ei toeta, siis hakkab seda tegema keegi teine. Ei toeta erakondi ainult Küpros, Malta ja Läti. Pealekauba ei ole erakondadele väljamakstav toetus, mis moodustab 5,4 miljonit eurot, seitsme viimase aasta jooksul suurenenud. Ja kui vaadata, millise muutuse on läbi teinud eelarve maht ja kuidas on muutunud SKT, siis me näeme, et praktiliselt on see toetus vähenenud. Selle hääletamisel toetas muudatusettepanekut 4 inimest ja vastu oli 7. Seega ettepanek ei leidnud toetust.

Järgmine on 34. ettepanek: vähendada 14,7 miljoni võrra üürikorterite rajamise programmi raha. Sellest ma juba rääkisin. Poolt hääletas 5 inimest, 7 vastu. Ettepanek ei leidnud toetust.

Ettepanek nr 35 puudutas Rail Balticut: vähendada investeeringuid 5,63 miljonit. Selle kommentaariks oli ka üsna põhjalik selgitus: tegu on meie lepingulistehetega. See on alus saada eelarveväliselt vahendeid selle projekti realiseerimiseks ja Vabariigi Valitsus ettepanekuga ei nõustu. Toimunud hääletamisel toetas muudatusettepanekut 2 inimest, vastu oli 6 ja erapooletuid 2. Ettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepanekuga nr 36 pakkus Vabaerakonna fraktsioon eelarvest maha võtta kõik vahendid, mis on ette nähtud maakonnasiseseks tasuta transpordiks. See summa on 13,6 miljonit. Vastuseks kõlas, et koalitsioon tahab vähendada Eesti leibkondade transpordikulutusi. Need on märksa suuremad kui meie naaberriikides. Seda peetakse heaks meetmeks, et anda inimestele võimalus otsida ja leida endale tööd. See ettepanek ei leidnud toetust: poolt oli 5 inimest, 7 vastu.

Veel pakuti välja, et MKM vähendaks EAS-i vahendeid ehk halduskulutusi ühe miljoni euro võrra. Selle ettepaneku juurde oli pandud ka üsna emotsionaalne tekst. Vastus oli selline, kus anti ülevaade, milleks need halduskulutused tegelikult lähevad. Ettepanek ei leidnud toetust: poolt oli 3 inimest, vastu 7, erapooletuid ei olnud.

Muudatusettepanek nr 38: jätta järgmisel aastal ära umbes 50% IT-arendusi. Asjaomane summa on ümmarguselt 3,5 miljonit. Ja ära võiks need arendused jätta põhjusel, et mõned seadused, mis toovad kaasa mingid maksude või aktsiiside muudatused, ei jõustu. Sellele saime vastuse hiljem meili teel, aga

midagi kõlas muidugi ka komisjonis. Kõik need 19 programmi, mis nõuavad IT-arendust järgmisel aastal, on komisjonis olemas ja me arvame, selle artikli alt raha maha võtta ei tohi. Poolt oli 5, vastu 7. Ettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepanek nr 40: vähendada maanteede remondi raha 10,14 miljoni euro ulatuses. Õigemini formuleering oli selline, et mitte vähendada seda summat, vaid ära jätta kasv. See on täpselt see summa, mille võrra kasvab maanteede remondi ulatus järgmisel aastal: 10,14 miljonit eurot. Vastus oli selline, et selle summa sisse, mis praegu eksisteerib riigieelarves, on arvestatud see, kui suur raha on juba määratud kaasfinantseerimiseks, selleks et saada täiendavaid vahendeid Euroopa Liidu fondidest. Kui me võtame selle ära – paljugi mis võib juhtuda –, siis drastiliselt vähenevad kruusateede ja muude selliste objektide remondid ja see on vastuvõetamatu. Hääletusel oli poolt 5 inimest, vastu 7 ja 0 erapooletut. Ettepanek ei leidnud toetust. Selline muudatus paneks ohtu Riigikogu kinnitatud transpordi arengukava aastateks 2014–2020 elluviimise. Koalitsioonile see ei ole vastuvõetav. Viimane Vabaerakonna fraktsiooni muudatusettepanek, mis kannab numbrit 50, leidis ainult ühe rahanduskomisjoni liikme toetuse, mis tähendab, et see ei kuulu hääletamisele. See seisneb selles, et võtta Siseministeriumi valitsemisalast ära erakondade toetus ja anda see raha Kodanikuühiskonna Sihtkapitalile. Poolt oli 1, vastu 7, erapooletuid 2. Märkuse korras: Kodanikuühiskonna Sihtkapital saab järgmisel aastal riigieelarvest 1,6 miljonit eurot, mis on suurem summa kui tänavu – no vaid natuke suurem, aga siiski on. Need oli Vabaerakonna muudatusettepanekud.

Reformierakond esitas neli muudatusettepanekut, mille kõigi eesmärk oli viia eelarve struktuursesse tasakaalu. Kõik need neli – ettepanekud nr 10, 11, 33 ja 39 – ei leidnud toetust. Neid toetas 5 rahanduskomisjoni liiget, vastu oli 7 ja erapooletuid 0. Lühidalt nii palju, et tehti ettepanek vähendada Vabariigi Valitsuse reservi, vähendada ministeeriumide tööjõu- ja majandamiskulusid, vähendada üürimajade ehituseks eraldatavate investeeringute mahtu ja võtta eelarvest maha vahendid maakondades tasuta transpordi juurutamiseks.

EKRE tegi 14 muudatusettepanekut, neist 11 said ainult ühe rahanduskomisjoni liikme toetuse. Kas ma võin lisaiega paluda? Ei saa?

14:33 Esimees Eiki Nestor

Anname lisaiega. Ma arvan, et seda on vaja.

14:33 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Kokku 11 ettepanekut on sellised, mis said ainult ühe Riigikogu liikme toetuse. Arvestades, et aega napib, ma räägin nendest, mis said kaks häält. Need on vähendada 50% erakondade toetust, võtta 415 000 eurot ära soolise võrdõiguslikkuse programmilt ning vähendada 31 miljoni euro võrra investeeringutoetusi Rail Balticule. Ülejäänutest ma räägin, kui mulle antakse selleks võimalus küsimuste voorus.

Viis muudatusettepanekut on laekunud Riigikogu liikmetelt. Lugupeetud Maris Lauri pakkus oma muudatusettepanekus nr 13 suurendada 18,74 miljoni euro võrra teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniprogrammi rahastamist. Kuna allikaks oli raha Mõntu sadama süvendamiseks ja toetused põllumeestele, siis seda ettepanekut toetati 3 häällega ja vastu oli 7.

Liina Kersna tegi ettepaneku suurendada 60 000 euro võrra summat, mis läheb MTÜ-le Alustavat Õpetajat Toetav Kool. See oleks pidanud jällegi teoks saama Mõntu sadama arvel ning ettepanekut toetas 2 rahanduskomisjoni liiget, vastu oli 7 ja erapooletuid 3.

Urve Tiidus pakkus suurendada SA Erametsakeskus toetust 100 000 euro võrra. Seda toetas 5 komisjoni liiget, vastu oli 7. Ettepanek ei leidnud toetust. Siia ääremärkuseks, et praegu on selle sihtasutuse riigieelarveline toetus 1,3 miljonit eurot ning see vastab metsanduse arengukavas kokkulepitule.

Aivar Sõerd pakkus saata reservi Rahandusministeriumi finantstehingutest 2,3 miljonit eurot ja ma maksimaalselt täpselt püüan tsiteerida, mis oli öeldud selgituses: "Eesti riik pole võtnud kohustusi Kreeka riigi suhtes." See kõlas väga tõsiselt ja ma palusin, et kolleeg Sõerd mingid täiendavad materjalid mulle saadaks. Ja ta tegi seda. Aitäh! Täiendavad materjalid selle kohta saatis mulle ka Rahandusministerium, kelle esindaja selgitas pärast ka komisjonis, et omal ajal me oleme võtnud ESM-i suhtes kohustused, mida keegi ümber lükanud ei ole. Näiteks järgmise aasta kohustus seisneb selles, et me peame mainitud summa ESM-i kontole kandma augustikuus ja järgmise aasta augustikuus ESM-i aktsionärid Euroopa Liidu riikidest otsustavad, kuhu nad suunavad selle raha. Nii et tegemist sellega, et see läheb Kreeka riigi kontole, ei ole. Ja kui midagi säärast on riigieelarve teksti selgituses, siis ma võin

vist väita peale Rahandusministeeriumist täiendava info saamist, et tegemist on eksitava formuleeringuga.

Jüri Jaanson pakkus oma muudatusettepanekus välja, et EAS-i halduskuludes võiks suurendada olümpiavõitjate toetust 39 000 euro võrra. Seda toetas 4 ja vastu oli 7 rahanduskomisjoni liiget. Ettepanek ei leidnud toetust. Ma arvan, et asi on selles, et need kümme inimest, kellest on juttu, on saanud viimasel ajal seda toetust juba suuremal määral. Järgmisel aastal on selle suurus 1182 eurot kuus, mis võrreldes selle aastaga – kui ma ei eksi, siis tänavu on see 683 eurot – on väga suur kasv. Vaadanud läbi kõik need muudatusettepanekud, tegi komisjon menetluslikud otsused. Üks otsus oli teha Riigikogu juhatusele ettepanek saata see eelnõu teisele lugemisele tänaseks, 15. novembriks. Selle poolt oli 9, vastu 3 ja erapooletuid ei olnud. Tehti ka ettepanek esimene lugemine lõpetada, selle poolt oli 7, vastu 5, erapooletuid ei olnud. Konsensusega määrati muudatusettepanekute tähtjaks kümme tööpäeva: 29. november kell 17.15. Aitäh! Ja tänan ka lisaaja eest!

14:39 Esimees Eiki Nestor

Soh! Lisaiega ei läinud vajagi! Viis minutit jäi isegi kasutamata! Nii, küsimused ettekandjale. Aivar Sõerd, palun!

14:39 Aivar Sõerd

Austatud Riigikogu esimees! Austatud rahanduskomisjoni esimees! Aktsiisitõusude tagajärjel vohama hakanud piirikaubandus on kõik piirid ületanud ja me oleme jõudnud olukorda, kus Eesti eelarvesse mõeldud aktsiisitulud siia ei laeku, vaid lähevad Läti eelarvesse. Rääkimata sellest, et majanduskeskkonnale üldse on põhjustatud tohutu suur kahju. Arvud on läinud liiga suureks, et saaks selle ees silma lihtsalt kinni pigistada. Olukord on tõsine. Rahandusminister siin eile nagu rääkis, et võiks järgmised aktsiisitõusud, mis peaks jõustuma 1. veebruaril, ära jätta. Teie olete seda mõtet toetanud. Peaminister nimetas täna infotunnis rahandusministri ettepanekut halvustavalt uitmõtteks. Mis siis saab? Mida koalitsioon kavatseb? Kas te kavatsete mitte midagi teha ja lihtsalt jääda ootama, kuni 1. veebruaril aktsiisitõusud jõustuvad?

14:40 Esimees Eiki Nestor

Aeg on läbi, küsimus on selge.

14:40 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Ma ei mäleta, et ma oleksin seda ettepanekut toetanud. Ma olen välja öelnud järgmise mõtte. Ma ei kuulu Vabariigi Valitsusse ega koalitsiooninõukogusse. Ma ei ole see inimene, kes kujundab meie eelarvepoliitikat. Mina ootan nii nagu teie kõik siin saalis, millisele järeldusele tulevad need ülalmainitud ühendused, ja ma loodan, et selle küsimusega tegeldakse. Õigemini ma tean, et selle küsimusega tegeldakse. Aga piiriäärset kaubandust saab toetada muulgi moel, mitte ainult alkoholiaktsiisi hoidmisega selle aasta tasemel. Nii et me töötame selles suunas ja ma loodan, et me kuuleme peagi mingitest ettepanekutest ja näeme mingit tulemust juba jaanuaris. Aga mida keegi, üks või teine inimene on rääkinud – mina neid isiklikke seisukohavõtte ei kommenteeri.

14:41 Esimees Eiki Nestor

Hanno Pevkur, palun!

14:41 Hanno Pevkur

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Hea rahanduskomisjoni esimees! Me saime nüüd teada, et parlamentaarset riiki teie arvates Eestis ei eksisteeri. Rahanduskomisjoni esimees arvab, et parlament ongi kummitempel või vähemalt rahanduskomisjon on kummitempel, kes ainult valitsuse poolt etteöeldavat siin majas ellu viib. Arvestades, et struktuurne defitsiit paistab tulevat pea kuus korda erinev sellest, mida Rahandusministeerium prognoosib, ja et on ette näha ka aktsiiside väiksemat laekumist, ma küsin nii. Kuna see teadmine, et struktuurse defitsiidi näitaja võib kujuneda hoopis teistsuguseks, jõudis meieni esimese ja teise lugemise vaheajal, kas siis rahanduskomisjon seda

absoluutselt ei arutanud? Kui Reformierakonna ja Vabaerakonna ettepanekud kulude vähendamiseks teile ei sobinud, võinuks koalitsioon siiski püüda leida kokkuleppe, mis kulusid vähendada, et eelarves struktuurne tasakaal saavutada. Aitäh!

14:42 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh teilegi, kuigi siin pole millegi eest tänada, sest te ei taha mind kuulda või lihtsalt ei saa aru sellest eesti keelest, milles ma räägin. Ma olen juba korduvalt rääkinud, et ma tunnistan oma vigu. Eesti keel ei ole minu emakeel, ma võin seda rääkides eksida, aga vist siiski andsin teile piisavalt selgelt teada, et sellega tegelevad nii Vabariigi Valitsus kui koalitsiooninõukogu. Koalitsiooninõukogu on ühendus, kuhu kuuluvad esindajad kolmest fraktsioonist, mis moodustavad Riigikogus enamuse. Kõik otsused, mis seal vastu võetakse, nõuavad kõigi koalitsiooni kuuluvate Riigikogu liikmete nõusolekut. Kas varem oli kuidagi teisiti või on see mehhanism teile tundmatu?

Ma tuletan teile meelde, et kummitempli mõistet kasutati teie valitsuse ajal ja siis need asjad täpselt nii olidki. Teie olite see kummitempel, meie ei ole. Meil on koalitsioonileping ja teie ei leia selles eelarves mitte ühtegi muud suuremat miinust kui see müütiline puuduv eelarve tasakaal. See on teie asi: teil on vaja millegagi rünnata. Aga mina ütlen teile, et meil toimub kõik väga demokraatlikult. Me näeme probleeme, me tegeleme nendega. Ma tahaksin teile meelde tuletada, et ära jäid automaks ja pakendimaks, järgmisel aastal jääb ära diislikütuse aktsiisi tõus, mille teie paika panite. Nii et kui tuleb aeg, millal on asjaga vaja tegelda, siis me sellega kindlasti tegeleme. Meie ministri sõnutsi sellega juba tegeldakse. Aga vastuseks teie küsimusele, mis teie eelviimases lauses kõlas: ei, seda me arutanud ei ole.

14:44 Esimees Eiki Nestor

Urve Tiidus, palun!

14:44 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud rahanduskomisjoni esimees! Reformierakonnal ja Vabaerakonnal on mitu väga mõistlikku muudatusettepanekut ja üldistatult te oma ettekandes neid ka esitlesite. Üks iseloomulik näide on muudatusettepanek nr 11 meie erakonnalt. Selle eesmärk on vähendada ministeeriumide valitsemisala tööjõu- ja majandamiskulusid kokku 15 miljonit. Muudatusettepanekul on väga objektiivne põhjendus: tööealiste inimeste arvu vähenedes ei ole õigustust riigisektori paisutamisele. Ma järeldan teie varasematest sõnadest, et koalitsioon on selles osas ühel meelel, et tööealise elanikkonna vähenemine on tähtsusetu asjaolu, kulusid võib ikka paisutada. Aga ma siiski küsin: kas paari aasta pärast võib see seisukoht koalitsioonis või teil isiklikult muutuda? Kas eelarve koostamisel võiks tekkida hoiak, et töötajaid on vähem, maksumaksjaid on vähem, tõmbame kulusid kokku?

14:45 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! 2009. aasta, teie finantse kamandasite, näitas, et kõik on võimalik. On võimalik kahe nädalaga käibemaksu suurendada, on võimalik kolme lisaelarvega paljaks röövida kohalikud omavalitsused. Kõik on võimalik! Aga kogu austuse juures, Urve, ma palun, et te jätaksite meelde kaks arvu. Ma pean täpsustama, millise perioodi jooksul see on juhtunud, aga kui ma õigesti mäletan, siis viimase kahe aasta jooksul on Eesti turul töötajate arv vähenenud 0,2%. Sama ajaga on ministeeriumide ja muude riigiasutuste töötajate arv vähenenud 1,3%: 1565 inimest. See tähendab, et isegi kui on olnud mingi palgakasv – keskmisele on see igatahes alla jäänud –, siis on seda tehtud oma sisemiste reservide abil: inimesi on vallandatud ja koondatud ning nende palgafond on teatud määral jagatud teiste töötajate vahel. Selline on reaalne olukord.

Kusjuures ma pean ütleva, et kuidas te saate seda kritiseerida, kui tegelikult kogu viimaste aastate protsessi kaasosaline on olnud teie erakond kui endise koalitsiooni juhtiv erakond. See protsess läheb aastast aastasse edasi. Minu arvates on kurb, et riigitöötajate palgad kasvavad aeglasemalt kui keskmine palk üle Eesti. Aga kui me puudutame teemat, kui mitu inimest on riigiasutustes paari aastaga vähemaks jäänud, siis on see hea näide. Teades seda tendentsi, ma ei näe sellist ohtu, millest te rääkisite.

14:48 Esimees Eiki Nestor

Toomas Kivimägi, palun!

14:48 Toomas Kivimägi

Aitäh, härra juhataja! Väga lugupeetud ettekandja! Kas tingimustes, kus riigieelarve on struktuurses miinuses, on kohane ja viisakas, et Riigikogu liikmed teevad 4 miljoni euro eest kingitusi? Ma pean silmas nn katuseraha. See on nagu kingituste tegemine kellegi teise, sh ka kingituse saaja enda arvel. Needsamad kingitavad eraldised tuleb tegelikult kinni maksta järgmistel valitsustel. Kas see on kohane ja viisakas?

14:48 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Jutt on seega katuserahast? Tahes-tahtmata tuleb mulle meelde üks väga teravmeelne ja tark poola mees Stanislaw Jerzy Lec. Tema on formuleerinud sellise aforismi, et minuti pikkus sõltub sellest, kummal pool tualeti ust sa seisad. Ma loodan, et te saite sellest mõttest aru. Ma olen eile ja täna juba mitu korda sellel teemal vastanud. Ja see on tõesti niiviisi, et nii kaua, kui te olete koalitsioonis, teid rahuldab kõik. Kui te koalitsioonis ei ole, siis hakkate kohe olukorda kritiseerima.

Kui struktuursest tasakaalust rääkida, siis siduda struktuurne tasakaal ja need ümmarguselt 4 miljoni – no on väga raske leida mingeid ühiskriteeriume, mille kohaselt see seos on olemas. Oleks tegu mingi tragöödiaga, aga vastavalt riigieelarve seadusele see seda ei ole. Rahandusministeeriumi prognoosid ütlevad, et mõne aastaga me oleme jälle tasakaalus ja kõik on korras. Nii et ma arvan, et kui mingis lähitulevikus – valimiseni on juba vähem aega kui poolteist aastat – juhtub niiviisi, et Reformierakond on jälle valitsuses ja teie olete rahanduskomisjoni esimees ja seisate siin puldis, siis keegi saalist, võib-olla isegi Stalnuhhin, esitab täpselt sama küsimuse. See on mäng, mida meil on aastaid mängitud. Seda mängitakse iga eelarve menetlemise ajal.

Ma ei arva, et katuserahas on midagi negatiivset. Ma elan Narvas. Ma veedan Tallinnas ainult need päevad, millal ma olen Riigikogu istungitel. See teeb kokku alla kolmandiku aastast, kaks kolmandikku ma olen enda juures kodus. Ma käin mööda linna ja ma tean väga hästi, millised probleemid on ühel või teisel kolmanda sektori organisatsioonil. Ja kui ma üritan neid lahendada riigieelarve abil, siis mulle tihti öeldakse, et selline eesmärk ei lähe mitte. Kui ma räägin sellest omavalitsuses, siis mulle öeldakse, et sa tahad oma pakkumisega kelleltki teiselt raha ära võtta. Ma näen, kui pingeliselt omavalitsuses raha jaotamine käib. Aga mõnikord on tegemist sellise organisatsiooniga või sellise aktsiooniga, mida toetada on hädavajalik.

Ma tunnen uhkust selle üle, et järgmisel aastal ma annan oma rahast korraliku summa, peaaegu kogu selle raha koduloomade varjupaigale. Ma olen seal paar korda käinud ja see on võimatu, millises olukorras kassid ja koerad seal elavad. See kõik saab järgmisel aastal korda. On hea, et selline võimalus on olemas, ja ma tänan jumalat ja neid inimesi, kes veerand sajandit tagasi selle traditsiooni tekitasid. Minu arvates katuserahaga on meil kõik korras. Mitte keegi siin saalis ei julge seda endale tasku pista. Kõik teavad, kes on hädas, keda on vaja aidata, olgu see lasteaed, kohalik teater või mingi MTÜ. Kõik nad teevad nii enda kui rahva arust midagi, mis on väga vajalik.

14:52 Esimees Eiki Nestor

Urmas Kruuse, palun!

14:52 Urmas Kruuse

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Oma eelmises vastuses te rääkisite oma rahast. Kas te täpsustaksite, millisest oma rahast te rääkisite? Kas te kavatsete loomade varjupaika oma palgast toetada või mis see oma raha tähendab? Ja mulle on jäänud mulje, et te üritate kogu aeg mind veenda selles, et kui kunagi on midagi kuidagimoodi tehtud, siis tuleb ka edaspidi alati nii teha. Ma küsin niimoodi: kas see eelarve on tõepoolest nii pingeline? Kõik need lubadused on vaja ellu viia ja te olete oma kõnedes ikka rõhutanud, et nõrgemaid tuleb toetada. Aga palun öelge siis, mille pärast töövõimetuspensionärid, töövõimetoetuse saajad peaksid rohkem maksu maksma! Miks see nii on?

14:52 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh küsimuse eest! Te ajasite oma küsimuse sissejuhatavas osas tahtlikult ja kuritahtlikult asjad segi: kui ma räägin katuserahast, siis te püüate seda sildistada kui minu isiklikku raha. See on teie endi

probleem. Nagu ma kord juba rääkisin ja pärast sada korda kordasin: te ei soovigi aru saada, mida ma räägin. Aga see selleks. Mis puudutab pensione ja toetusi, siis see teema, nagu te kindlasti teate, on tänu õiguskantsleri küsimusele, mille ta esitas rahanduskomisjonile, meil praegu arutusel. Üks arutelu on juba toimunud. Me oleme sellest rääkinud nii rahandus- kui sotsiaalministeeriumiga ja ka õiguskantsleri esindaja on siin käinud. Me tegeleme selle probleemiga ja teeme asja korda nii palju, kui asjaolud meil seda võimaldavad teha.

14:54 Esimees Eiki Nestor

Andres Herkel, palun!

14:54 Andres Herkel

Aitäh, härra esimees! Austatud härra Stalnuhhin! Te tegite põhjaliku ettekande muudatusettepanekute kohta ja jõudsite ka koalitsiooninõukogu kui mingi müstilise poliitikakujundaja juurde. Aga vahepeal on Riigikogu ees käinud Eesti Panga president Ardo Hansson, on käinud Alar Karis Riigikontrollist. Valdis Dombrovskis Euroopa Komisjonist juhib tähelepanu, et struktuurne puudujääk kujuneb Eesti eelarves suuremaks, kui meil räägitakse. Neid makromajanduslikke signaale on tulnud hästi palju ja ma olen pettunud, et te sellel üldse ei peatunud. Kas nüüd on rahanduskomisjonis või siis koalitsiooninõukogus sellest räägitud? Kas te kinnitate seda järeldust – mis, nagu mulle paistab, on vaikivalt tehtud –, et härrad Hansson, Karis ja Dombrovskis ei taipa Eesti riigi eelarvest mitte midagi?

14:55 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! See on liiga karm hinnang. Andres, sul ei ole õigus. Sa ei tohiks sellist hinnangut nii tähtsatele inimestele, nii suurtele asjatundjatele anda isegi mitte küsimuse vormis. Aga siin lähevad meil sinuga ja tõenäoliselt paljudega siin saalis arvamused lahku. Ma toon mõned näited, et oleks selgem. Me räägime nii palju sellest struktuursest tasakaalust, et võiks tõesti veidi rohkem sellele aega kulutada. Näiteks 1858. aastal Ameerikas Ühendriikides kaks öde teatasid, et oskavad rääkida surnutega. Kui seda hakati kontrollima, siis selgus, et tõesti, kui nad nende käest midagi küsivad, siis need surnud hinged vastavad neile mingeid klõpsatusi tekitades. Vaadati üle: käed on nähtavad, mingeid mehhanisme ei kasutata. Ja sellest sai alguse selline liikumine nagu spiritism. Selle pooldajad olid ka väga targad ja loogiliselt mõtlevad inimesed, näiteks Sir Arthur Conan Doyle. Neid oli väga palju, Chesterton jt. Kuid 45 aastat hiljem, aastal 1893 need kaks öde tunnistasid, et nad oskasid klõpsutada varvastega. Tavaline inimene seda ei oska, seda on vaja väga pikalt treenida, nii et selle mõtte peale ei tulnud mitte keegi. Aga spiritism oli juba levinud üle maailma ja mitte keegi ei tahtnud kuulda, et see on tegelikult vale. Inimkond võtab üsna tihti kinni mingist ideest ja teeb sellest oma kinnisidee. Ütelge mulle palun, miks me oleme nii targaks saanud alles viimastel aastatel! Kus oli see tarkus enne seda, kõik need 20 aastat peale taasiseseisvumist! Tasakaal. Kas keegi sooviks äkki uurida, mis riigid ja kui palju neid on, kes üldse sellest kinni hoiavad? Miks ma pean uskuma eksperte, kes 2008. aasta detsembris ei näinud, et kuu aja pärast kõik kukub kokku? Öelge mulle, selgitage seda palun! See on usu küsimus, ütlen ma teile järjekordselt. See on ainult usu küsimus.

Mina kardan tegelikult teisi asju, mina kardan seda, et maailmamajandus kõigub. Graafik, kuidas ta kõigub, on täiesti olemas. Maailmapank tegeleb sellega ja ma vaatan, millal järgmine tipp tuleb. Kogu see perioodilisus on seal täiesti paigas ja sõltub nendest tippudest, kuidas maailmamajandusel läheb. Teatud hetkel ta äkki kukub kokku. Kui räägiks sellest, kui vaataks, millised arutelud ümber selle on! Ei, võetakse kinni ühest kinnisideest, ja ongi kõik. Ja me kõik peame ühes rivis marssima selle idee järel. Mulle tuletab see meelde mingit 1. mai demonstratsiooni 30 aastat tagasi: tahad või ei taha, sa saad liikuda ainult ühes suunas ja ainult ühe lipu all.

Miks te olete sellised? Miks teie arvates need inimesed, keda enamik valijaid on usaldanud, peavad alluma eksperdi arvamusele? Ma tuletan teile meelde eksperdi definitsiooni. Ekspert on see inimene, kes on "mitte meie geograafiast". Me tunneme teineteist ja me ei usalda teineteist absoluutselt. Kui Urmas räägib, siis minu jaoks see on mõnikord selline, noh – tuul puhub. See, mida räägin mina, on tema jaoks täpselt sama. Aga me oleme nõus, et keegi, kes on väljaspool seda saali, on kindlasti targem. Miks te endast nii halvasti mõtlete? Ja issandal siin pole mitte midagi pistmist. Ma arvan, et meil on õigus demokraatlikus riigis usaldada teiste hulgas ka iseennast. Ja see, et üks väga autoriteetne agentuur tõstis meie majandusreitingut mõned päevad tagasi, tõendab minu sõnu.

14:59 Esimees Eiki Nestor

Külliki Kübarsepp, palun!

14:59 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea esimees ja ettekandja! Ma küsin niiviisi. Praegune koalitsioon teeb päris suuri maksumuudatusi, mille puhul eeldatakse, et inimeste usaldus riigi vastu säilib ja nad neid makse ka maksavad. Samas, kui riik korjab makse, siis võtab ta ka kohustuse pakkuda oma inimestele teatud teenuseid, võimalusi. Mõistlik oleks neid kohustusi ka täita. Aga mitmes valdkonnas see päris nii ei ole ja me oma muudatusettepanekuga osutasime neist ühele. Riik on endale võtnud looduskaitseliste maade võõrandamise kohustuse, aga kui me ei arvesta selle aasta avaldusi, siis pole 11 aasta jooksul suudetud seda täita. Mida sellises olukorras ikkagi teha?

15:01 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Ega ma teile suurt midagi rohkemat ei saa öelda kui seda, mida ma muudatusettepanekut kommenteerides ütlesin. Kui mu mälu mind ei peta, siis järgmiseks kolmeks aastaks on eraldatud 13,4 miljonit eurot ja ministeeriumi arvates peaks see probleemi lahendama. Ma ei tegele metsandusega, ma ei kujuta ette, milliseid probleeme seal võib olla. Ma küll näen, kuidas minu kodukandis metsa raiutakse ja karud ronivad üha sagedamini linna, rääkimata rebastest ja väiksematest loomadest. Aga riik täidab oma kohustusi. Teate, ärge võtke seda isiklikult, aga mõnikord mul tekib selles saalis kahtlus, kas inimestel ikka mingi eelnev töökogemus on. Ma muidugi tean, et kõik on tublid inimesed, kõik on töötanud. Aga miks te siis ei tea seda tõsiasja, et ei eksi ainult see, kes midagi ei tee. Kui sa midagi teed, siis ka kõige parema tahtmise korral alati tekivad mingid komponendid, mis segavad sinu üht või teist tegevust, mis ei lase unistustel või plaanidel täituda. Ja siis peab lihtsalt pead kokku panema ja üritama probleemi lahendada. Nii et kui räägitakse probleemidest, siis mina ei näe katastroofi või mingit paanilist olukorda. Ma näen seda kohta, kuhu on vaja kohe ajutöö suunata ja välja nuputada, kuidas olukorda parandada. Ja praegusel juhul mind veenab kommentaar, mille andis Rahandusministeerium: 13,4 miljonit peaksid selle probleemi lahendama.

15:02 Aseesimees Enn Eesmaa

Lauri Luik.

15:02 Lauri Luik

Aitäh! Hea rahanduskomisjoni esimees! Reformierakonna fraktsioon esitas omalt poolt neli muudatusettepanekut. Mõte oli selles, et juhtida teie tähelepanu struktuursele tasakaalule ja selle poole püüdmisele, et teha teie elu natukene lihtsamaks. Te küll kandsite ette, et need hääletused komisjonis toimusid, aga oleks hea, kui te selgitaksite natukene detailsemalt, missugune arutelu nende küsimuste üle komisjonis toimus. Mis olid peamised vastuargumendid ja miks te sedasi otsustasite?

15:03 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh küsimuse eest! Ma toon näiteks teie muudatusettepaneku nr 33 võtta 33 miljonit eurot üürimajade investeringuid maha. Ma püüdsin väga pikka aega aru saada – muuseas, see oli üks suurimaid probleeme, kui ma valmistusin teiseks lugemiseks –, miks te opereerite sellise arvuga, kuigi üürimajade ehitamise programmi maht on 12,5 miljonit. Kustkohast tulevad need täiendavad 20,5 miljonit lisaks summale, mis riigieelarves üürimajadele eraldatud on? Aga arutelu – ma ei tea, kas ma kasutan õiget sõna – taandus ideoloogilisele tasandile. On absoluutselt arusaadav, et Andres Ammas teatas Vabaerakonna fraktsiooni nimel, kui ta hakkas muudatusettepanekuid kaitsma, et summaarselt need ongi tasakaalust väljas arvud. Teie esindajad tutvustasid täpselt sama, kuigi siin on vahe veidi suurem kui see lõhe prognoosi alusel: siin on 65 miljonit, mitte 61, kui summeerida kõik. Aga asi seisneski selles, et algusest peale oli kindel siht vaat see küsimus lahendada. No mis vahet seal on, kas tegemist on maakonnatranspordiga või üürimajade ehitamisega – sellel ei olnud enam suurt tähtsust. Seepärast arutelu piirdus sellega, et absoluutses enamuses me kuulasime ära Rahandusministeeriumi ehk valitsuse esindaja ja tegime siis otsuse.

15:05 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Keit Pentus-Rosimannus!

15:05 Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud rahanduskomisjoni esimees! Peaminister jäi infotunnis mulle vastamisega jänni. Seepärast ma küsin sama küsimuse teie käest uuesti üle. Järgmise aasta eelarvega on seotud ka astmelisele tulumaksule üleminek ja 500 euro suuruse maksuvaba tulu määra rakendamine. Ometi valitseb sisuliselt poolteist kuud enne selle määra rakendumist paras segadus. Palun öelge, kuidas see süsteem – ma räägin 500 euro suuruse maksuvaba tulu määrast – järgmisel aastal rakendub! Kes ja kuhu peab tegema avalduse selle rakendamiseks? Kuidas see puudutab näiteks pensionäre või õpetajaid? Mida arvata soovitusel, mis on koolitustel antud näiteks õpetajatele, et ärge parem üldse tulge seda määra aasta alguses taotlema, sest muidu ähvardab teid aasta lõpus korralik tagasimakse? Kuidas see süsteem 1. jaanuarist täpselt välja nägema hakkab?

15:06 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Me arutasime sellel nädalal olukorda, mis teoreetiliselt tekib peale 1. jaanuari. Kohal oli ka Rahandusministeeriumi esindaja, kes selleks ajaks veel polnud osanud kirja panna – lihtsalt aega oli väga vähe – muudatusettepanekut, mida me hakkame rahanduskomisjonis arutama järgmisel esmaspäeval ehk 20. novembril. Kavas on teha muudatusettepanek eelnõu kohta, mis kannab numbrit 499, ja see olukord ära hoida. Jumal tänatud, et see õigel ajal välja tuli, et me saime sellest teada. Me kuulasime küll teie küsimusi, mis kuu või poolteist kuud tagasi olid minu arvates seotud just nimelt selle olukorraga, aga meil ei ole nii kogenud rahandusspetsialiste nagu lugupeetud kolleegid Sõerd ja Ligi, Holsmerist rääkimata. Ent nüüd on probleem selge ja see laheneb. Järgmisel esmaspäeval peale komisjoni istungit ma võin teile isiklikult tutvustada seda muudatusettepanekut, mille seoses selle probleemiga teeb Rahandusministeerium. Aitäh muidugi võrdsustamise eest peaministriga! See küll tähtsustas minu rolli ülimalt üle. Aga see selleks.

15:08 Aseesimees Enn Eesmaa

Aivar Sõerd.

15:08 Aivar Sõerd

Aitäh, austatud eesistuja! Austatud rahanduskomisjoni esimees! Riigieelarve kokkupanemisel õnnestus valitsusel struktuurset defitsiiti vähendada varem prognoositud 0,4%-lt SKT suhtes 0,25%-le. Seda käsitati valitsuse pressiteadetes kui töövõitu, kuigi see vähenemine väga suur ei ole: eurodes väljendatuna peaks olema umbes 35 miljonit. Minu küsimus on: milliste meetmete abil see positsiooni paranemine saavutati? Olen seda ka rahanduskomisjonis vähemalt korra küsinud ja samuti siin infotunnis, ent ei ole vastust saanud. Mis need meetmed olid?

15:09 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Me pole komisjonis arutanud oma suhtumist struktuursesse ja nominaalsesse tasakaalu. Ma olen siin seda mitu korda juba selgitanud. Kui ma kuulen midagi huvitavat, siis ma püüan selle meelde jätta. Praegu kõlas huvitav arv. Minu mälu järgi on siiski juttu 61 miljonist – praegu on juttu sellisest summast. Aga see ei muuda asja. Põhimõtteliselt me võiksime kunagi seda komisjonis arutada. Paraku näiteks siis, kui Eesti Panga president oli meil külas, miskipärast keegi ei esitanud sellist küsimust. Aga me võiks seda teha. Iga kell!

15:09 Aseesimees Enn Eesmaa

Hanno Pevkur.

15:09 Hanno Pevkur

Aitäh! Hea rahanduskomisjoni esimees! Ma küsin teie käest vähe detailsema küsimuse muudatusettepaneku nr 8 kohta. See puudutab Riigikantselei vahendeid ja nende jagamist ministeeriumide vahel. Siin on selgituseks toodud, et 1,8 miljonit on vaja Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumise ettevalmistamiseks ja tegevuskava elluviimiseks. Kas mul on midagi jäänud kahe silma vahele või on tõesti Eestil plaanis ka järgmisel aastal Euroopa Liidu eesistuja olla?

15:10 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh küsimuse eest! See tekitab ka minus küsimuse. Pean tunnistama oma viga, et ma sellist küsimust ei esitanud, kui me muudatusettepanekuid kuulasime. Vabanduseks saab tuua ainult selle, et keegi 12 rahanduskomisjoni liikmest seda küsimust ei esitanud. Aga ma olen küsimuse teadvustanud ja saatsin selle täna juba edasi.

15:11 Aseesimees Enn Eesmaa

Igor Gräzin.

15:11 Igor Gräzin

Hea ettekandja! Vabariigi kaitse-eelarvest on maha võetud 10 miljonit. 10 miljardi kõrval on see tõepoolest *peanuts* – see on väike raha, sellest pole mõtet rääkida. Nagu eile "Foorumis" öeldi, tegemist on sümboolse kärpega. Ma tahan nüüd küsida. See 10 miljonit on mõeldud saatma sõnumit. Kellele see sõnum saadetakse, millisele riigile? Ja mis on selle sõnumi sisu?

15:11 Mihhail Stalnuhhin

Mina ei ole mingis valdkonnas konspiroloogia toetaja. Ma tean, et Kaitseministeerium on üks selline asutus, mille kohta ma saan oma pikale töökogemusele toetudes öelda, et kui Kaitseministeerium midagi palub, siis selle ta saab. See on viimane valdkond, kus hakatakse kokku hoidma. Ja kui selline summa on kirja pandud, siis ma ei tea ... Nalja poolest me oleme seda arutanud komisjonis umbes niiviisi, et kui te kulutate aastaid kümneid ja kümneid miljoneid eurosid, et treenida sõdureid laskma, siis varem või hiljem nende meisterlikkus kasvab ja enam polegi vaja väljaõppeks nii palju laskemoona. Ühes asjas ma olen kindel: iga kord, kui Kaitseministeerium teatab, millised on tema plaanid, siis neid plaane toetatakse. Ma arvan, et see on õige koht, kus ma saaksin üht asja öelda. Kaitseminister Jüri Luik rõhutas meie arutelul 24. oktoobril, et hästi toimiv ja efektiivne kaitsevägi peab olema hästi relvastatud ja personaliga varustatud. Selleks hangitakse jalaväe lahingumasinaid, teostatakse toetussoomukite ümberehitus, hangitakse relvastust, mitmesugust laskemoona, side- ja IT-varustust, riidevarustust, individuaalset erivarustust ja isikukaitsevahendeid. Jätkub vajaliku taristu väljaehitamine, prioriteediks on tegeväelaste palgafondi suurendamine. Komisjoni liikmed küsisid soomukite ostu ja ümberehitamise kohta. Tunti huvi Kaitseliidu rahastamise ja suuremate investeeringute vastu. Veel sooviti teada, kuidas toimib tsiviil- ja militaarkoostöö. Ühegi sõnaga ei andnud kaitseminister komisjonile teada, et talle on liiga tehtud. Nii et ma ei näe selles mingit probleemi.

15:14 Aseesimees Enn Eesmaa

Urmas Kruuse.

15:14 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Ma isiklikult küll ei pea teie ega kellegi teise Riigikogu liikme väljaütlemisi siin külma tuule või lihtsalt tuule kantud sõnumiteks, mille peab ühest kõrvast sisse ja teisest välja laskma. Need sõnavõttud annavad väga palju informatsiooni. Ja minu arvates on viisakas tänada küsimuste eest, mis annavad esinejale võimaluse oma seisukohti avaldada. See kuulub viisaka suhtlemise juurde. Aga kui tõhusaks te peate praegust aktsiisipoliitikat just tervise seisukohast, millele siin on mustmiljon korda viidatud? Kas see on mõjutanud ka teie isiklikku tervisekäitumist? Te tundute olevat väga veendunud, et kõik ettevõetavad meetodid aitavad eestimaalaste tervist parandada.

15:15 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Ma peaksin praegu vastama, et seda me kahe lugemise vahel ei arutanud, ja sellega lõpetama. Aga pean tunnistama, et te tõesti andsite mulle võimaluse oma seisukohta avaldada. Pärast seda, kui ma olin näinud tabelleid, kui palju suhkrut on magustatud jookides – koolades, pepsides, fantades ja kõigis muudes – ja kui palju on nullsuhkrusisaldusega ehk *no sugar* jooke, pole ma viimase poole aasta jooksul magustatud jooke ostnud. Kui ma olen ostnud mingit karastusjooki, siis ainult sellist, kus on

kirjas: *no sugar*. Jah, see on mõjutanud, ja on mõjutanud üsna tõsiselt. Aga mis puudutab kõike ülejäänut, mis küsimuses kõlas, siis kahjuks pean tunnistama, et tõesti me pole seda ühelgi nendest neljast istungist arutanud.

15:16 Aseesimees Enn Eesmaa

Mart Helme.

15:16 Mart Helme

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Ma tulen tagasi kaitsekulutuste 10-miljonilise kärpe juurde. Te ütlesite, et te ei näe selles probleemi. Ma kahjuks ei saa teiega nõustuda. Mina küll näen selles probleemi ja põhjus on väga lihtne: meie laskemoonavarud ei ole arvestatavad mitte kuude ega nädalate kohta, vaid päevade kohta. Laskemoonavarused arvestame lahingusituatsioonis ühe sõduri kohta mitte kuudeks või nädalateks, vaid päevadeks. Me kõik teame, et sõdida võib loomulikult ka külmrelvadega, isegi kivide ja kaigastega, aga tänapäeval see ilmselt ei ole väga efektiivne viis Eesti Vabariigi suveräänsuse, terviklikkuse ja iseseisvuse kaitsmiseks. Nii et mina näen siin küll probleemi. Minu küsimus on: kas teie oskate öelda, kellele siis lõppude lõpuks on kasulik, kui Eesti suhtumine laskemoonavarude suurendamisse on umbes niisugune, et aasta jooksul ei ole võimalik leida 10 miljonit eurot, mis on tegelikult tühine summa, laskemoonavarude suurendamiseks?

15:17 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh küsimuse eest! Diplomaadina te tunnete sõjandusvaldkonda palju paremini kui mina õpetajana. Minul pole sellega midagi pistmist. Ma ei oska kommenteerida, kas meil jätkub laskemoona üheks päevaks või üheks nädalaks. Kui see probleem tekitab teile nii suurt hingevalu, siis te võinuks teha muudatusettepaneku, aga seda ei ole. Ent see oli ebaviisakas, et ma rääkisin enne ainult kolmest teie muudatusettepanekust. Te andsite mulle nüüd võimaluse see võlg tasuda ja rääkida ka ülejäänutest. EKRE muudatusettepanek nr 56: vähendada poole miljoni võrra Presidendi Kantselei kulutusi. Seal oli kirjas ettepanek mitte kanda kulutusi, mis on seotud eelmise presidendi mingite kinnisvaraprobleemidega. Sellele tuli kommentaar, et vastavalt seadusele saab Ilves sellest eelarvest raha nagu Rüütelgi. Juttu oli kogumahust 180 000 või 190 000 eurot. Edasi: vähendada 245 000 euro võrra teatri NO99 sihtasutuse rahastamist. See teater olevat kas üliliberaalne või radikaalne – ma ei mäleta, mis sõna seal oli kasutatud, aga tegelikult on radikaalsus ja üliliberaalsus enam-vähem üks ja sama. Veel oli ettepanek 5 miljoni euro võrra vähendada ERR-i rahastamist, st lõpetada ETV+ ja Raadio 4 rahastamine. Need on venekeelsed kanalid. Selgituskirjas väideti, et neid nagunii keegi ei vaata ega kuula, millele ma julgeks küll vastu vaielda. Edasi: vähendada koolivõrgu programmi rahastamist 5 miljoni euro võrra ja kõrgharidusprogrammi rahastamist 3 miljoni võrra. Selle poolt oli ainult üks rahanduskomisjoni liige. Järgmine ettepanek: võtta maha 250 000 eurot Inimõiguste Instituudi nimeliselt organisatsioonilt. Pean tunnistama, et sellele ma ei hääletanud vastu, olin erapooletu. Pärast selgus, et ajasin kaks organisatsiooni segi. See personaaž, kes mind õudselt hirmutab, töötab siiski ühes teises kohas, mulle aga tundus, et selles Inimõiguste Instituudis.

Nii, 62. muudatusettepanek: vähendada kulusid võitluseks kliimamuutustega 600 000 võrra ja midagi veel 8000 euro ulatuses. Ettepanek nr 63: vähendada EAS-i finantseerimist 3,34 miljoni võrra. Ettepanek nr 64: mitte eraldada 300 000 eurot ÜRO Julgeolekunõukokku kandideerimise kampaania peale. Ettepanek nr 65: võtta Välisministeeriumi realt maha 3 miljonit Eesti kulutusi välisabile. Sellega küll nõustuda ei saa. Kui sa loodad kelleltki teiselt abi saada, siis sa pead headel aegadel ise kedagi abistama. Üks minu arvates mõistlik ettepanek on suurendada Politsei- ja Piirivalveameti palgafondi 3,5 miljoni võrra. Kuid ei sobi ettepanekus pakutud allikad: nood EAS-ile ette nähtud 3,34 miljonit ja veerand miljonit sellelt õnnetult teatrit. Soovitus oli, et teatrilembesed sotsiaaldemokraadid võiksid seda oma rahast finantseerida. Ja viimane ettepanek: eraldada 8 miljonit eurot põllumeestele kriisiabiks ETV+ ja välisabi arvel.

Nii et sellised on teie muudatusettepanekud. Ma ei loe siit kuskilt välja ettepanekut suurendada Kaitseministeeriumi kulutusi 10 miljoni võrra. Kui te küsite midagi, siis selleks peab mingi alus olema, aga siin seda ei ole.

15:22 Aseesimees Enn Eesmaa

Külliki Kübarsepp palun!

15:22 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Lugupeetud komisjoni esimees! Olen teid siin juba tund aega kuulnud ja kaks kolmandikku vastustest on toonis, et teie tegite samamoodi. Opositsioon teeb nii, koalitsioon teeb nii – keda see kotib!? Miks teil ei ole ambitsioonikust olla parem kui Reformierakond, olla parem valitsuskoalitsiooni juht, erineda oma käitumise, suhtumise, kaasamise, võimaluste andmise poolest!? Kuhu kadus see ambitsioon, kui te asusite umbes aasta tagasi valitsust juhtima? Vabaerakonna fraktsioonil on väga suured ootused. Täna te demonstreerite, et seda nagu ei olekski olnud, see kõik on näitlik olnud. Miks puudub teil ambitsioon ka tavakäitumise poolest erineda Reformierakonnast?

15:23 Mihhail Stalnuhhin

Te mainisite kui suurt hulka vastustest? Veerand? Või pool? Kolmveerand? Kui palju? Kaks kolmandikku? Tavaliselt me siin saalis ei vastuta oma sõnade eest. Me võime rääkida ükstaspuha mida. Teilgi on see õigus ja te kasutate seda õigust väga ilusasti ära. Teil on võimalik välja võtta stenogramm, mis algab minu esimesest vastusest küsimusele kuni teie küsimuseni. Ja palun, tehke ükskord see asi ära! Vaadake, kui palju minu suust tulnud tekstist vastab teie süüdistusele, et ma räägin vaid, et nemad tegid nii, teised naa! Ma olen alati arvanud, et ma olen siin väga tarkade inimeste seltskonnas ja nad saavad aru, et niiviisi see elus toimub, meeldib see teile või ei meeldi. Aga see on niisama ääremärkus. Nüüd ambitsioonidest. Minu ambitsioonid on selle dokumendi sees. Mõned aastad tagasi või õigemini vaid aasta tagasi ma poleks ealeski uskunud, et ma kunagi hoian käes sellist asja. Minu jaoks on tohutult tähtis see fakt, et minu linnas 98% töötajatest, nagu näitas viimane analüüs, teenib alla keskmise. See süsteem, millele me üle läheme, on minu valijate jaoks, minu kandi inimeste jaoks! See puudutab tervet Ida-Virumaad. See protsent on isegi suurem kui keskmiselt Eestis, kus sellest muudatusest võidab 86% elanikkonnast: meil võidab 97–98%.

Minu jaoks on ülimalt tähtis seesama tasuta transport, hariduse võimalused, töö otsimise võimalused – mida kõike selle alla ei lähe. Minu jaoks on tohutult tähtis seesama üürimajade ehitamise programm. Ma loodan, et kunagi te tulete Narva ja ma näitan teile ilusaid kohti: kaldapealset promenaadi, pimeaeda, bastione. Aga kui soovite, ma viin teid ühiselamutesse. Vaat seal ei teki teil enam küsimust, miks peaks üürimaju ehitama. Sest te näete, millistes tingimustes elavad seniajani mõned inimesed meie ajal, praegusel ajastul ja selle hinnangu taustal, mille me oma ühiskonnale üldiselt anname. Need tingimused on võimatud. Ja need inimesed ei erine samasuguse sotsiaalse kuuluvusega inimestest Norras või Rootsis, aga seal teeb riik oma alamate heaks palju rohkem. Meilgi on see aeg kätte jõudnud. Jürgen ütleb õigesti, et ma räägin siin midagi, mida ma ei peaks rääkima, aga kui te küsite sellise asja kohta, siis ma räägin. Minu ambitsioonid on selle järgmise aasta riigieelarve sees ja ma pole kunagi uskunud, et need täituvad nii suures ulatuses.

15:26 Aseesimees Enn Eesmaa

Arto Aas.

15:26 Arto Aas

Aitäh! Eks seda on ikka üsna harjumatu kuulda, et rahanduskomisjoni esimees eitab rahandusliku ekspertiisi tähtsust ja nagu mulle tundub, isegi naeruvääristab Eesti Panga ja paljude teiste ekspertide arvamusi struktuurse tasakaalu ja muu kohta. Seda on kummaline kuulda. Aga vaataks korra faktidele näkku! Kui ikkagi alkoholiaktsiisi poliitika ilmselgelt ei toeta koalitsiooni plaane, kui laekumised vähenevad ja piirikaubandus kasvab, siis äkki te korra veel põhjendate, miks sellest ei ole tehtud järeldusi. Miks aktsiisid kasvavad ja tehakse selliseid ebaadekvaatseid tulude laekumise prognoose? Ja kas on lootust mingile kainenemisele?

15:27 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Hästi kõlas see viimane lause: kas on lootust kainenemisele? Jutt on ju alkoholiaktsiisist. Aga see selleks. Ma ei eita eksperte ja ekspertise, ma vaid väidan, et nagu igal inimesel, on mul õigus ise mõelda ja järeldusi teha. Ma ei pea jälgima seda, mida ütlevad ühed või teised eksperdid, ainult sellepärast, et nad on eksperdid. Kujutage endale ette näiteks sellist elulist situatsiooni, et te lahutate abielu ja teil on oma advokaat ja abikaasal on oma advokaat. Mis hullule tuleks pähe väita, et teie peate kuulama, mida räägib teie abikaasa advokaat? Ärge võtke seda isiklikult! Ma tõin lihtsalt näite, et te saaksite lõppude

lõpuks aru: arvamusi on tohutult palju ja me elame vabas maailmas. Meil on infovabadus ja mul on vabadus valida, keda või mida ma toetan.

Teie püüate mind suruda teatud kanalisse: ainult seda teed mööda võib käia, ainult seda mööda võib marssida. Miks te teete niiviisi? Ma ei saa aru, kust kohast see tuleb. Jah, need inimesed töötavad selle nimel, et muu hulgas esitada mingeid ekspertiise. Kust järeldeb, et me peame käituma vastavalt nende järeldustele? Kui midagi läheb valesti, kas nad kannavad mingit vastutust? Tooge mulle ükski näide, millal üks või teine ekspert on vastutanud selle eest, et ta on andnud vale prognoosi. Tooge see näide, palun! Nii et meie mõtleme oma peaga ja me mõtleme ka seda, et sellesama aktsiisi tõttu võib jah teatud probleeme tekkida, aga me tegeleme selle asjaga. Ja sellisele küsimusele ma juba vastasin umbes 40 minutit tagasi.

15:29 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Urve Tiidus!

15:29 Urve Tiidus

Aitäh, juhataja! Lugupeetud komisjoni esimees! Kahtlemata on riigieelarve protsessis kaks võtmeisik rahandusminister ja rahanduskomisjoni esimees. Minu küsimus mõnevõrra kordab eelmist, aga ma siiski küsin. Rahandusminister on lubanud kaaluda alkoholiaktsiisi tõusu ärajätmist. See oli alles eile. Te olete samuti äsja avalikult öelnud, et aktsiisitõusust loobumine on võimalik. Eestis on selline vanasõna: "Meest sõnast, härگا sarvest!" Täna vastuste põhjal ma järeldan, et te olete üks kategooriline mees. Sellepärast ma küsin üsna konkreetselt ja kategooriliselt: millal need sõnad vormuvad tegudeks ja aktsiisitõus jääb ära?

15:30 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Konkreetselt ma ütlesin, et kõik on võimalik. Teie kitsendate selle minu märgitud laia võimaluse kitsaks väiteks, et kohe kindlasti. Ma tahan siin ühe asja lahti seletada. On inimesi, kes usuvad, et üks õige juht, üks õige pealik oskab kõike, teeb kõike õigesti, ja on vaid vaja selline inimene leida või määrata – tavaliselt ta määratakse ametisse ja tavaliselt selle valikuga ka eksitakse – ja küll tema juba teab, mida teha. Ja on teine seisukoht: kuulata võimalikult palju inimesi, mõelda ja nendega nõu pidada ja peale seda otsus vastu võtta. Mina olen sellest teisest leerist. Praegu ma räägin sellest, et arutelud toimuvad nii koalitsioonifraktsioonides kui ka Vabariigi Valitsuses. Kui need annavad mingi tulemuse, siis see saal on rahanduskomisjoni järel esimene, kes sellest teada saab – kohe kindlasti. Kogu austusega, aga on natuke nõme provotseerida mind ütleva seda, mida ma tegelikult öelda ei taha. See ei õnnestu mitte kunagi. Ma olen selles saalis juba piisavalt õppetunde saanud.

15:32 Aseesimees Enn Eesmaa

Raivo Põldaru.

15:32 Raivo Põldaru

Aitäh, härra eesistuja! Hea esineja! Selge, et eelarve on ministeeriumi esitatud. Ka rahanduskomisjonis on koalitsiooni esindajad enamuses. Siit minu küsimus. Filosofoerige veidike sellel teemal, kas tõepoolest ei ole rahanduskomisjonis koalitsiooni poolel selliseid inimesi, kes mõtleksid veidikene teisiti kui ministeerium, kust on tulnud see eelarve. Ja kas need muudatusettepanekud, mis ei sobinud ministeeriumile, oli tõepoolest vaja tagasi lükata? Kas komisjoni koalitsioonipool mõtleb täpselt samamoodi kui Rahandusministeerium? Kas on üldse mingit võimalust, et miski, mis ministeeriumile ei meeldi, saab komisjonis heaks kiidetud ja komisjon ütleb, et kuulge, seda asja saab ikka teha küll, ja annab ministeeriumile käsu teha muudatusi ja võib-olla ka viia eelarve tasakaalu?

15:33 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Jah, ma arvan, et selliseid asju juhtub, ja üsna tihti, aga selliseid otsuseid tehakse minu teada koalitsiooni sees. Ja kui antakse mingi konkreetne ülesanne, siis see saab täidetud ka. Tavaliselt tuleb see fraktsioonide esimeestelt peale seda, kui fraktsioonides on asjad läbi mõeldud. Aga ma tahan lisada ühe mõtte – loodan, et ma ei eksi. Te rääkisite sellest, et opositsioonifraktsioonide ettepanekud ei sobi ja kas meil endal ei ole soovi midagi muuta. Ma pean teile tunnistama – loodan, et te ei räägi sellest

kellelegi –, aga mul oli õudne soov toetada kolme teie muudatusettepanekut. Ühest ma rääkisin, aga veel paaris kohas ma täitsa toetaks kohe.

Aga siia tuleb juurde veel üks küsimus. See on koalitsioonidistsipliin ja erakonnadistsipliin – need on võrdselt tähtsad, üks ole. Me peame nendest kinni hoidma. Muidu ei ole erakonda, muidu ei ole koalitsiooni. Need asjad peaks igale täiskasvanud inimesele selged olema, välja arvatud Vabaerakond, kes on vaba –vabandust! Jah, teil on igaühel oma arvamus. Jah, te olete sellest rääkinud ja ma räägingi seda. Nii et jah, mõnikord tuleb ette täiendavaid asju, mida me tahaksime ära teha.

Ma ütlen teile ühe asja praegu kohe välja. Mõni nädal tagasi sain ma teada ja kontrollisin ka üle, et nende inimeste palgad, kes töötavad koos meiega põhikomisjonides, pole muutunud viimased neli aastat. Enne seda viimast muutust neli aastat tagasi oli nende palk muutunud veel kaheksa aastat tagasi. See on uskumatu! Kui uus Riigikogu Kantselei direktor käis meie fraktsioonis, siis ta ütles, et seni ajani ta arvas, et kõige madalamad palgad on Välisministeeriumis, aga selgus, et kõige madalamad on hoopis Riigikogu Kantseleis. Ma tahaks, et see olukord muutuks. Ma olen siin Riigikogus suvalises komisjonis näinud kõrge professionaalse tasemega spetsialiste. Ma ei taha mõeldagi, et nad lähevad suurema palga pärast tööle kuskile erasektorisse. Me oleme selle mõtte esialgu fraktsioonide vahel kooskõlastanud ja järgmise kümne päeva jooksul tuleme ka teie ette ettepanekuga toetada konkreetselt komisjonide ametnike palgafondi kasvu. Need inimesed aitavad meid meie töös väga palju ja võiks lõppeda olukord, kus nende palk on isegi Välisministeeriumi palkadest väiksem. Nii et selliseid asju juhtub ja ma arvan, et juhtub üsna sageli. Varem mul lihtsalt polnud juurdepääsu sellele informatsioonile. Üht-teist sõltub ka meist, aga tähtis on siiski seesama koalitsioonileping, tänu millele tehakse eelarves kõik need suuremad muudatused.

15:37 Aseesimees Enn Eesmaa

Ants Laaneots.

15:37 Ants Laaneots

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud härra Stalnuhhin! Mind teeb murelikuks – seda väljendas siin ka Mart Helme – järgmise aasta kaitse-eelarve vähendamine 10 miljoni euro võrra. Selle seletus on olnud väga ähmane. Väidetakse, et lääneriikide sõjatööstus on ülekoormatud, ei suuda õigel ajal neid tarneid teostada, millele raha oli määratud. Uurisime järele, asi ei ole kaugeltki nii hull. Tegelikult saab kõike teha.

Teine küsimus on see, miks seda raha, mis oli eraldatud konkreetse artikli all, ei saa üle kanda teise artikli alla. Meil on kitsaskohti ja hädavajalikke tegevusi ka muudes valdkondades. Ma küsisin seda siin ka eile, miks ei saa seda raha tänavu kasutada 2. jalaväebrigaadi infrastruktuuri parandamiseks või iseliikuvate suurtükkide hanke toetamiseks. Kui teie koalitsioonipartnerid ütlesid välja, et 60 miljonit jääb niikuinii jösse, siis oleks järgmine aasta saanud need 10 miljonit kanda teise artikli alla ja selle hanke ära teha. Ja nüüd ka selline küsimus: kui suur konkreetselt on kaitse-eelarve? Ma olen pika jutuga. Vabandust!

15:38 Aseesimees Enn Eesmaa

Jah, läks tunduvalt pikemaks kui kaks minutit. Tuletan meelde, et teil on võimalik esitada kaks küsimust, aga mitte kaksteist korraga, siis läheb natuke pikaks. Ma palun ettekandjal kõigele vaatamata vastata.

15:38 Mihhail Stalnuhhin

Kui ma 1984. aastal kasarmust lahkusin, siis teadsin ma kindlalt, et mitte ükski ohvitser, ükski kindral ei hakka enam mitte kunagi mind sirgu käsutama. Aga siin selle aja venitamisega tekib selline tunne, et siiski kindralipagunid midagi maksavad.

Ent te ütlete, et kõike saab teha. Mida kõike saab teha? Kas te lähete Boeingu tehasesse mingit helikopterit kokku panema või te lähete Saksamaa tehasesse mingit tanki kokku panema? Mida saab teha? Te küsite sellise asja kohta, mida on vaja veel kümme minutit lahti seletada! Mida on võimalik teha? Ma olen veendunud, et Kaitseministeerium on meil see institutsioon, kes saab momentaanselt, kui tal tekib mingi vajadus, kõik, mida ta soovib. Täpselt nii on see kõik need aastad olnud. Mina sõjalisest planeerimisest suurt rohkem ei tea, kui sellest räägib praktiline politoloogia. Aga mis puudutab tehnikat, laskemoona jne, siis tahaks, et sellest räägiksid inimesed, kes sellest eelarvest sõltuvad. Nemad võiksid midagi säärast välja öelda.

15:40 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Keit Pentus-Rosimannus!

15:40 Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Mina jätkan ikka järjekindlalt oma küsimuse küsimist, et saada siin saalis selgust, kuidas ikkagi järgmisel aastal rakendatakse maksuvaba tulu määra. Ma küsin veel kord: kas te saaksite seletada, kuidas näiteks õpetajatele maksuvaba tulu määr järgmisel aastal rakendub? Ja laiemalt: kas iga palgasaaja peab tegema eraldi avalduse maksuvaba määra kasutamiseks? Ja mida arvata nendest soovistest, mis näiteks õpetajatele on antud, et neil oleks mõistlikum üldse mitte kasutada seda laialt väljareklaamitud 500-eurost maksuvaba tulu määra, sest kui nad seda kasutaksid ja avalduse teeksid, võib neid ähvardada aasta lõpus või 2019. aasta alguses suur tagasimaksenõue. Kuidas see süsteem järgmisest aastast, poolteise kuu pärast täpselt rakendub?

15:41 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Ma pean ausalt tunnistama, et ma ei saa aru, miks te üldse õpetajatest räägite. Minu naine on õpetaja ja minu suhtlusring koosneb suurel määral õpetajatest. Nende hulgas ei ole inimesi, kes teenivad üle 1775 euro. Neid ei ole! Teie kandis võib-olla on selliseid, kes teenivad 5000 ja 10 000 eurot, aga minu kandis ei ole. Ma ei saa aru, millest te üldse räägite. Miks see on nagu õpetajate probleem? Mis puudutab avalduste kirjutamist üks kord või tihedamini, siis see kõik saab reguleeritud selle muudatusettepanekuga või -ettepanekutega, mida me ootame esmaspäevaks rahanduskomisjoni, et seda teemat arutada. Ja kui keegi arvab, et mul on oskus lugeda, mis on peas nendel Rahandusministeeriumi ametnikel, kes praegu kuskil istuvad ja kirjutavad neid muudatusettepanekuid, siis annan teada, et mul seda oskust ei ole. Esmaspäeval saame ettepanekud kätte ja hakkame neid arutama. Nii käib asi rahanduskomisjonis. Mina ei hakka ennustama, mis sealt tuleb.

15:42 Aseesimees Enn Eesmaa

Igor Gräzin.

15:42 Igor Gräzin

Sellest on palju juttu olnud, et alkoholiaktsiisi tõus on pannud hirmsa paugu Lõuna- ja Kagu-Eesti maapoodidele. Vastab tõele, pauk on pandud. Nüüd oli juttu sellest, et tuleb leida mingisugused teised meetmed, et neid maapoode elus hoida. Küsin: kus kohas on loogika? Tsiteerin noort Helmet, meie värsket klassikut, kes on öelnud, et sotsialistide ja vasakmeelsete arusaam on see, et see raha, mis on inimeste taskus, on vales kohas. Teiste sõnadega, see raha tuleb kõigepealt ära võtta ja pärast riigi poolt armuannina tagasi anda. Kus on siin loogika? Kõigepealt me paneme maapoe väga halba seisu ja pärast hakkame otsima meetmeid! Kas see on optimaalne, ökonoomne riigi haldamine või normaalne eelarveprotsess? Kuidas seda nüüd tõlgendada? Kus on loogika?

15:43 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Kus on loogika? Ma ei tea, kas Reformierakond on sotsialistlik erakond, aga teie käitumine 2009. aastal vastab täpselt sellele väga ilusale lausele, mis te ütlesite: võõras taskus raha nagu ei olegi omaniku oma. Esmaspäeval me rääkisime kahe ministriga sellest, mida annab teha, et need väikesed piiriäärsed poed ei sõltuks ainult alkoholimüügist. Mida praktilist võiks teha, et külaelu edasi tõugata, kuidagi seda arendada? Peale joomise peab veel midagi olema. Meile toodi erinevaid näiteid sellest, kuidas on ühes või teises kohas selle probleemiga tegeldud. Aga see pole esialgu isegi mitte projekti tasemel, vaid sõnade tasemel. Nagu ma täna olen mitu korda öelnud: sellega tegeldakse. Ja kui ministrid käivad fraktsioonides rääkimas, millega nad tegelevad, siis on meil iga kell võimalus küsida, millised on plaanid ja saavutused ka selles valdkonnas. Eks me siis arutame. Aga üks ääremärkus lõpuks ka. Tõesti on tekkinud probleem, aga täitsa piinlik on vaadata, kuidas see teid rõõmustab. Kahjurõõm ei ole tegelikult mitte mingi rõõm.

15:45 Aseesimees Enn Eesmaa

Mart Helme.

15:45 Mart Helme

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Mul on väga hea meel, et te eelmisele küsimusele vastates võtsite jutuks meie parandusettepanekud, mõnda neist küll mõnevõrra iroonilise tooniga ette lugedes. Ma tahaksin, et teieni ja kõigini siin saalis ja laiemalt avalikkusenigi jõuaks nende ettepanekute tegelik mõte. Meie ettepanekute tegelik mõte on väga selge: riigieelarve ei ole mitte ainult raha laialijagamise dokument. Riigieelarve peab suutma piiri panna ka vastutustundetule raiskamisele ja legaliseeritud korrupsioonile. Vastutustundetule raiskamise näiteks võime tuua EAS-i Malaisia reisi. Legaliseeritud korrupsiooni näiteks võime tuua Ärma talu lõpmatud saagad. Me juhime tähelepanu sellele, et niisugune praktika on lubamatu, ja seetõttu tegime ettepaneku vastavateks kokkuvõtteks. Ja ma küsingi: kas te nõustute, et riigieelarvet peaks vaatama ka sellest seisukohast, et raiskamist ja korrupsiooni legaliseerimist oleks võimalikult vähe?

15:46 Mihhail Stalnuhhin

Jah, ma olen teiega absoluutselt nõus. See, mis puudutab nii Malaisiat kui ka Ärma talu, on minulegi üsna suurt hingevalu põhjustanud.

15:47 Aseesimees Enn Eesmaa

Andres Herkel.

15:47 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud härra Stalnuhhin! Ma ei uuri siin, mitmendat korda ja mida te täpselt härra Tõniste ettepaneku kohta ütlesite ja miks peaminister aktsiisitõusu ärajätmist uitmõtteks peab. Kui hea on aga komisjoni ülevaade alkoholiaktsiisi laekumise puudujäägist? Kas te olete võrrelnud Rahandusministeeriumi ja tootjate analüüsi, mis võivad olla kaldu üks ühele ja teine teisele poole? Millal on see järgmine kord, kui minister Tõniste, kellel paistavad olevat uuemad andmed kui need, mille põhjal varasemad otsused on tehtud, tuleb komisjoni? Millal me kogu sellest olukorrast ja võimalikest prognoosidest teada saame?

15:48 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Viimasel ajal, kuna teema on ilmselgelt üleval, on seda küsimust ikka küsitud nii Finantsinspektsiooni käest kui ka Eesti Panga presidendi käest. Ning on olnud veel külalisi, kelle käest seda on küsitud. Ja sellega tuleb kindlasti tegelda, ma olen täiesti nõus. Olen sellest täna juba mitu korda rääkinud. Ainult et praegu arutatava seaduseelnõu teise lugemisega – arvestades seda, millega me oleme tegelenud viimased neli nädalat – see mitte kuidagi ei haaku. Ma ise kogun praegu arvamusi, kuidas kogu see protsess hakkab välja nägema, näiteks laovarude seisukohalt. Me oleme kuulnud sellist üsna huvitavat ennustust, mis lähtus põhiliselt sellest, millised laovarud on kogutud. Aga olukord võib teatud hetkel muutuda. Ma ei tea seda. Ma pole kunagi midagi müünud, kaubandusega tegelenud. Ma ei ole tootnud alkoholi ja ausalt öeldes olen ka tarbijana üsna tagasihoidlik. Ent konkreetselt vastates ma ütleks niiviisi, et hiljemalt veebruaris tahaks komisjon seda pilti näha. Ma arvan, et siis on võimalik saada ülevaade nii tänavusest aastast kui ka jaanuarist.

15:49 Aseesimees Enn Eesmaa

Jürgen Ligi.

15:49 Jürgen Ligi

Aitäh! Härra Stalnuhhin, ma kinnitan teile, et ma toetan seisukohta, et valitsus vastutab eelarve eest ja Riigikogul ei peaks olema siin vaja väga palju muuta. Aga minu mure on, et valitsus ei vastuta. Meie opositsioonipartner küsis siin, miks teil ei ole ambitsiooni olla parem, kui oli Reformierakonna valitsus ja Reformierakond. Lööme käed ja ma tulen teile appi! Palun vastake, milles te siis paremad olete võrreldes meiega! Väiksed vihjed on, et meie tegime eelarve struktuurse ülejäägiga, teie tegite puudujäägiga. Meie kuulasime Eesti Panka, me kuulasime Euroopa Komisjoni ja nende prognoose. Teie ei kuula. Meie valmistasime ette strateegia, kuidas väljuda eurotoetuste ajast, teie mitte. Teie hoiak on, et kõik on positiivne. Palun esitage argumendid! Ma tulin teile praegu appi, et saaksite opositsioonile vastata.

15:50 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! See on väga isiklik küsimus. Kui ma hakkain ausalt vastama, siin ma solvan nii mõndagi inimest selles saalis. Minu arvates minu erakond ja Reformierakond ei ole võrreldavad. Ma näen konkreetseid probleeme, mis on tekkinud aastate jooksul tänu teile, mis on ära võtnud töökohti, mis on inimesi vaeseks teinud. Aga see ei ole tänase arutelu teema. Jürgen, me võime mõnikord maha istuda. Võtame paki keefiri, valame välja ja räägime!

15:51 Aseesimees Enn Eesmaa

Ants Laaneots, sinu küsimus! Kaks minutit.

15:51 Ants Laaneots

Täna, eesistuja! Härra Stalnuhhin, mul on ettepanek: lepiks õige teiega seltsimehelikult kokku, et te ei mängiks edaspidi Riigikogu liikmete ees koolmeistrit, ei targutaks siin, vaid vastaks küsimustele! Mina teie käest vastust ei saanud. Kui suur on järgmise aasta kaitse-eelarve? Palun vastake!

15:51 Mihhail Stalnuhhin

2,1% SKT-st. Aitäh!

15:51 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Terje Trei!

15:52 Terje Trei

Ma täna! Hea ettekandja! Ma olen siin nüüd pikka aega kuulnud neid küsimusi ja vastuseid. Te olete öelnud, et ei mõista päris hästi metsandust, kuna see ei ole teie eriala. Ja teie vastusest kolleeg Keit Pentusele sain ma aru, et te ei ole ka aru saanud, et tulumaksuvaba määr 500 eurot kehtib kuni palgani 1200 eurot, aga mitte kuni 1700 eurot. Te olete täna korduvalt öelnud, miks me soovime sundida teid sellesse vaku, kuhu te minna ei taha. Kas te olete nõus, et meie võime jätkata selles oma vaos, kus me tunneme vastutust riigieelarve pärast, kus me tunneme vastutust Eesti jätkusuutlikkuse pärast?

15:52 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Väga hea küsimus tegelikult. Kui te ei sunni mind koos teiega minema, kui te jätate mulle vabaduse valida, siis jah, muidugi, see on teie õigus. Absoluutselt! Ma ju ei vaidle teie arvamuste või teie ideoloogia vastu. Ma lihtsalt ei soovi selle kohaselt talitada. Minu arvates on teil õigus oma mõtetele, aga ma ei saa aru, miks te püüate sundida mind mõtlema nii nagu teie. See on äärmiselt imelik.

15:53 Aseesimees Enn Eesmaa

Jüri Jaanson.

15:53 Jüri Jaanson

Aitäh! Hea ettekandja! Õiguskantsler pöördus teie poole töövõimetus pensionäride ja töövõimetoetuse saajate ebavõrdse kohtlemise küsimuses ja palus selle lahendada. Te saatsite ka sotsiaalkomisjonile päringu, mille tekstist võib välja lugeda, et te peate selles olukorras tegelikult süüdlaseks töövõimereformi. Mina seda ei arva. Töövõimereform käivitati tükk aega enne seda, kui teie eelmise aasta lõpul maksesüsteemi muutsite. Te tegite seda kiirustades ja ilmselt seda probleemi kahe silma vahele jättes. Ja minu küsimus on nüüd selline: kas sellel võimalikul lahendusel, mida te rahanduskomisjonis õiguskantsleri pöördumise peale püüate leida, on võimalik mõju ka järgmise aasta riigieelarvele ja kui on, siis milline see mõju on?

15:54 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Ma ei hakkaks siin spekuloida. Meile tulid seda teemat arutama inimesed Sotsiaalministeeriumist ja Rahandusministeeriumist ning õiguskantsler. Ma alustan sellest, et tuletan teile selle kirja teksti meelde. Õiguskantsler esialgu ei näe põhiseaduse riivet. Õiguskantsler küsib, kas meie seda näeme. See on rohkem sotsiaalkomisjoni probleem, mitte niivõrd rahanduskomisjoni probleem. Teie peate oma vastuses ütleva, kas te näete selle teema puhul mingit probleemi, ja siis me

jõuame tähtjaks ehk 27. novembriks anda õiguskantslerile vastuse ning kui vaja, siis teha muudatused sotsiaalmaksuseaduse ja tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõus 499.

15:55 Aseesimees Enn Eesmaa

Jürgen Ligi.

15:55 Jürgen Ligi

Aitäh! Härra Stalnuhhin, te olete täna siin oma positsiooni jälle huvitavalt ära kasutanud: ühelt poolt ütlete, et te poliitikat ei kujunda, teiselt poolt räägite kõike, mis pähe tuleb. Te vastate isiklikult positsioonilt väga erinevatele küsimustele ja vastandute erakondlikult. Samas on küsijad ju tegelikult viisakad olnud. Meil oleks võimalik olnud pidada sisulist debatti, mida ministriga sellel lugemisel ei saa pidada. Mis üldse teie arvates teie positsiooni mõte on, kui te poliitikat ei kujunda ja debatti üsna üleolevate vastustega alavääristate? Need ei ole kvalifitseeritud vastused, need on pigem täis isikliku positsiooni. Mis see rahanduskomisjoni esimehe roll teie arvates võiks olla?

15:56 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Sellest üks minut hiljem ma ei ütleks, et kummitempliks tembeldamine otse minu aadressil on viisakas asi. Säärastel debattidel siin saalis ma olen, kuidas öelda, males nimetatakse seda *tsutsvang'*iks. On ainult mõned võimalikud käigud, sul pole suurt valikut. Ja siis ongi niiviisi, et kui sa ei vasta küsimustele, sest need ei puuduta üldse arutelu, mis toimus rahanduskomisjonis, siis sulle pannakse peale tempel, et sa ei taha suhelda, oled üleolev jne. Või siis sa üritad küsimustele vastata ja vestlus läheb ülivabaks: laiusesse, kõrgusesse, ükstapuha kuhu. Peab valima kas ühe või teise võimaluse. Igal juhul ma olen püüdnud teha selle maksimaalselt võimalikuks.

Nüüd see teema, mille käsitlemisel me, Jürgen, liigume sinuga tõenäoliselt 180 kraadi erinevas suunas. Me oleme siin saalis kõik võrdsed, aga üks inimene, kes on valitud võrdsete hulgast, peab formaalselt – seadusega on see paika pandud – kontrollima ühe või teise komisjoni *stafi* tööd, peab jälgima protsessi, selleks et oleks kindlustatud õigeaegne menetlemine ja et kõik vastaks seadusele. Seepärast me neid inimesi välja valime. Keegi ei kontrolli ühe või teise komisjoni puhul sellist asja, et näiteks kaitsekomisjonis oleks ohvitseri sama palju kui kolonele, et maaelukomisjonis oleks kindlasti 30 aasta kogemusega talumees, et hariduskomisjonis oleks keegi pedagoog mingi 50-aastase staažiga jne. Siin on teised valikud, seda tööd on vaja organiseerida. Siin saalis on mõned rahanduskomisjoni liikmed – mitte kõik, aga mõned on. Kas te saate saalile rääkida, kuidas ma olen kellelegi oma arvamust peale surunud? Kas ma olen tõmmanud enda peale rohkem tekki, kui teile jääb? Kas ma olen kasutanud kuidagi valesti mingeid müütilisi esimehe võimalusi? Ei ole.

Ma olen aastaid juhtinud väga keerulisi kollektiive. Ma usun inimestesse! Ma tean, et on vaja kõiki ära kuulata ja vähemalt anda võimalus oma argumente esitada. Ja kui tekib vajadus võtta vastu mingi otsus, siis mina pooldan konsensust. See võib kõlada imelikult, aga eelmised aastad ma töötasin komisjonis, kus kõik otsused võeti konsensuslikult vastu, kusjuures komisjon töötas üsna hästi. Ja selles on võib-olla põhjus, miks meie sinuga, Jürgen, ei saa teineteisest aru. Sina usud seda, et sa oled kõige targem. Ma olen mitu korda öelnud, et meie rahanduskomisjoni ruumides sina oled kõige targem. Aga õigus arvamust omada on kõigil ja me kuulame kõiki, kes soovivad seda avaldada. Minu arvamus ei pea olema määrav ja ta seda ei olegi ning ma ei kavatse seda selliseks ka teha.

Nii et need on lihtsalt erinevad maailmavaated. Inimest saab ümber kasvatada, kuni ta saab 4-aastaseks. Pärast seda on see täiesti võimatu, nii et meie puhul päris lootusetu. Aitäh!

16:00 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Terje Trei!

16:00 Terje Trei

Ma tänan! Ma püüan küsida hästi konkreetset, siis tuleb ka konkreetne vastus. Kui suur on järgmisel aastal maksuvaba määr brutopalka 1300 eurot kuus teenival inimesel? Teine küsimus: kas riigieelarves on ette nähtud järgmisel aastal kompenseerida tulude lastud DigiTee raha?

16:01 Mihhail Stalnuhhin

Vabandust, mida kompenseerida?

16:01 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun korrata!

16:01 Terje Trei

Tuulde lastud DigiTee raha. See juhtus ühe ministri haldusalas ja tuleb leida kompensatsioon.

16:01 Mihhail Stalnuhhin

Noh, tõenäoliselt ma ei loe piisavalt lehti ega käi sotsiaalvõrgustikus. Tegelikult ma seal üldse ei käi, seepärast on küsimuse teine pool minu jaoks absoluutselt arusaamatu. Mis esimest puudutab, siis ... Mis summa see oli? Ahah, 1300 eurot. Ma jätan endale võimaluse vastata teile veidi hiljem.

16:02 Aseesimees Enn Eesmaa

Lauri Luik.

16:02 Lauri Luik

Aitäh, hea ettekandja! Eesti on oma tasakaalus eelarve ja konservatiivse eelarvepoliitikaga olnud eeskujuks Euroopas ja kogu maailmas. See eeskujuks olemine ei ole olnud meile eesmärk omaette, pigem oleme seda teinud selleks, et headel aegadel valmistuda keerulisteks aegadeks ja keerulised ajad üle elada. Nüüd läheb paratamatult mõne aja pärast meie majanduse olukord kehvemaks, Euroopa Liidu struktuurifondide vahendid saavad otsa. Kui me oleme oma reservid ära kulutanud ja meie laenukoormus on täis, kuidas kavatseb siis valitsus olukorrast välja tulla, kui me praegu struktuurse tasakaalu printsiipi nii jõhkralt rikkuma asume?

16:02 Mihhail Stalnuhhin

Jah, teie jaoks on see printsiip. Ma olen mitu korda rääkinud meie vaatevinklist. Me täidame 100% ulatuses kehtivat riigieelarve seadust ja praegune prognoos ütleb, et lähiaastatel on tasakaal jälle olemas. Nii et seegi on usu küsimus.

16:03 Aseesimees Enn Eesmaa

Kalle Laanet.

16:03 Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea rahanduskomisjoni esimees! Mulle meeldis väga vastus ühele küsimusele, kus sa juhtisid tähelepanu Riigikogu Kantselei teenistujate madalatele palkadele. Ma olen sellega absoluutselt nõus. Selleks, et nad suudaksid parimat teenust pakkuda, peaks neid palku kindlasti tõstma. Praegu on põhiseaduskomisjonis, kuhu ka sina varem kuulusid, menetluses selline eelnõu nagu KRAPS-i ehk kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduse eelnõu. Ja seal on tehtud väga hea ettepanek tõsta ühe valdkonna inimeste palku: jutt on prokuröridest. Kõige positiivsem selle asja juures on see, et järgmisel aastal hakkab peaprokuröri sissetulek olema suurem kui näiteks Riigikogu esimehel. Aga kas sellised ennatlikud, hüplikud otsused ei vii kogu palgasüsteemi täiesti paigast ära?

16:04 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Ma tuletan meelde, et praegu me arutame järgmise aasta eelarvet, mitte riigi palgasüsteemi.

16:04 Aseesimees Enn Eesmaa

Jüri Jaanson.

16:04 Jüri Jaanson

Aitäh! Ma pean tagasi pöörduma sama teema juurde, mis enne jutuks oli. Õiguskantsler ei pöördu ilmaasjata Riigikogu poole. Õiguskantsleri esindaja väljendas sotsiaalkomisjoni istungil üsna selgelt ja ühemõtteliselt, et tuleks lõpetada töövõimetuspensionäride ja töövõimetoetuse saajate ebavõrdne kohtlemine. Seetõttu ma usun, et te olete seda teemat natukene siiski edasi arutanud, vähemalt

peaksite olema seda teinud. Kui me peame nüüd selle riigieelarve vastu võtma ja selgub, et mingi lahenduse korral, näiteks töövõimetuspensionäridele maksuvabastuse kehtestamise korral riigile tekib täiendav kulu, siis milliseid võimalikke lahendusi te selles olukorras näete?

16:05 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Te esitasite praegu küsimuse, mille oleksite pidanud esitama rahandusministrile eelnõu esimesel lugemisel. Praegu see meie teema ei ole. Aga ma kasutan juhust, et vastata kolleeg Terje Treile, kes küll on saalist lahkunud. Ma ei suutnud seda võrrandit küsimusele vastates ilma pliatsita lahendada. Ma võin muidugi eksida, aga mul tuli aasta maksuvaba tulu 5250 eurot. Nii et andke see talle palun edasi ja kontrolligu, kas ma sain õige tulemuse.

16:06 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Monika Haukanõmm!

16:06 Monika Haukanõmm

Täna, härra juhataja! Hea komisjoni esimees, ettekandja! Minu küsimus puudutab Eesti Haigekassa ja Eesti Töötukassa reservide kasutamist jooksvate kulude katteks. Nagu me teame, sellele probleemile on tähelepanu juhtinud olulised instantsid – nii õiguskantsler kui ka Riigikontroll –, aga tahaksin kuulda teie seisukohta. Töötuskindlustusmakse määr on meil 2,4% ja igal aastal suureneb töötukassa reserv 25–30 miljoni euro võrra, ulatudes nüüd juba 680 miljoni euroni. Loomulikult on see väga suur summa. Ja veel on ka haigekassa reserv. Kas te peate mõistlikuks teha eelarvet sellisel moel, et me teadlikult rikume seadust ja kasutame reserve lubamatul moel jooksvate kulude katteks? Mis on teie hinnang või arvamus?

16:07 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh küsimuse eest! Ma ei tahaks anda hinnangut küsimustes, kus ma tõesti olen ebakompetentne. Ja selles küsimuses ma olen seda. Ma ei saa midagi aru kinokunstist, ma ei tea, millega tegelevad ühed või teised ennustajad. Mis puutub sellesse küsimusse, siis teie juhuslikult seda teate, mina juhuslikult seda ei tea. Aga hinnangut ma ei annaks igal juhul. Hinnangute andmiseks on meil Riigikontroll, meil on olemas õiguskantsler, hullemal juhul ka teised instantsid. Igatahes ma pole siin puldis selleks, et hinnanguid anda.

16:07 Aseesimees Enn Eesmaa

Kalle Laanet.

16:08 Kalle Laanet

Aitäh! Hea Mihhail! Ma ei saa sinuga nõustuda, et minu eelmine küsimus ei oleks olnud kuidagi seotud riigieelarvega. Päris kindlasti on see riigieelarvega seotud, sest riigieelarve kulud kasvavad ka nendest otsustest tulenevalt. Aga see pole kõige olulisem. Küsimus oli, jah, tõesti selle kohta, kas seda süsteemi lüüakse segamini. Aga ma küsin väga konkreetselt. Kui suur saab olema avaliku sektori töötasufond järgmise aasta riigieelarves?

16:08 Mihhail Stalnuhhin

Siin tuleb mul jälle teha ühed arvutused. Kui küsimusi veel on, siis ma peagi ütlen sulle. Ega sa ometi ei arva, et siia pulti tuleb kunagi inimene, kes – mul küll pole praegu seda pakki käepärast – mäletab kõiki arvusi, mis eelnõus on. Nii et miks sa küsid selliseid asju? Sa saad ju aru, et on võimatu seda kõike teada.

16:08 Aseesimees Enn Eesmaa

Henn Põlluaas.

16:08 Henn Põlluaas

Aitäh! Teatavasti ei ole Eesti omavalitsusliidud aastaid riigieelarvet heaks kiitnud, sellepärast et omavalitsuste tulumaksubaas on taastamata ja paljud lubadused täitmata, ka on ülesandeid pidevalt

ilma rahalise katteta juurde pandud. Ja tänavu on olukord täpselt sama. Meil on pukis uus valitsus, kes lubas kõik need probleemid ära lahendada, aga ikka ei näe me midagi muud peale ilusate fraaside. Reaalset olukorra paranemist pole. Kuidas sa hindad sellist järjekordset katteta lubaduste andmist?

16:09 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Henn, sa saad ju aru, et 2017. aastal me elame vastavalt eelarvele, mis sai vastu võetud 2016. aasta detsembris. Ei ole võimalik korruga ümber keerata, kui tegemist on majandusega. See oli selgelt välja öeldud, et kohalike omavalitsuste tulubaas kasvab alates 2018. aastast. Selleks on eraldatud ka vahendid. Just selleks me praegu muudame muuseas tulumaksuseadust, et seda protsenti suurendada. See tuleb, ainult see ei juhtu niiviisi, et viibutad võlukepikest, ja ongi kõik korras – et on kadunud kõik need probleemid, millest ma olen siin valuga korduvalt rääkinud. Olles töötanud pikki aastaid kohalikus omavalitsuses, ei unusta ma iial, milliseks šokiks oli meie jaoks 2009. aasta ja sellele järgnenud aastad. Ma olen sellest rääkinud siin ja ka oma maakonnas ja oma linnas. See ei juhtu niiviisi, et ühe hetkega. Selleks on vaja üsna palju seadusi muuta, selleks on vaja teatud töö ära teha. Ja sellega me praegu tegelemegi, see on järgmise aasta eelarves sees.

16:11 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Krista Aru!

16:11 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Ma jagan täiesti teie rõõmu, et suurel hulgal Eesti elanikel läheb elu väidetavalt paremaks ja seda eriti teie piirkonnas, kodulinnas Narvas. Aga ma ei saa kindlasti olla nõus teie väitega, et doktoranditoetuse tõstmine 660 euronit pakutud 840 euro asemel on piisav selleks, et väga kõrgel tasemel jätkata doktorandiõpinguid, minna edasi teadustööle või lülituda kõrgemal tasemel ettevõtlusesse. Kust tuleb teie hinnang, et praegusest 660 eurost on juba küll?

16:12 Mihhail Stalnuhhin

Ma pole midagi säärast rääkinud. Ma ei kujuta ette, kuidas üks doktorant saab 660 euroga ära elada. Täpselt samuti ei saa ma aru, kuidas elavad need inimesed, kes miinimumpalka saavad. See on veelgi hullem. Meil on vaja seda olukorda parandada, aga see võtab teatud aja. Jah, me peame sellega tegelema, aga me ei saa eelistada mingit ühte gruppi mõnele teisele grupile. Doktorantide puhul on tegemist üsna suure arvu inimestega, kui ma ei eksin, siis umbes 2350 inimesega. Ja 660 on ikkagi parem kui see summa, mis neile on makstud tänavu. Me mäletame seda ja saame aru, et see on teie jaoks põhimõtteline, printsiipaalne küsimus. Kui jumal annab, siis me tuleme selle teema juurde veel mitmel järgmisel aastal tagasi. Aga korruga see ei juhtu. Lihtsalt ei juhtu, ei ole selliseid imesid.

16:13 Aseesimees Enn Eesmaa

Monika Haukanõmm, palun!

16:13 Monika Haukanõmm

Aitäh, härra juhataja! Hea ettekandja! Te enam-vähem lõpetasite oma etteaste tunnistamisega, et te ei kujuta ette, kuidas inimesed miinimumpalgaga ära elavad. Toon teile ühe näite riigieelarve seadusest. Riigieelarve seadusega kehtestatakse ka tugiisikuga töötamise tunnitasu, mida maksab töötukassa ehk siis riigistruktuur. Ja töötukassa makstava tunnitasu määr on 2,78 eurot. Kui me paneme selle ümber normtundide keelde, siis see teebki enam-vähem 450 eurot ehk miinimumpalka. Muidugi ma rõõmustan selle üle, et haridustöötajate palgad, muuseumitöötajate ja sotsiaalhoolekande asutuste töötajate palgad tõusevad, aga samas me ikkagi saadame välja selliseid sõnumeid, et päris kõigiga nii ei ole. Kas te olete arutanud, kuidas riik saab seda lubada, et ta ühes kitsas valdkonnas maksab töötajatele miinimumpalka?

16:14 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Jah, seda on raske nentida, seda on raske teada. Aga ma ütlesin, et kogu see poliitika on algselt koalitsiooniläbirääkimiste küsimus. Seal pannakse kirja punktid, milles hakatakse kokku leppima. Hiljem, kui teatud suunad on juba teada, siis näiteks sellesama palgamäära, tunnitasu eest peab seisma

valdkonnaminister, kui tal on selleks vähimgi võimalus vastavalt koalitsioonilepingule. Mina muud võimalust ei näe. Ei saa niisama kinni haarata ühest või teisest probleemist. Jah, tahaks, et kõigil tõuseksid palgad 2–3 korda korraga. Aga see on see raske valik, mille peab tegema. Niisuguseid valikuid peavad oma töös tegema kõik: õpetajad, arstid, suvalised inimesed. Kõik, kes töötavad, teevad valikuid, sest ressursid ei ole lõpmatu. Ma saan teie murest aru. Ma olen nõus, et see on häbiväärne, kui selline palk on, aga andke aega.

16:15 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised kõigile soovijaile. Esimesena Andres Ammas.

16:16 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Ma palun kohe ka lisaiega.

16:16 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, kaheksa minutit kokku!

16:16 Andres Ammas

Lugupeetavad Riigikogu liikmed! Sellel tänasel arutelul tuleva aasta riigieelarve üle tuleb paratamatult teatud *déjà vu* tunne: see kõik on nagu juba korduvalt olnud. Seda on öelnud nii opositsioon siin saalis eelarve esimesel lugemisel kui ka Eesti Pank, eelarvenõukogu, Riigikontroll, paljud eksperdid ja analüütikud, nüüdseks ka juba Euroopa Nõukogu, et tark oleks praegu koostada vähemasti tasakaalus, kui mitte ülejäägiga eelarve. Oleks tark koguda reserve halvemateks aegadeks. On viidatud valitsuse liigsele optimismile mõne tulu laekumise prognoosimisel. Möödalaskmisi aktsiisipoliitikas ei näe enam mitte ainult eksperdid ja ettevõtjad, vaid ka väga paljud Eesti inimesed. Et raskemad ajad tulevad vältimatult, sellele osutas eelmisel nädalal äärmiselt selgelt Riigikontroll.

See kõik on olnud mitu korda, aga valitsus on täiesti kurt ja tumm. Õieti oleks vist täpne öelda, et oli kurt ja tumm kuni eilseni, kui rahandusminister meid üllatas ja sõandas ettevaatlikult ette panna, et äkki võiks kaaluda veebruarikuise aktsiisitõusu ärajätmist. Aga loomulikult, nagu meie rahvas hästi teab, kui keegi tahab Eestis ennast põrgukatlast välja upitada, küll leidub neid, kes ta tagasi kisuvad.

Vasakparteide liidrid panid eile rahandusministri kiiresti paika ja sai selgeks, mis erakonnad tegelikult praegu Eesti riigi rahanduspoliitikat juhivad.

Eelmisel nädalal oli suurepärase artikkel Ärilehes, kus majandusanalüütik Peeter Tammistu küsis vaimukalt, kuidas peab Riigikontroll meid ees ootava eest veel hoitama. Kas ta peab joonistama koomiksi või filmima märuliseeria, et valitsus lõpuks mõistaks? Riigikontrolör helistas siin eelmisel nädalal kõvasti häirekella, aga valitsus magab ega kuula. On selge, et kui Euroopa Liidu toetused kahanevad, siis seda ärajäävat osa riigi maksutuludest kompenseerida on absoluutselt võimatu, ja igaüks teab, miks – vananeva ja väheneva rahvastiku tõttu. Järelikult on meil ainult üks tee: olla säästlik ja mõistlik.

Kes vaatas eile õhtul "Aktuaalset kaamerat", see kuulis seal tõenäoliselt ka professor Raul Eametsa kommentaare. Eelarvenõukogu esimees ütles, et vaatame kõigepealt ikka kuludele otsa, vaatame kulutamist. Vabaerakonna fraktsioon tegi muudatusettepaneku jätta ära palkade ja majanduskulutuste kasv 2,5%. Nüüd on meid kõvasti hurjutatud. Kuulsime mõni aeg tagasi siit puldist manitsemist, et vaadake ometi kas või tublisid Riigikogu nõunikke ja muid ametnikke – kas nemad ei vääri palgatõusu? Muidugi väärivad. Paljud nende seast kindlasti väärivad isegi väga ja piinlik, et seda palgatõusu ei ole väga kaua aega olnud. Aga palka saab tõsta ka niimoodi, et vaadata kriitilise pilguga kogu meie asutuse funktsioneerimine üle. Ma tuletan meelde, et vähem kui aasta tagasi me tegime siin kaks komisjoni juurde. Olgem ausad, mitte millegi muu pärast, kui ainult sellepärast, et oleks rohkem komisjoni esimeeste ja aseesimeeste kohti – neid natuke suurema palgaga kohti. Muud mõtet sellel kõigel ju ei olnud. Kulud kasvasid, tehti palju kära, aga tulu sellest tõusnud ei ole.

Praegusesse koalitsiooni oleks vaja mõnda Mart Laari tüüpi poliitikut, kes hakkaks ministeeriumi juhtima ja ütles, et teate, kümnendiku saab kokku hoida. Aga inkubaatoris kasvanud parteibroileritest midagi sellist oodata on ilmselgelt liig. Kui ise ei mõista, siis võiks valitsus erasektorist endale n-ö krokodillid appi palgata – ma mõtlen elukutselisi kärpijaid –, kes suudaksid kokkuhoiukohad ette näidata.

Tuleva aasta eelarves on mitu asja, mis võib tegemata jätta või edasi lükata. Ärgu riik andku praegu ehitajatele nii palju tööd juurde, neil on erasektoris tööd juba niigi küll. Seda võiks teha siis, kui erasektoril läheb kehvasti. Ma mõistan, et nii mõnigi omavalitsusjuht tahaks neid üürimaju riigiga kahasse kangesti ehitada, aga seda ei pea tingimata praegu tegema. Samamoodi on tasuta ühistranspordi juurutamisega. Maakondades on niigi praegu tohutult segadust, sest peale haldusreformi tekkinud olukorras hakkab mõni linnapiir jooksuma kuskil soode ja rabade vahel. On väga tõenäoline, et 1. juunist tegelikult ei saagi tasuta ühistransporti käivitada. Ja tekib ka küsimus, kas see üldse ikka on parim meede, et inimesi tööle aidata. Äkki vaataks kõigepealt kriitilise pilguga kas või töötukassa tegevuse üle – see monstrum on minu meelest praegu ikka väga ebaefektiivne. Aga küllap kolleegid näitavad kokkuhoiukohti oma sõnavõttudes veel, ka muudatusettepanekutes on neid küllaga olnud. Eesmärk on selge: viia eelarve tasakaalu. Ja muidugi oleks tegelikult õigem ja ausam, kui seda tööd ei peaks siin tegema opositsioon, vaid valitsus ise võtaks aja maha ja tuleks meie ette uuesti tublisti kohendatud variandiga. Nagu me tund aega tagasi kuulsime lugupeetud rahanduskomisjoni esimehe käest: kõik on võimalik. Kõik olevat võimalik. No tehtagu siis! Aga selleks, et koalitsioonile piisavalt aega anda, võiksime täna teise lugemise katkestada ja Vabaerakonna fraktsioon ka sellise ettepaneku teeb.

Lõpetuseks veel üks asi. Olles kuulnud eilses "Foorumis" vasakparteide juhtide sõnavõtte, olles kuulnud täna rahanduskomisjoni esimehe vastuseid, tundub mulle siiski, et üksteist mõista on meil üsna lootusetu. See on ilmavaate küsimus. Ja ilmavaadet kirjeldas meile juba aastal 1976 ülimalt tabavalt Astrid Lindgren, kelle 110. sünniaastapäeva maailm eile tähistas. Lugesin eile juhuslikult tsitaati Jens Anderseni äsja eesti keeles ilmunud raamatust "Astrid Lindgren. Päev nagu elu": "Kui vastab tõe, et poliitika on kunst takistada inimesi sõna sekka ütlemast küsimustes, mis puudutavad neid ennast, siis ei valda mitte keegi seda kunsti paremini kui sotsiaaldemokraadid ja nende valitsus. Nad otsustavad meie eest ära kõik – kus ja kuidas me peame elama, mida peame sööma, kuidas meie lapsi tuleb kasvatada, mida me peame arvama ja mõtlema, kõik!" See arvamuskäsitlus endiselt sotsiaaldemokraatide toetajalt Lindgrenilt ilmus 1976. aastal Expressenis kolm nädalat enne valimisi. Ja selle tulemusena said varem 40 aastat Rootsit juhtinud sotsiaaldemokraadid nii palju vähem häält, et moodustus parempoolsete valitsus. Aitäh!

16:24 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud Riigikogu liikmed! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Heljo Pikhof tõepoolest registreeris ennast teiseks kõnelejaks. Läbirääkimiste käigus sain selgust, et see, et ta nimi vahepeal ära kadus, oli tehniline probleem. Ma usun, et te olete päri, kui ma annan praegu sõnaõiguse siiski Heljo Pikhofile. Palun!

16:24 Heljo Pikhof

Austatud juhataja! Head kolleegid! Tulin siia kõnepulti selleks, et peatuda riigieelarve neil valdkondadel, mis on senistes debattides teenimatult vähe tähelepanu saanud. Räägin esmalt haridusest, mis peaks meile kõigile olema südamelähedane teema ja mille rahastamine paraneb – kindlasti mitte piisavalt, aga paraneb. Helge tulevik on vaid haritud Eestil. Kiirete tehnoloogiliste muutuste ajastul on meie majandusarengu võti haritud rahva käes, kes teeb tarka, kõrge lisandväärtusega tööd. Seetõttu on valitsusliit võtnud üheks peamiseks tegevussuunaks hariduse ja haridusse panustamise. Kuna hea haridus ja hea kool algavad motiveeritud ja headest õpetajatest, siis tuleb õpetajatele maksta väärikat palka.

Julgen öelda, et eelarve astub tugeva sammu harituma Eesti suunas. Tuginen siin Haridus- ja Teadusministeeriumi andmetele, mille alusel tõuseb õpetajate miinimumpalk jaanuaris 100 euro võrra, kerkides 1150 euroni kuus. Kui arvestada kokku miinimumtasu ja potentsiaalsed lisatasud, tõuseb õpetajate keskmine töötasu jaanuarist vähemalt 1380 euroni kuus. Suund tõsta õpetajate keskmine palk 120%-ni Eesti keskmisest palgast on kahtlemata väga ambitsioonikas eesmärk, aga me liigume õiges suunas. Olgu siinkohal üle korratud, et õpetajate palgakasvuks on järgmisel neljal aastal planeeritud üle 246 miljoni euro.

Kindlasti väärrib esiletõstmist asjaolu, et tänu sellele, et riik on oma eelarvest omavalitsusi rohkem toetanud, saavad uuel aastal palka juurde ka lasteaiaõpetajad. Lasteaiaõpetaja miinimumpalk jõuab järgmisel aastal 85%-ni üldhariduskooliõpetaja miinimumpalgast ja ületuleval aastal 90%-ni. Magistrikraadiga lasteaiaõpetaja alampalk võrdsustub selleks ajaks kooliõpetaja omaga. Tänu riigi toele

on kadumas ka suured lõhed, mis on olnud meie lasteaednike palkades pikki aastaid. Eri omavalitsustes on lasteaiaõpetajate palgad erinenud enamgi kui kaks korda. Tänavu septembris maksid kõik Eesti omavalitsused oma lasteaiaõpetajatele vähemalt 840 eurot kuus.

Hea uudis on, et riik hakkab omavalitsusi toetama koolidesse tugispetsialistide palkamisel ja parema teenuse pakkumisel. Alates järgmisest aastast antakse omavalitsustele ja eraüldhariduskoolide pidajatele juurde 22 miljonit, sh 6 miljonit eurot tugispetsialistide teenuse kättesaadavuse tagamiseks. Nagu juba öeldud, palgatõusude ja õpetajate väärtustamisega tuleb järgmistel aastatel jõuliselt jätkata. Ainult nii suudame me lahendada arvukaid probleeme, millega Eesti haridussüsteem silmitsi seisab, ja tagada, et meie koolides antava hariduse kvaliteet ei kannata, vaid tõuseb. Me seisame silmitsi väljakutsetega, mis puudutavad õpetajaskonna vananemist, meesõpetajate ja tugispetsialistide nappust. Eelarve plusspoolele kuuluvad kahtlemata ka huvihariduse rahastamine ja koolilõuna maksumuse tõstmine.

Austatud rahvasaadikud! Olen selles saalis pidanud kümneid lastele keskenduvasid kõnesid. Täna on põhjust rõõmu tunda, et laste ja lastega perede toetamise kõrval on riik võtnud varasemast suuremasse fookusesse ka vanemaealised inimesed. Juba suvest alates toetab haigekassa pensionäride, aga ka rasedate ja alla aastase lapsega emade hambaravi 85 euroga aastas. Tõus on muljet avaldav, sest varem hüvitati pensionäride hambaravi vaid 19 euroga aastas. Endiseks jäävad hambaproteeside hüvitamise reeglid. Oktoobrist saadik maksab riik üksi elava pensionäri toetust. Kolm minutit juurde, palun!

16:29 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, kolm minutit lisaks!

16:29 Heljo Pikhof

Üksi elavad vanaduspensionärid saavad kord aastas 115 euro suurust toetust. Jaanuaris seisab ees kaalukas muudatus eakate patsientide ja krooniliste haigete hüvanguks. Täiendav ravimite hüvitamise süsteem teeb retseptiravimid pea 100 000 inimese jaoks odavamaks. Riik kompenseerib 2018. aastast 50% nendest ravimikuludest, mis jäävad vahemikku 100–300 eurot. Ja kui aastane kulu on suurem kui 300 eurot, kuuluvad ravimid hüvitamisele 90% ulatuses. Nagu me kõik teame, seisab 1. aprillil ees pensionitõus: keskmine vanaduspension tõuseb praeguste prognooside kohaselt 6,3%. Aitäh!

16:30 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Kersti Sarapuu!

16:30 Kersti Sarapuu

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Nüüdseks oleme nii siin saalis kui ka väljaspool seda üsna põhjalikult rääkinud, mida head järgmise aasta eelarve sisuliselt endaga kaasa toob, näiteks tervishoiu lisarahastuse, madalat ja keskmist palka teenivate inimeste sissetulekute tõusu, väga vajalikud põllumajandustoetused ja kohalike omavalitsuste tulubaasi tõusu. Need on vaid mõned näited, mida toob tegelikult kaasa riigi ajaloo suurim eelarve. Samas on kõige selle juures keskendunud hoopis sellele, mida ütleb üks või teine ekspert 0,25%-lise defitsiidi kohta. Opositsioon püüab jätta muljet, et otsustajad ei kuula eksperte, kes on justkui väga vastu praegusele eelarvele.

Seetõttu tahan välja tuua hoopis uue aspekti ja rääkida paari päeva tagusest rahvusvahelise reitinguagentuuri Fitch hinnangust Eesti riigireitingule. Fitch nimelt kinnitas, et Eesti pikaajaline riigireiting on endiselt A+ tasemel, ning tõstis reitingu väljavaate stabiilselt positiivsele. Agentuuri andmetel on Eesti pöördunud tagasi suurema majanduskasvu kursile, mis näitab riigi pikaajalist võimekust. Kui pärast finantskriisi jäi Eesti majanduskasv pigem potentsiaalile alla, siis nüüdseks on olukord paranenud. Agentuuri hinnangul tuleb see eelkõige riigi tugevast eelarvepoliitikast, väliskeskonna soodsatest arengutest ning sisetarbimise ja investeringute kasvust. Agentuur ootab Eesti majanduskasvuks tänavu 4% ning 2018. ja 2019. aastal 3%. Kahel järgmisel aastal on oodata inflatsiooni vähenemist ning seda toetab valitsuse eesmärk parandada eelarve tasakaalu aastaks 2020. Fitchi hinnangul on eelarve juba praegu tasakaalu lähedal.

Samast hinnangust on oluline välja tuua ka seda, et valitsussektori võlakoormus on meil praegu kõige madalam sama reitinguga riikide hulgas ning tõenäoliselt kahaneb veelgi. Kui siiani, 2011. aastast alates, peeti meie reitingu väljavaadet stabiilseks, siis nüüd on agentuur selle hinnanud positiivseks, mis

viitab võimalusele reitingut tulevikus tõsta. Ma rõhutan ka, et jälgime endiselt valitsussektori eelarve tasakaalu, aga nüüdsest paindlikumalt, pikema perioodi keskmisena. OECD hinnang on olnud ühene: riigieelarve väike defitsiit aastani 2020 ei ohusta majanduse käekäiku. Vastupidi, suurema, kaasavama ja rohelisema majanduskasvu saavutamiseks on organisatsioon soovitanud kaaluda valitsemissektori eelarvereeglite puhul väikese puudujäägi lubamist pikemas perspektiivis. Meie riigivõlg on kõige madalam OECD riikide hulgas ja väheneb keskpikas plaanis.

Kas keegi tahab täna siin saalis öelda, et need on eksperdid, kes ei tea oma alast midagi, et nende arvamus on vale, sest see ei ühti opositsiooni nägemusega? Fookus on läinud sellele, mis saab aastate pärast. Ühed eksperdid ütlevad, et Eesti praegune majanduspoliitika on väga õige, teised on skeptilised. Mäletame selgelt eelmist majanduskriisi ja seda, et ka siis oli kuulda väga erinevaid arvamusi, rääkimata sellest, et Reformierakonna juhitud valitsus tegi majanduskriisi veerel eelarve, mida pidi mitme järjestikuse negatiivse eelarvega kärpima. Siis ei olnud opositsioonil paraku sellist kindlat teadmist nagu praegu, kui nad riigieelarvet kritiseerivad. Praegu on küsimus hoopis selles, kas inimesed pääsevad kiiremini arstile, kas ülekohus omavalitsustele saab heastatud ja kas kõigi inimeste eluolu paraneb. Ja siin on küll vastus väga ühene: jah. Aitäh!

16:34 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun eelnõu sätete arutelu jätkama Hanno Pevkuri! Valmistub Sven Sester.

16:34 Hanno Pevkur

Sesterit ei ole.

16:34 Aseesimees Enn Eesmaa

Just sellepärast ma pakungi sõna sulle.

16:34 Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Hiljaks jäid, Sven! Selle eelarvega ja selle teise lugemisega on tõsine mure. Nimelt oli lootus, et esimese ja teise lugemise vahepeal võtab valitsuskoalitsioon mõistuse pähe ja kuulab, mida räägitakse. Andres Ammas juba mainis siin eelarvenõukogu ja teisi eksperte, kes ütlevad, et üle jõu elamine ja struktuurses defitsiidis olemine ei ole kindlasti see tee, mida me praegu vajame. Kindlasti tuleb Sven nüüd pulti ja räägib, kuidas struktuurne eelarve ei olegi üldse oluline. Aga, Sven, ma meenutan sulle su enda lauset 2014. aastast, et iga komakoht miinust riigieelarves tähendab ülekulutamist ning katte otsimist kas riigi reservide käikulaskmise või täiendava laenuvõtmise näol. Need olid su enda sõnad mõned aastad tagasi ja neid sõnu võib kindlasti veel leida. Ehk mure on ikkagi selles, et kui me räägime jätkusuutlikust riigi pidamisest, siis jätkusuutlik saab olla ainult selline riik, kes ei ela üle oma jõu ja kulutab nii palju, kui tal on maksumaksja vahendeid. Ja ega riigi raha ei tule kuskilt mujalt kui ainult maksumaksja taskust.

Kui küsida, kas selles eelarves midagi head on, siis kindlasti on. Kindlasti on selles eelarves palju häid asju ja loomulikult tähendab iga rida, et keegi saab sellest eelarvest midagi positiivset. Sellel eelarvel on üks positiivne asi veel – see on see, et seal mingeid asju tõepoolest sees ei ole. See, et valitsus sai aru, et automaks, panditulumaks või ka magusamaks ei ole see tee, kuhu liikuda, on küll positiivne, aga ma ei tea, kui kauaks seda positiivsust jätkub. Võib-olla me näeme juba järgmisel aastal, et valitsus tuleb nende teemade juurde tagasi, sellepärast et lihtsalt nendele püsikuludele, mis on tekitatud, ei ole riigieelarves teiselt poolt tulusid vastu panna.

Suure tõenäosusega me näeme seda, et aktsiisi laekumist on üle prognoositud ja seal ootab meid ees alalaekumine. Me näeme seda, et nende kuludega, mis on ka haigekassa kraesse pandud, on tegelikult üle blufitud. Isegi kui pensionäride pealt hakatakse täiendavalt ravikindlustusse maksma, haigekassale vahendeid andma, on haigekassale pandud juurde kohustusi. See ei tähenda sinna 34 miljoni lisaeuro laekumist, nagu valitsus on suurelt öelnud. Kui siia juurde panna ka põhimõtteline otsus vähendada kaitseinvesteeringuid 10 miljoni võrra, siis on tegelikult neid otsuseid, mida ei tahaks siin eelarves näha ja mida ei tohiks siin eelarves olla, märkimisväärselt palju.

Esimese ja teise lugemise vahepeal tegi Reformierakonna fraktsioon neli põhimõttelist muudatusettepanekut. Need muudatusettepanekud olid suunatud ainult ühele eesmärgile – sellele, et eelarve oleks struktuurses tasakaalus. Selleks oleks vaja üle 60 miljoni euro ja nendes meie muudatusettepanekutes oli 65 miljonit eurot. Milles need seisnesid? Esiteks, vähendada valitsuse

reservi 4 miljoni võrra, mis on mõeldud koalitsioonisaadikutele peamiselt katuseraha jagamiseks. Oludes, kus riik elab üle oma jõu, ei ole sobilik kulutada 4 miljonit selleks, et näpuotsaga ühe või teise projekti peale täiendavalt raha panna. Meie ettepanek oli ka 15 miljoni eest riigisektorit õhemaks lihvida. Me teame seda, et Eesti majanduse üks struktuursemaid probleeme on tööjõu probleem. Palun kolm minutit lisaega!

16:39 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, kolm minutit juurde!

16:39 Hanno Pevkur

Oludes, kus riigil on vaja käia kaasas majanduse üldise arenguga, ei oleks kuidagi ülekohtune, kui riik oma majandus- ja personalikuludest 15 miljonit kokku hoiaks. Veel oli meie ettepanek vähendada 33 miljoni eest ebamõistlikke investeeringuid. Me teame, et selles eelarves on ebamõistlikke investeeringuid vaat et rohkemgi. Alati võib vaielda selle üle, kas investeering on ebamõistlik või mitte. Kui riik läheb üüriturgu reguleerima või segama ja elamuehitust arendama, siis see ei ole kindlasti mõistlik investeering. Aga neid ebamõistlikke investeeringuid saab riik ikkagi komplekselt vaadata. Veel kord: ettepanek üldse investeeringuid vähemaks võtta on suunatud sellele, et kui rahaga on kitsas, siis on võimalik teatud investeeringuid ära jätta või edasi lükata.

Meie ettepanek oli ka 13 miljoni eest muuta transporti suunatavaid vahendeid. Eelkõige puudutab see tasuta ühistransporti. Tragikoomiliseks teeb selle asja muidugi see, et ühistranspordiliinide doteerimisel on kommertsliinid jäänud läbi mõtlemata. Ja peale selle on avalikkus saanud teada, et rongipiletite hind – rongid on ka osa ühistranspordist – hoopis kallineb. Ehk neid ettepanekuid, tükki neli, oleks rahanduskomisjonil olnud võimalik toetada, mille tulemusel oleks olnud siin meie ees vähemalt struktuurses tasakaalus olev eelarve. Siis oleksime saanud seda eelarvet ka palju tõsisemalt arutada. Kui veel vaadata, mis on meie jaoks kõige keerulisem ja kriitilisem selle eelarve puhul lisaks struktuursele eelarvetasakaalule, siis loomulikult see, et selle eelarvega lõhutakse tegelikult juba varasema otsuse pinnalt ära lihtne ja läbipaistev maksusüsteem. Me oleme siit saalist, sh meie enda fraktsiooni liikmed, küsinud nii peaministrilt kui ka rahanduskomisjoni esimehelt nende maksumuudatuste sisu ja mõtte kohta ning soovinud ka konkreetseid vastuseid, aga neid ei ole tulnud. See, et näiteks töötavat pensionäri hakatakse karistama, ei peaks küll olema see tee, kuhu riik liigub. Teisisõnu, selles eelarves on üht-teist positiivset – eelkõige see, mida seal ei ole – ja väga palju negatiivset. Kõige suurem negatiivne mõju või negatiivne punkt on loomulikult see, et riik elab üle jõu. Üks väärikas ja tugev riik ei peaks elama üle jõu. Sellest tulenevalt on meie fraktsioonil ettepanek sarnaselt Vabaerakonna fraktsiooniga eelarve teine lugemine katkestada, anda valitsusele võimalus järele mõelda ja alles seejärel siia eelarve teise lugemisega tagasi tulla. Siis oleks ehk võimalik eelarve ka kolmandal lugemisel vastu võtta. Aitäh!

16:42 Aseesimees Enn Eesmaa

Sven Sester. Palun, kaheksa minutit!

16:43 Sven Sester

Mu kallid kolleegid! Kuidagi morbiidne ja melanhoolne jutt tuli mõned minutid tagasi Hanno Pevkuri suust. Kuulad ja mõtled, et huvitav, kas me menetleme ikka sama eelnõu või hoopis mingit teist eelnõu. Sõbrad, vaatame sellele eelarvele tegelikult otsa! See eelarve kannab nelja väärtushinnangut: esiteks, majanduskasv ja sammud, mida tehakse majanduskasvu saavutamiseks; teiseks, Eesti rahvaarv ja sammud, mida tehakse Eesti rahvaarvu suurendamiseks; kolmandaks, julgeolek – esimesel lugemisel ma rõhutasin, et julgeolek, julgeolek, julgeolek, ning me peatume ka täna sellel teemal – ja sammud, mida me teeme julgeoleku suurendamiseks; ja neljandaks, ühiskonna sidusus. Need on need väärtushinnangud, milles lepiti kokku aasta tagasi uue koalitsiooni kokkunõelumisel, ning nendega seotud muudatusi ja tegevusi me näeme ka eelarve menetlemisel, 2018. aasta eelarves endas. Läheme nüüd sisse. Ma arvan, et seda koalitsiooni ja seda eelarvet iseloomustavad peaasjalikult reformid, mis on aastate jooksul toppama jäänud: maksureform, haldusreform, tervishoiureform jne. Need erinevad temaatikad on lõpuks mingi paisu tagant valla saanud. Läheme veelgi sügavuti, üldiselt üksikumale.

Räägime maksureformist. Ma arvan, et järgmise aasta eelarve üks nurgakivisid – olgem ausad, tegelikult

võiks öelda ka, et see on kogu selle koalitsiooni üks nurgakivisid – on üks kallimaid meetmeid, kui mitte kõige kallim meede. See on uus meede, mille hind on riigieelarves üle 150 miljoni: miinuspoolega riigieelarvele, plusspoolega inimestele. Üle 150 miljoni euro jääb järgmisel aastal madalama ja keskmise palgaga inimestele rohkem kätte. Nendele inimestele, kelle palk on 500, 600, 800 või 1200 eurot, on maksuvaba tulu 500 eurot garanteeritud.

Ma olen selle aasta jooksul päris mitu korda osalenud debattides, kus on toodud erinevaid põhjuseid, miks ei peaks seda tegema. Alates sellest, et inimesel kaob side oma riigiga, kui ta ei maksa maksu – andke andeks, ma ei tea, kas see side peakski selline olema –, kuni küsimuseni, kas see meede on õigesti sihitatud. On küll õigesti sihitatud! King pigistab kõige rohkem nendel, kelle kuupalk on 500, 600 või 800 eurot. Pigistab küll! Ja ma arvan, et see on kõva sõna, et see reform järgmise aasta 1. jaanuarist tõesti täies ulatuses teoks saab. Inimesed, kes sellist palka saavad, võivad tulevikus sisuliselt 64 eurot kuus ehk üle 700 euro aastas.

Teine teema, millest ma tahan rääkida, on haldusreform. Jah, see ei ole selline reform, mida on tehtud poole aastaga või viimaste kuudega, see on olnud pikaajalisem protsess. Kuid ma tahan öelda, et sellel teemal on räägitud 10–15 aastat järjest ja lõpuks sai see paisu tagant valla. Nüüdseks on uued volikogud juba haldusreformi vaimus valitud. Järgmisel aastal me näeme, et uued valitud volikogud saavad ühinemispreemiaid ja pidevaid toetusi, mida varem pole olnud.

Ma tahan rääkida ka tervishoiureformist. Sellest on pikalt räägitud, et järjekorrad on pikad. Kõik abivajajad, kes soovivad suuremal või vähemal määral abi saada, on vaadanud riigi otsa, aga riigil ei ole olnud võimalik kõiki soove täita. Ka selle tervishoiureformiga ei ole riigil võimalik kõiki soove täita – kaugeltki mitte. Aga ühte ma võin teile öelda: tervishoiureformiga tekitatakse olukord, kus süsteemi tuuakse rohkem raha sisse. Jah, osa ülesandeid antakse Sotsiaalministeeriumilt üle haigekassale, kuid koos ülesannetega antakse ka raha. Aga süsteemi tuleb sisse ka täiesti värske raha, mida varem pole olnud, ja see, ma arvan, on selle koalitsiooni suur kokkulepe, et nad on selle raha 2018. aasta eelarvesse planeerinud.

Ma peatun korraks ka haridusel. Esimesel lugemisel ma rääkisin sellest ka. IRL on alati öelnud, et haridus on üks tema suuremaid prioriteete. Ma olen rahul sellega, et IRL-i üks kunagine valimislubadus, tasuta kõrgharidus, on ellu kutsutud ja töötab juba aastaid. Kui me vaatame, milliseks kujuneb lähiaastatel, sh juba aastal 2018, haridusse suunatav rahasumma – nii õpetajate palga tõusuks kui ka muudeks meetmeteks –, siis ma arvan, et me ei pea siin saalis häbi tundma. Järgmisel aastal õpetajate palga tõusuks eraldatav raha annab võimaluse lisada 100 eurot õpetajate palga alammäärale, mis tõstab selle 1150 euroni. Ja kui arvestada täiendavat rahahulka, mis diferentseeritult õpetajate palga tõusuks antakse, jõuab õpetajate keskmine palk 1380 euroni.

Ma tulen ikkagi tagasi julgeoleku juurde. Esimesel lugemisel ma rääkisin ka julgeolekust. Kui me vaatame järgmise aasta, 2018. aasta eelarvet, siis sellist summat ei ole kunagi riigieelarves julgeolekule suunatud. Ja see ei ole minu arvamine, see on riigieelarves sees. Suurusjärgus 528 miljonit eurot on summa, mis leiab kajastamist järgmise aasta eelarves.

Ma tahan veel öelda, et kunagi, aastaid tagasi, kui Mart Laar oli kaitseminister, lepiti kokku, et kaitsekulud peavad olema 2% SKT-st, ja olenemata sellest, kes on hiljem koalitsioonis olnud, on sellest kokkuleppest kinni peetud. Ja ma arvan, et see on väga hea. Järgmine kokkulepe oli, et liitlastega seotud kulud peaksid olema veidi üle 2%, et mitte vähendada meie iseseisvat kaitsevõimekust, kui me suuname raha liitlaste üksuste kohalolekule. Ka see kokkulepe on pidanud. Nüüd on meil kolmas kokkulepe: kaitsekulud 2%, liitlastega seotud kulud veidi üle 2% ning lisaks veel kaitseinvesteeringute programm lähimal kolmel aastal vähemalt 60 miljonit. Ma tahaks loota, et me näeme ka tulevikus, peale kolme aastat vähemalt sellel tasemel investeeringute tegemist kaitsetööstusesse.

Ma lõpetan oma sõnavõtu mõningate märgiliste teemadega, millest on rääkinud opositsioonis olev Reformierakond. Valitsuse võlakoormus. Ma ütlesin seda ka esimesel lugemisel, aga kordan selle siin üle: valitsuse võlakoormus langeb. See langeb juba järgmisel aastal ja langeb sellele järgnevatel aastatel. Sel aastal on valitsuse võlakoormus 9%, järgmisel aastal 8,6%. Maksukoormus – sellest on väga palju räägitud. Sõbrad, maksukoormus ei tõuse. Maksukoormus jääb samaks ja tööjõu maksukoormus isegi langeb. Nii et ärge kuulake neid jutte! Vaadake tegelikult numbritele otsa! Ma soovitan seda eelarvet toetada. See eelarve on hea ja viib Eestit edasi, see on inimese eelarve. Aitäh!

16:51 Aseesimees Enn Eesmaa

Mart Helme.

16:51 Mart Helme

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud kolleegid, nii vähe või palju, kui teid siin on! Loodetavasti on kabinettides ekraanide taga ka veel mõni. Nägin, et juba läks siin väikeseks diskussiooniks opositsiooni ja koalitsiooni vahel. Omalt poolt tahan öelda seda, et teate, mul oli selline tunne, nagu ma oleksin mingil valimiskoosolekul. Siin olid vahvad kihutus sõnad, sh eelkõnelejalt, sellises positiivses meeleolus, et tänavu on parem kui mullu, sest mullu oli nullu. Mis seal ikka, tänavu on parem kui mullu, sest mullu oli nullu. Aga vaadake, sõbrad – pöördun samuti selle määratlusega teie poole –, kõik need asjad, mida siin nüüd loetletakse valitsuse suurte töövõitadena, on ju suurel määral paratamatus.

Palgatõus, mida tuuakse esile kui midagi enneolematult suurt, on tegelikult paratamatus. Meie palgatase on aegade jooksul jäänud niivõrd palju maha inimeste vajadustest, nõudmistest, inflatsioonist ja ümbritsevast majanduskeskkonnast, et vältimatu oli palkasid tõsta. Ja kuna raha on infleerunud, siis on ka rahanumbrid suuremad, mistõttu on nendega võimalik ka natukene palkade tõstmise suunas manipuleerida.

Pluss see, et koalitsioon räägib meile oma esindajate suu läbi tohutu majandusbuumi ajast. Buumist on asi muidugi kaugel. Majanduses on praegu tõepoolest hea seis, oleks väärt seda eitada, aga see ei ole praeguse valitsuse teene. See ei ole ka eelmise valitsuse teene. See on rahvusvahelise konjunktuuri muutumise teene. Aga kui sellises olukorras tehakse optimistlikke prognoose ja eelarvet, siis on see mõnevõrra kergemeelne – sellele on kolleegid opositsioonist, reformierakondlased, siin korduvalt tähelepanu juhtinud. Rootsisis ähvardab kinnisvaramull juba lõhkeda ja see annab kohe lööklaine ka meile. Raha juurde trükkimine ei saa lõpmatuseni jätkuda, mingil hetkel tõmmatakse koomale ja kohe muutuvad ka intressimäärad.

Makromajanduses on olukord niisugune, et me ei oska ennustada turbulentsid aegu. Ja need turbulentsed ajad annavad väikese avatud majandusega Eestile kohe lööklaineid, mis võivad kogu selle ilusa kaardimajakese, praeguse eelarve uppi lüüa. See on see, mille eest opositsioon praegu koalitsiooni hoiatab. See ei ole pahatahtlik kaigaste kodaratesse loopimine – ei ole pahatahtlikkust, on teatud ohuilmingud, millele me juhime tähelepanu.

Veel oli juttu julgeolekust ja rõhutati, et see pidavat olema üks tugisambaid. Ma ütlen selle kohta niimoodi, et teate, ärme manipuleerime siin numbritega, sellega, et meil on kõigi aegade suurim kaitse-eelarve. Meil on ju üldse kõigi aegade kõige suurem riigieelarve – täiesti selge, et siis on proportsionaalselt suurem ka kaitse-eelarve. Küsime, mida me selle raha eest saame. Küsime, kas seda raha paljudel puhkudel lihtsalt ei raisata, ei kulutata ebaotstarbekalt. Mina ütlen, et mul on mõningaid kahtlusi, st raha võiks kulutada otstarbekamalt.

Kui me räägime sellest 10 miljonist, mida ei osatud ära kulutada või ei suudetud leida võimalust osta laskemoona, mida meil tõepoolest hädasti vaja on, siis oleks pidanud selle raha loominguliselt ümber tõstma mõne teise rea peale, sest, nagu kolleeg Laaneots ütles, meie teine jalaväebrigad on vaeslapse olukorras. Neil on sisuliselt vaid pool sellest võitlusvõimest, mis on meie esimesel jalaväebrigadil. See ei ole kahtlemata rahuldav olukord, aga seda olukorda saaks rahaga parandada. Meil on julgeolekus, kaitsevõimekuses piisavalt palju lünki.

Palun lisaiega!

16:56 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, kolm minutit juurde!

16:56 Mart Helme

Nüüd maksudest. Ma mäletan, et kunagi oli Isamaa ja Res Publica Liidu eelkäija, vist Isamaaliidu ühe valimiskampaania loosung "Maksudega ei mängita!". Praegu me näeme, et maksudega mängitakse, ja kuidas veel, ning seda visatakse meile siin lakkamatult nina peale. Niipea, kui ma kuulen ühe kõrvaga, et maksuvaba miinimum kerkib 500 euro peale kuus, hakkab mul kohe teises kõrvas pirsima "tasuta ühistransport", "tasuta ühistransport". Me kuulsime aastaid, kuidas kõige suurem, epohhi loov ja maailma kummuli keerav uuendus on tasuta ühistransport Tallinna linnas. Mina ei ole seda praktiliselt kasutanud, sõidan endiselt autoga ja kirun maapõhja Tallinna Linnavalitsust, kes kahjuks jätkab Keskerakonna juhtimisel, sellepärast et autojuhte kiusatakse.

Autojuhtide kiusamine tähendab tegelikult keskkonna reostamist. Ma seisan mõttetult ühel sõidureal, mul mootor käib, ma sõidan jõnksu edasi, mul mootor käib, ma sõidan jõnksu edasi, mul mootor käib

jne. Selle asemel võiks olla korralik kolmerealine tee välja ehitatud, et inimesed saaksid kümne minutiga sõita Tallinna äärelinnadest sinna, kuhu neil vaja on. Siis ei kulutaks nad kütust, oma aega ega närve, kaasliiklejate närve ega saastaks ka keskkonda. Praegu on tagurpidi mõtlemine. Nüüd võeti need hullud rohelised ka veel kampa ja asi läheb veel hullemaks. Aga see on Tallinn.

Räägime veel maksudest. See 500 eurot maksuvaba tulu võetakse ju – lusikaga antud, kulbiga võetud – tagasi teiste maksudena. Kõik need aktsiisid, mis tõusevad, ja kõik see raha, mis voolab Eestist välja, on ju meie inimestelt ära võetud raha. Ja rääkida siin mingisugusest näpuotsatäiest rahast, mis jääb inimestele kätte, on lihtsalt naeruväärne. See on naeruväärne, ärge mõnitage inimesi!

Te saate veel näha, kui suur kaos puhkeb, kui inimesed hakkavad maksudeklaratsioone täitma ja tekib segadus sellega, kas pensionäri üldse on või ei ole midagi maksuvaba. Ma pean silmas töötavat pensionäri. Ja lisaks kõik need perekondade ühisdeklaratsioonid, mis on ära nullitud. See on rumal, lühinägelik ja maksudega mängimise poliitika, mida praegune valitsusk koalitsioon ellu viib. Uskuge mind, see tekitab suuri segadusi.

Lõppkokkuvõttes avastavad inimesed ühel hetkel, kui nad numbraid kokku löövad, et nad ei ole midagi võitnud, pigem on nad midagi kaotanud. Nii et kogu seda ilusat propagandat, mida me oleme siin koalitsiooniesindajate suu läbi kuulnud, tuleb võtta koefitsiendiga. Ma ütlen, et see eelarve ei tegele raiskamise lõpetamisega, mille üks näide on, muide, kohalike omavalitsuste praegune palgaralli. Vaadake kõiki neid vallavanemaid ja volikogu esimehi, kes enda palkasid usumatult kõrgele tõstavad. Raiskamise näiteks on ka see, et meil kulutatakse tegelikult väga palju raha asjade peale, mille peale ei peaks raha kulutama. Samas korraldame me igasuguseid jõulutunneleid ja korjandusi vähihaigetele. Nii et siin on loksud sees. Me ei toeta seda eelarvet. Aitäh!

16:59 Aseesimees Enn Eesmaa

Andres Herkel.

16:59 Andres Herkel

Härra juhataja! Austatud Riigikogu! Ma kuulasin siin pikalt härra Stalnuhhinit ja siis käis rääkimas Heljo Pikhof. Kuulasin ka eile Erki Savisaart ja Kalvi Kõva "Foorumi" saates. Jäin mõtlema, kuidasmoodi me peaksime nimetama sellist tüüpi sotsiaaldemokraatiat, mis jäigalt ignoreerib kõiki makromajanduse küsimusi, eelarve tasakaaluga seotud küsimusi ja püüab igal võimalusel rääkida sellest, mida meie teile anname – mida meie anname erinevatele valijarühmadele, näiteks see 500-eurone maksuvabastus. Ja kõigile, kõigile, kõigile!

Kui ma ütlesin, et see on täditsev sotsiaaldemokraatia, siis ilmselt tädid pahandaksid minuga. Ja kui ma ütlesin "patroneeriv", siis ilmselt pahandaksid onud. Ma ütlen, et see on klientelistlik. See on natuke võõrapärasem sõna, mis aga osutab üsna täpselt sellele, et tahetakse joonistada välja ühiskonna sõltuvus sellest, mida poliitikud riigieelarvega välja pakuvad ja just nagu annavad. Tegelikult on inimesed selle kõik ise välja teeninud ja poliitikute asi on protsessi võimalikult kaugele nägevalt juhtida, aga sellega ei ole hakkama saadud.

Ma oleksin ikkagi oodanud rahanduskomisjoni esimehe ettekandes osutusi sellele, mida me teame makromajandusest. Seda teadmist on meie ette toodud ka veel pärast esimest lugemist. Ma siis käin need asjad lühidalt üle. 6. novembril oli siin meie ees Eesti Panga president, kes on täitnud oma seadusest tulenevat kohustust ja on püüdnud nõustada nii eelmist kui praegust rahandusministrit, aga paraku ilma tulemusteta. Nad lihtsalt ei võta teda kuulda, nad teevad taas puudujäägiga eelarve. Ja juhin tähelepanu, et kriitika all peab olema ka see muudatus, mille me tegime riigieelarve seadusesse kevadel, mis võimaldab struktuurse puudujäägiga eelarveid. See kõik tulnuks siduda majanduskonjunkturi näitajatega. Sellises kasvufaasis nagu praegu ei tohiks see asi meil niiviisi käia. Kaks päeva hiljem käis meil riigikontrolör, kes osutas Rahandusministeeriumi enda prognoosis sisalduvale hinnangule, et see kasv, mis sõltub täielikult väliskeskkonnast, võib olla väga lühiajaline. Ta viitas ka ehitussektorile nagu tegelikult härra Hanssongi. Mõlemad osutasid ehitussektori suurele panusele majanduskasvus, mis aga ei pruugi sugugi olla jätkusuutlik. Riigikontrolör rääkis ka Euroopa Liidu toetuste vähenemisest aastast 2020, ja see vähenemine on ju päris drastiline. Samal ajal väidavad ministeeriumid, et nad tahavad jätkata kõiki neid tegevusi, mis on senimaani suurel määral sõltunud Euroopa Liidu toetustest. Kust see raha tuleb? Kuidas see edaspidi toimub? Sellele vastust ei ole. Ja lõpuks osutas Euroopa Komisjoni asepresident Dombrovskis üsna üheselt sellele, et see eelarve puudujääk, millest meil riigisiselt räägitakse, kujuneb Euroopa Komisjoni hinnangul nii sellel aastal kui

ka järgmisel aastal oluliselt suuremaks. Ta rääkis vastavalt 1,1%-st ja 1,4%-st SKT-s. Nüüd sellest aktsiisiküsimusest. Selge on see, et kui aktsiis on valesti prognoositud, siis on puudujääk tegelikult veelgi suurem. See kõik on tervitatav, millega rahandusminister Tõniste eile välja tuli, aga paraku ma ei näe siin mitte mingisugust tahet seda asja reguleerida. Täna kuulutas peaminister kogu selle aktsiisitõusu ...
Ma palun ka lisaiega!

17:04 Aseesimees Hanno Pevkur

Palun, kolm minutit lisaiega!

17:04 Andres Herkel

... mahavõtmise tuleval aastal uitmõtteks. See ei ole lihtsalt jätkusuutlik ja kõige õigem oleks naasta selle aktsiisikokkuleppe juurde, mis kunagi, peaminister Ansipi ajal oli. Jah, ma kritiseerin Reformierakonda selle eest, et nad 2015. aastal seda lepet rikkusid ja džinni pudelist välja lasid, aga nüüd on mindud märksa kaugemale. Mõistlik olnuks ikkagi see kokkulepe, mis sõlmiti tootjate, tervisekaitsjate ja poliitikute vahel, et aktsiisitõus on pikalt ette planeeritud, et siin ei tuleks ootamatuid tõuse 5% aastas – tõenäoliselt oleksid paljud pahandused ära jäänud.

Asjata tõrjuti siin ühte küsimust, mis puudutas kõrgemate riigiametnike palgatõusu. Öeldi, et see ei ole selle eelarvega seotud. Võib-olla tuleb see hiljem, aga ka see hakkab majanduse üldpilti ja palgarallit mõjutama. Ma tuletan meelde, et mitte väga ammu ei olnud see aeg, kui just nimelt avaliku sektori palgatõus läks pikalt ette erasektorist ja sellel olid halvad tagajärjed. Eelmine valitsus vähemalt rääkis sellest, et proportsionaalselt tööealise elanikkonna vähenemisega me peame rääkima ka avalike kulude kokkuhoiust.

Vabaerakonna muudatusettepanekutest nii palju, et me oleme püüdnud selle 61 miljoni piires riigieelarvet tasakaalustada nii ülekuumenemist soodustavate investeeringute kokkutõmbamisega kui ka avaliku sektori majandus- ja palgakulude tagasitõmbamisega. Siin tuleb ilmselt eraldi rõhutada, et päästjate, politseinike, kultuuritöötajate ja õpetajate palga puhul me näeme ette erandit. Me ei arva, et nende palkasid tuleks kuidagimoodi pidurdada. Aga ma ei läheks nii kergelt kaasa sellega, et avaliku sektori kulud lihtsalt tõusevad ja kõik, siin on kärpimisruumi. Ja see 61 miljonit puudujääki tuleb kindlasti ära tasakaalustada.

Pöördun korraks veel tagasi selle aktsiisiküsimuse juurde. See on küllaltki selge, et aktsiisid, eriti alkoholiaktsiis, ei laeku planeeritud moel, ja ilmselt tuleb nõustuda Euroopa Komisjoni hinnanguga, et tegelikult osutub see struktuurne puudujääk suuremaks. Ma arvan, et mitte asjata ei ole meil siin riigieelarve lugemiste protsess erandlikuna planeeritud. Meil on kolm lugemist: meil peaks olema rohkem võimalusi järele mõelda ja ka olukorrale reageerida. Praegu ma seda tahet ei näe. Eks tuleb siis teine lugemine katkestada, mitte kuulutada siin uitmõtteks iseenesest täiesti adekvaatselt välja käidud muremõtet laekumiste kohta ega kõiki muid mõjusid, mida aktsiisitõus endaga kaasa toob. Aitäh!

17:07 Aseesimees Hanno Pevkur

Aivar Sõerd, palun!

17:07 Aivar Sõerd

Austatud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Vastutustundlik arusaamine asjadest on ikkagi selline, et kui on majanduslikult paremad ajad, siis pannakse raha kõrvale, et siis, kui tulevad majanduslikult kitsamad ajad, oleks võimalik kõrvalepandut kasutada. Riigi puhul peame arvestama sellega, et majandus areneb tsükliliselt ja kasvufaasile järgneb varem või hiljem langusfaas. Ka Euroopa Liidus, euroalal kokku lepitud eelarve tasakaalu reegel toimib selliselt, et majanduse kasvufaasis paneb riik reserve kõrvale, et hiljem langusfaasis neid reserve kasutada.

Eesti majandus on jõudnud kasvufaasi. Seda näitavad kõik objektiivsed näitajad. Majanduskasv ületab pikaajaliselt kestlikuks peetavat kasvutempot. Tööhõive määr on viimase 20 aasta kõrgeimal tasemel. Meie põhiliste ekspordipartnerite majandused on kasvuteel. Meil jätkub kiire palgakasv. Ja nagu ma ütlesin, on Eesti majandus ületanud oma jõukohase taseme. Seega, praegune majandustsükkel eeldab, et riigieelarve oleks vähemalt struktuurses tasakaalus ja kasvufaasile kohaselt nominaalses ülejäägis. Eelarve, mida me menetleme, on nii nominaalses kui ka struktuurses puudujäägis. Euroopa Komisjoni prognoos tuli paari kuu võrra hiljem kui Rahandusministeeriumi prognoos ja juba ainuüksi selle tõttu on

seal täpsemad andmed. Komisjoni hinnangul on puudujääk 1,4% SKT suhtes. Et oleks paremini aru saada, mis suurusjärgudest on jutt, siis see on eurodes väljendatuna 334 miljonit. See puudujääk väljendab seda, kui palju me üle jõu elame. Nii et võib öelda, et me elame hinnanguliselt üle 330 miljoni ulatuses üle jõu. Kui arvestada seda, et eelarve kogumaht on üle 10 miljardi, siis see just nagu pole väga suur summa. Aga seadusega paika pandud fikseeritud kulud on väga kõrgele tõusnud ja võrreldes n-ö vaba rahaga, mida valitsus saab poliitiliste prioriteetide järgi ümber suunata, on see summa päris suur. Järgmise aasta eelarvele on iseloomulik veel see, et maksutulud on koondatud kokku ühte aastasse. Seda tehakse mitme meetmega. Kõigepealt on aktsiisitulusid ajatatud nii, et nad maksimaalselt laekuks järgmisel aastal. Uus pankade maksustamise kord toob maksukohustust ettepoole, kuna pangad hakkavad maksu maksma teenitud kasumilt. Samuti on ettevõtjatel võimalik tulevikus saada soodsamat dividendimäära, kui nad järgmistel aastatel maksavad rohkem dividende, st ka dividendide maksmine tuuakse ettepoole. Aga kui maksutulud on ühte aastasse kokku koondatud, siis laekub järgmistel aastatel vähem. Numbrid näitavad, et järgmise aasta maksutulude kasv on 9%, aga tänavune majanduskasv on 4%, järgmine aasta 3,3%. Tänavu on üheksa kuuga laekunud maksutulu 5,6% rohkem kui eelmisel aastal. Nii et valimised lähenevad ja maksutulud on koondatud ühte aastasse kokku, et n-ö kingitusi teha.

Maksutulud on ka mitmes kohas üles blufitud, eriti alkoholiaktsiisi puhul.

Palun lisaiega!

17:12 Aseesimees Hanno Pevkur

Palun, kolm minutit lisaiega!

17:12 Aivar Sõerd

Kui tänavu laekub alkoholiaktsiisi prognoosi järgi 237 miljonit, siis järgmine aasta 341 miljonit. Ja seda olukorras, kus juba tänavu on üheksa kuu kokkuvõttes ca 15 miljonit vähem laekunud, kui prognoos ette nägi. See kõik on tingitud sellest, et valitsuse aktsiisipoliitika on täielikult ummikusse jooksnud. Piirikaubandus kasvab väga suure kiirusega. Rahandusminister on olukorra tõsidusest aru saanud, aga ta ei suuda valitsuses mitte midagi rohkem teha kui öelda, et võiks kaaluda miinimumi, järgmise aasta 1. veebruari aktsiisitõusude ärajätmist. Rahandusministril on selles küsimuses sisuliselt vetoõigus valitsuses, aga tema ettepaneku kohta ütles peaminister täna halvustavalt, et see on uitmõte. Nagu siin eelmiste arutelude käigus selgus, pole koalitsioonil kavas mitte midagi teha. Lihtsalt vaadatakse pealt, kuidas Eesti eelarvesse prognoositud aktsiisitulud laekuvad Läti eelarvesse. Kui Eesti tarbija ostab Läti maksumärgiga toote, siis laekub raha maksumärgi eest ikkagi Läti eelarvesse. Me näeme, et SuperAlko poed laienevad. Ja probleeme pole ainult piirikaubandusega, need on juba kandunud ettevõtlusse. Lõuna-Eesti baarid ostavad kastide kaupa odavat Läti viina, misjärel ostetakse üks pudel Eesti maksumärgiga viina, valatakse sinna Läti viin ümber ja müüakse seda siis baarihinnaga. Seda maksuhaldur kontrollida ei jõua. Ma ei tea, mis teha tuleks. Ehk taastada aktsiisiinspektorite süsteem, nagu oli 1990-ndate keskel? See on absurd.

Kogu seda üle jõu elamist ja rappa jooksnud maksupoliitikat on põhjendatud investeerimisprogrammiga. Aga me näeme, et sealt investeerimisprogrammist visati juba linnahall ja kaitsekulud välja, lairibainvesteeringuga on probleeme. Nii et kui me räägime valitsuse investeeringute programmist, siis me näeme investeeringuid, milleks on needsamad SuperAlko kauplused Lätis, Valkas ja Ainažis.

Kokkuvõttlikult tahan veel öelda, et seda üle jõu elamise eelarvet, seda varem kogutud reserve kulutavat eelarvet ja üles blufitud aktsiisituludega eelarvet ei ole kuidagi võimalik toetada. Tänan tähelepanu eest!

17:15 Aseesimees Hanno Pevkur

Kõnetooli on oodatud Igor Gräzin.

17:16 Igor Gräzin

Lugupeetud aseesimees! Kolleegid! Ma palun igaks juhuks kaheksa minutit.

17:16 Aseesimees Hanno Pevkur

Palun, kolm minutit lisaiega!

17:16 Igor Gräzin

Ma kardan, et suur osa eelkõneleja, minu hea sõbra pingutusest läks tühja, sellepärast et me nägime siin härra Stalnuhhini ja Sesteri esinemistest, et majanduslikud argumendid ei tööta. Tähendab, kui te võtate faktid ja numbrid, siis neid ei võeta kuulda, te võite neid ka kümme korda korrata.

Ma proovin teise kandi pealt. See raamat, mis mul kaasas on, ei ole mitte poliitökonoomiast, vaid see on pühakiri, piibel. Ma teen ta lahti – Esimene Moosese raamat, 41. peatükk – ja hakkam vaatama, mis meil siin siis kirjas on. Siin räägitakse Joosepist. Joosep on väga tähtis mees. Ta on Aabrahami, Iisaki ja Jaakobi suguharust. Jaakobist saavad alguse Iisraeli hõimud. Joosepil on väga keeruline elu, temaga juhtub igasuguseid asju ja tema läbi kõneleb Jumal väga palju. Aga üks vaheepisood tema elus on see, et ta on vangis Egiptuse vaarao juures. Egiptuse vaarao näeb ühel ööl väga hirmsat und. Ta näeb, kuidas Niiluse mudast tuleb välja seitse korralikku ilusat hobust ja pärast seda veel seitse nälginud hobust ning need seitse nälginud hobust söövad need terved hobused ära. Selle peale ärkab vaarao üles, sest see on nii õudne. Ta küsib kõigi oma ennustajate käest, mida see tähendab, aga keegi ei oska midagi seletada. Ühel hetkel laseb ta tuua enda juurde orja, selle Joosepi. Ja Joosep seletab asja ära. Ta ütleb, et need seitse rammusat hobust on Egiptuse head aastad ja seitse nälgivat hobust on Egiptuse nälja-aastad. See on üks väheseid kohti, kus prohvetite ja Aabrahami Jumal kõneleb inimesega enam-vähem otsekõnes, mitte mõistu-, vaid otsekõnes. Teoloogid ütlevad, et need ongi Jumala tegelikult mõeldud sõnad.

Mida siis Joosep vaaraole ütleb? "Ja kogutagu kõik nende tulevaste heade aastate toidus ja varutagu vilja linnadesse vaarao käe alla toiduseks ning säilitatagu seda. See vili olgu maale tagavaraks seitsmeks nälja-aastaks, mis tulevad Egiptusemaale, et maad ei tabaks näljaajal hukatus." Kui me tõlgime Jehoova sõnad nüüdisaegsesse keelde, siis Jehoova ütleb, et majandustsükli kasvufaasis tuleb eelarvesse koguda reserve, millega vastavalt Keynesi kõverale kompenseeritakse paratamatud eelarve puudujäägid majandusliku languse faasis. Kas enam selgemalt saab Issand inimestega rääkida?

Mis edasi juhtus? Siis tulidki seitse nälja-aastat, nagu Joosep oli öelnud, ja nälg oli kõigis maades, ent kogu Egiptusemaal oli leiba. Joosep oli väga tähtis mees, sest temaga juhtus igasuguseid asju, aga mina tahaks rääkida vaaraost. Vaarao oli kahekordselt tark mees. Esiteks, ta leidis üles inimese, kelle käest küsida. See on pool tarkust. Ja teiseks, tal oli tarkust kuulata, mida see mees ütles, ja käituda täpselt nii, nagu Joosep oli öelnud.

Kas praegust rahandusministrit keegi kuulab peale opositsiooni? Mitte keegi ei kuula. Mul on seoses sellega ettepanek. Me oleme siin Jumala sõna kuulnud, me oleme selle tarkuse saanud. Me oleme aru saanud, et Joosepist üksi on vähe, peab olema ka vaarao, kes teda kuulab. Ma teen peaministrile ettepaneku, mis on natuke ebatavaline, aga võib veel selle valitsuse päästa. Mis oleks, kui rahandusministriks oleks apoliitiline professionaal, spetsialist, keda kuulatakse, mitte erakondlane, kellest teine koalitsioonipartner üle sõidab?

Meil on ju siitki võtta selliseid apoliitilisi ja tõelisi spetsialiste – Aivar Sõerd, Maris Lauri, Jürgen Ligi –, kes on tõestanud, et nad oskavad rahandusministrid olla. Aivar Sõerd – maksuameti juht ja rahandusminister. Maris Lauri – suure panga analüütik. Jürgen, kes elas rahandusministrina väga tublisti üle Eesti iseseisvusaja kõige rängemad aastad, mis olid võib-olla rängemadki kui 1930. aastate kriis omal ajal. Kui nemad ei ole professionaalid ja spetsialistid, vaid professionaalid ja spetsialistid on väga toredad ajalooõpetajad, üldse kooliõpetajad ja õpikute autorid, kes ütlevad, et meie oma koalitsiooni rahandusminister räägib lolli juttu, siis tekib küsimus, mida peaks küsima peaministri käest: kuule, miks sa paned rahandusministriks inimese, kes – minu arvates on ta *nitševoo* – teie enda arvates kuulamist ei vääri?

Ma arvan, et me oleme praegu sellises faasis, kus selline vahetus oleks ebatraditsiooniline, aga annaks mingisuguse lahenduse. Vähe sellest, lugupeetud ja autoriteetne rahandusminister – apoliitiline, nagu ma siin nimetasin – annaks põhimõtteliselt koalitsioonile isegi võimaluse oma lubadustest ka nipet-näpet ära teha. Sest kõige hullem lugu on see, et isegi neid lubadusi, mis antud on, ei ole praegune koalitsioon võimeline täitma. Mitte selle pärast, et tahtmist ei ole. Teadmisi ei ole, raamatuid ei loeta. See, millest ma rääkisin, oli Jumala sõna. See, mis ma juurde ütlesin, peaks mõtlema panema, sellepärast et kui nii kirjutati 3000 aastat tagasi ja see oli tõsi, siis järsku on see tõsi ka 3001. aastal. Aitäh!

17:22 Aseesimees Hanno Pevkur

Oudekki Loone, palun!

17:23 Oudekki Loone

Head kolleegid! Ma tulin siia tegelikult ainult ühte asja klaarima: seda süüdistust, nagu me ei oleks piisavalt eksperte kuulnud. Jah, osaliselt on see võib-olla õige. Me jätsime eemale need eksperdid, kes on Reformierakonnale nii südamelähedased olnud ja kelle ekspertiis seisneb peamiselt selles, kuidas panna riigid võimalikult hästi rahvusvahelise suurkapitali huvisid teenima.

Meie otsustasime seekord kuulata teistsuguseid eksperte: miinimumpalgaga äraelamise eksperte, iga päev maakoolis õpetamise eksperte, hambaravita elamise eksperte, üksikvanemaga pere majandamise eksperte. Ka kõiki neid teisi, keda seni kuulatud ei ole. Kõiki neid, kellel ei ole seni häält olnud. Selle eelarve puhul me oleme neid kuulnud ja neile ka hääle andnud. Ma arvan, et me tegime hästi. Ma arvan, et me peame edaspidi neid inimesi veel rohkem kuulama. Eesti tööinimeste ja pensionäride arvel kokkuhoidmise ja rahvusvahelistele pankadele kingituste tegemise majandustsükkel on nüüdseks läbi saanud. Ja ma loodan, et see jääb nii väga pikaks ajaks. Aitäh!

17:24 Aseesimees Hanno Pevkur

Jürgen Ligi, palun!

17:24 Jürgen Ligi

Austatud aseesimees! Austatud Riigikogu! Mina ei taha rääkida valitsuse aktsiisipoliitikast, seda mõistab Eestis iga joodik. Ma tahan rääkida olukorrast, kus valitsus on joodik, aga seda ise ei mõista. Need sõnavõttud siin järjest, kus jutupunktid reipa näoga ette kantakse, tõendavad, et tegelikult meil Riigikogus debatti ei ole. Tegelikult ei jälgita teadjaid väljastpoolt Riigikogu ja käiakse siin lihtsalt praalimas. Kõige õudsem oli muidugi Sven Sesteri, selle suure käki algataja sõnavõtt. Ta käib siin ringi nagu rahvuskangelane ja laseb oma häälel kõmiseda. Sellise käki autor ei valda elementaarseidki tõdesid rahanduses, aga ta siiski peab kõnet. Ta laiab ja ülbitseb kulude teemal, et kuidas tema annab rahvale raha. Selline mees, justkui parempoolse erakonna rahandusminister!

Kordame need eksperdid üle. Kui teie arvates on nii, et ekspertideks nimetatakse neid, kes on joodikust valitsuse korral kõige suuremad kaotajad, nimelt vaeseid, siis meie arvates on eksperdid Euroopa Komisjon ja Eesti Pank – nad ei ole sugugi rahvusvahelise imperialismi esindajad, nagu arvas Oudekki Loone –, samuti eelarvenõukogu ja Riigikontroll. Ja nemad räägivad üsna ühte juttu: valitsus varastab minevikust ja tulevikust. Väga naljakas oli siin kuulda Kersti Sarapuu juttu Fitchi reitingust, millest ta ei olnud tuhkagi aru saanud. Seal kinnitati tegelikult täpselt üle seda, et valitsus varastab minevikust ja tulevikust, ning öeldi, et pärast läheb paremaks. Ja seda käib Kersti Sarapuu siin kiitmas kui suurt tarkust.

Paraku on nii, et selle paremaks minemise tingimus on, et see valitsus võetakse maha ja järgmine valitsus on sunnitud suurtele kärbetele. Ja seda räägivad kõik eksperdid, et praeguse kõrgkonjunktuuri ajal, kui makse on nagu muda ja valitsus supleb rahas, elab ta veel selle arvel, et sööb reserve, ja tal puudub igasugune väljumisstrateegia seoses euroraha kadumisega. Kahe aasta taha on juba näha, et euroraha kaob, majanduskasv kuivab kokku, aga ta kasutab säästmise asemel kümne aasta jooksul korjatud reserve. See on sigadus ja seda tuleb siin ikka ja jälle üle korrata.

Eesti Pank on kõiki neid asju enam-vähem korraga öelnud. Paraku on tõepoolest nii – kuidas Oudekki nimetaski seda Reformierakonna ja Eesti Panga seost? –, et me ütlesime selle kõik enne välja ja Eesti Pank hiljem lihtsalt kinnitas meie sõnu, et valitsus kuumutab teatud sektorid üle, kahjustab majanduse kasvupotentsiaali, tekitab inflatsiooni ja töajapuudust, st kokku võttes kahjustab Eesti majandust. Kaubanduskoda ei ole kunagi olnud valitsuste suhtes nii kuri, aga ta esindab Eesti majandusinimeste eliiti. Mitte keegi ei lepi sellega, mis praegu toimub, välja arvatud see seltskond, kes käib siin puldis praalimas.

Paar fakti veel. Palun igaks juhuks lisaiega!

17:28 Aseesimees Hanno Pevkur

Palun, kolm minutit lisaiega!

17:28 Jürgen Ligi

See tuim loba sellest, kuidas võlakoormus langeb – no andke andeks! See on isetäituv unistus seni, kuni sa elad reservide arvel. Ja see ei ole asi, millega praalida. Ma arvan, et selle taga on ka see, et EFSF-i

kliendid, kelle laenu me oleme garanteerinud, maksavad juba laenu tagasi. Seda laenu ei ole meie võtnud.

Teiseks, kaitsekulude küsimus. Ma imestasin, et härra Helme seenior, Mart, rääkis sellest lihtsalt kui eelarve mahu kasvuga seotud loomulikest asjadest. Tegelikult jäi tal ütlemata see, et kaitsekulude protsenti vähendati 2,1-le ja võeti veel 10 miljonit ära. Selle raha allikas on tõepoolest kasvanud eelarvemaht, aga enne vähendati protsenti SKT-st ja võeti see 10 miljonit ära. Ma teen kummarduse Hannes Hansole, kes ütleb täna ajakirjanduses, et ausa näoga ta seda põhjendada ei saa. Ausa näo on ette teinud teised inimesed, kes on seda siin põhjendanud – Jüri Luik, Mart Luik. Kes veel? Nad teevad ausa näo ja ütlevad, et nad lükkavad kõik ümber, sellist asja ei ole olnud. Toomas Tõniste ja peaminister – vaat need on ausad mehed, kes suudavad näo ette teha, aga Hannes Hanso ei hakka nägu tegema, ta tunnistab.

Nii et raha on nagu muda, aga see on olnud loteriivõit. Meil on olnud valitsusest sõltumatu majanduskasv. Ma kinnitan seda, mis ma olen enne öelnud: ka eelmine valitsus ei saa öelda, et ta on rahvusvahelise konjunktuuri autor. Tõsi, ta on olnud hea majanduskeskkonna autor, aga see praegune küllus ei ole kindlasti partei ega valitsuse teene otseses mõttes. Partei ja valitsuse teene oleks see, kui nad oskaks selles elada, ei jooks ennast lolliks ega sisendaks rahvale, et me kallame teile ja kallame veel. See ei ole jätkusuutlik. See, mida te lubate, ei ole hea majanduse ega eelarve tervisele. Nii et lõpetage ära!

Meie ettepanek on see lugemine katkestada ja paluda valitsusel eelarve ka ümber teha, sest reaalsus on, et mitte kunagi ei ole Euroopa Komisjoni ja valitsuse hinnang eelarve tasakaalule olnud nii erinev: vahe on kuuekordne. Ja kui meil siin targad ütlevad, et pärast neid läheb paremaks, siis paraku prognoosid ütlevad, et pärast neid läheb halvemaks, sest need püsikulud, mis on kirjutatud sisse seadustesse ja strateegiatesse, on jätkusuutmatud ja selgelt ületatakse ka Euroopas kokkulepitud fiskaalleepinguga lubatud maksimumpiiri. Rääkimata sellest, et on taandunud eelarve tasakaalust, on praegu sisuliselt taandunud ka sellest maksimumpiirist. Ma ei tea, kuidas suudab Euroopa Komisjon olla meelega järele selles hinnangus meie eelarvekauale, mis on tulemas. Võib-olla mätsitakse seal asju samamoodi kinni, nagu mätsisid meie koalitsioonipoliitikud: aga meil on võlakoormus madal! Nagu oleks neil selles mingi teene! Aitäh!

17:32 Aseesimees Hanno Pevkur

Nüüd on Martin Helme kord. Palun, kolm minutit lisaaega! Kokku kaheksa minutit.

17:32 Martin Helme

Lugupeetud asespiiker! Head kolleegid! See eelarve, mis meil on siin teisel lugemisel, on bluff. Selle tulude pool on bluff, see koosneb valedest. Ma üritasin täna peaministrilt selgust saada, mida siis ikkagi võetakse ette selle aktsiisilaekumiste reaga, mille kohta maksuamet ütleb – mitte ei prognoosi, vaid ütleb –, et juba praegu on täiesti selge, et laekumised on valesti planeeritud ja järgmise aasta tulud ei tule sellised. Siin ei ole enam juttu mingist prognoosist, siin on juba juttu tagasivaatest. Aga meile raiutakse ikka nagu rauda, et kõik on kõige paremas korras ja eksperte tuleb uskuda.

Ma ei suuda lihtsalt, mul pea plahvatab. Kaks aastat olen ma isiklikult rääkinud sellest, kuidas maksumäära tõstmine ei tähenda maksulaekumiste paranemist. Ma olen siitsamast puldist korduvalt öelnud, et maksumäära tõstmine – kui seda tehakse valesti, tõstetakse liiga kiiresti – toob tegelikult kaasa maksulaekumiste vähenemise. Ja nii ongi läinud. Maksuamet kinnitab meile seda, et hoolimata kõrgemast määrast on meie maksulaekumised, aktsiisilaekumised väiksemad, kui nad olid enne maksude tõstmist.

Kaks viimast peaministrilt ja rahandusministrilt on seletanud, kuidas ma ei saa mitte millestki, mitte midagi aru ja kõik on kõige paremas korras. Ja tuleb ikkagi välja, et üks õnnetu opositsioonisaadik sai asjast paremini aru kui peaministrilt ja rahandusministrilt. Nüüd me seisame siin ja räägime järgmised kaks aastat sellest, kuidas ostmise vähenemine ei tähenda tarbimise vähenemist. Palun lõpetame ära selle jabura jutu, et nii oligi ette nähtud, sellepärast et eestlased joovad nüüd vähem ja ongi parem. No kuulge! Esiteks, kui tulud on sisse planeeritud, siis ei olnud ju nii ette nähtud. Teiseks, see, et Eestist ostetakse vähem õlut, ei tähenda, et eestlased joovad vähem õlut. Lihtsalt juuakse seda õlut, mis on mujalt kui Eestist ostetud. Räägi või ära räägi, kohale see ei jõua. See on lihtsalt arusaamatu, räägi nagu seinaga. Nii et ostmise vähenemine ei võrdu tarbimise vähenemisega – sellel ei ole mingit pistmist rahva tervisega.

Nüüd mõne sõnaga meie parandustest. Ma pean tunnistama, et meie erakonna jaoks ei ole eelarve tasakaal dogmaküsimus. Ma arvan, et avalikkuse jaoks tulevad lihtsalt kardinad ette, kui poliitikud hakkavad rääkima struktuursest või nominaalsest tasakaalust. See lihtsalt ei eruta peaaegu mitte kedagi. See erutab neidsamasid eksperte, aga see ring on väga väike. Me saame sellest kõigest aru, kui oluline see on, aga see ei lähe korda. Ma pean ütleva, et kui on vaja teha mõistlikke kulutusi ja me oleme majandustsüklis, mis nõuab, et me kulutaksime rohkem, kui parasjagu eelarvesse sisse tuleb, siis see on koht, mida tasub alati vaadata ja kaaluda. Aga meil on opositsioonierakonnana igal aastal aina keerulisem eelarvest aru saada, sest seal on aina vähem võimalik välja lugeda.

Viimasel komisjoni istungil, kus parandusettepanekuid üle vaadati, tehtigi meile põhimõtteliselt selgeks, et eelarve hakkab aina rohkem meenutama kirjandit, kuhu on lihtsalt pandud üks suur summa, mille taha on kirjutatud ilus jutt sellest, mida kõike me sellega ära teeme. See ei ole eelarve, kus on kuluread ja see, mida nende eest tehakse – enam ei ole niimoodi. Aga isegi sellises eelarves me näeme sinna mängleva kergusega pandud kulutusi 55 miljoni eest, mida ei peaks sugugi tegema. Ja tegelikult me teame, et neid kulutusi on veel kordades rohkem. Küsimus ei ole ju selles, kui palju me maksuraha kogume. Küsimus on selles, milleks me seda kogume, mida me selle rahaga teeme. Ja me teeme selle raha eest ka täiesti jaburaid asju.

Ma pean tunnistama, et mul siiamaani pea aurab otsas eilsest "Foorumist", kus sotsid teatasid, et maapoode tuleb hakata subsideerima. Ma mõtlesin, et taevane arm, kas te käite kuskil Venezuelas õppereisidel – õpite seal, kuidas majandust tuksi keerata ja sotsialismi ehitada?! Poode ei ole vaja subsideerida: lõpetage see lollakas maksupoliitika ja lollakas regulatsioon ära ning poed elavad ise ära. Neid ei ole vaja subsideerida. Eelarves on jõhkralt raiskamist ja seda on nii paljudes kohtades, et selle jaoks on tegelikult vaja tervet ministriumit, Rahandusministeeriumit, et see kõik sealt üles leida. Aga ütlemine, et me teeme palju häid asju ja sellepärast meil kulub üle lubatu, on sisuliselt avalikkusele näkku valetamine.

Nüüd nendest ilusatest jõulukinkidest, mida valitsus planeerib. Me kõik ju saame aru, mida see järgmise aasta eelarve endast kujutab. See kujutab endast maksimaalmääras raha kokkukahmimist Eesti majandusest enne valimisi. Järgmine aasta saab olema aasta, kui valitsus kulutab nii palju raha nii paljudele asjadele, kui tal vähegi mõistust peas on, ja siis veel natuke rohkem, et võtta parem valimistulemus. Suhtumine ongi selline, nagu oli Louis XIV-l: "*Après moi, le déluge*" ehk "Pärast mind tulgu või veeuputus". Pärast valimisi on ükskõik, kes selle asja ära sööb. Kui see plaan peaks õnnestuma ja praegune koalitsioon jätkama, siis tulevad järgmised maksutõusud ja järgmised eelarvemiinused ning mitte midagi paremaks minna ei saa.

Selles võtmes on väga sümbolne, et siin IRL-i reas istub null inimest. Mul on küsimus, kui kaua kavatseb see erakond olla jalamatt selles vasakpoolses valitsuses, kus rahandusminister ütleb välja, et see maksupoliitika lihtsalt ei tööta, kallikesed, aga kõik teised teevad talle niimoodi. (Teeb käega ilmeka žesti.) See on lihtsalt uskumatu, et need mõned ametikohad, mis käivad kaasas valitsuses istumisega, on IRL-i meelest rohkem väärt kui järgmisse parlamenti saamine.

Aga ka need kingitused, mis tehakse, on tegelikult võltsid, need on valed. Raha, mille kohta öeldakse, et see jääb kätte maksuvaba miinimumi tõstmisega – hakkame nägema! Pensionide tõstmine, mis tuleb – hakkame nägema! Pensionäridele tuleb töö käimise eest maks juurde ja nad ei saa tegelikult midagi rohkem kätte. Ja kõige õudsem on asi, millest loomulikult vasakpoolsed ei hakkagi mitte kunagi aru saama, ehk see, et palgatõus ei võrdu ostujõu kasvuga. Ei võrdu ostujõu kasvuga! Kui meil räägitakse sellest, et lätlastel on madalamad palgad, siis kas te seda teate, et ostujõu pariteetsuse alusel on lätlased meist paremas seisus. Just nimelt, nad on meist paremas seisus, sest Lätis on elu odavam, sealse väiksema palgaga saab rohkem sisseoste teha.

Nii et see, kui mingisugune summa kasvab, ei tähenda, et inimeste elu läheb paremaks, sest kõik see raha, mis inimestele kätte jääb, on juba praegu igasuguste maksutõusudega ära võetud. Ja inflatsioon, mis juba selgelt paistab mujalt maailmast – kogu meie majandus on ju seotud mujal maailmas olevate trendidega –, võtab seda veelgi rohkem ära. Täpselt samamoodi nagu teised erakonnad, kes enne rääkisid, teeme ka meie ettepaneku eelarve teine lugemine katkestada, et saaks kogu selle blufi sealt välja võtta. Aitäh!

17:40 Aseesimees Hanno Pevkur

Aitäh! Järgmisena palun Maris Lauri!

17:40 Maris Lauri

Hea istungi juhataja! Head kolleegid! Kui seda eelarvet ja kogu seda eelarvestamise protsessi mingite sõnadega kirjeldada, siis on need "võhiklikkus" ja "lühiajalised omakasupüüdlid kulutused", kokku võttes "suur vastutustundetud". Esiteks, headel aegadel valmistu halbadeks – see on põhimõte, mida peaks järgima iga inimene oma tavaelus, ammugi siis riik. Kuid mida tehakse? Lüüakse sirgeks see raha, mis on juba olemas, ja kuigi ajad on head, kulutatakse raha, mitte ei hakata seda juurde koguma. Aga uskuge, rasked ajad tulevad, ma olen majandust õppinud. Majandus toimib tsükliliselt ja mis veelgi hullem – selleks ajaks, kui reservid on sirgeks löödud, lõpevad ka suuremad Euroopa Liidu rahavood. Ma ei tea, kuidas me siis hakkama saame. Aga küll me saame hakkama. Ma kujutan ette, et see valitsus, selle liikmed istuvad siis kuskil põõsas ja ütlevad, et nemad pole süüdi.

Teine asi: see, mis toimub praegu maksudega. Me räägime põhiliselt lühiajalistest probleemidest, et kuskilt ei laeku midagi, inimesed lähevad ära, ettevõtted pannakse kinni. Aga kõikidel maksudel on tegelikult ka pikaajaline tagajärg, mis muudab inimeste ja ettevõtete käitumist. Kui ettevõtte jätab investeerimata selle pärast, et valitseb väga suur ebakindlus – täpselt nii oli selle aasta esimeses pooles ja on ka praegu –, siis see tähendab seda, et kaks aastat hiljem on meil tootmisvõimsusi vähem, kui oleks võinud olla. See tähendab seda, et meie majanduskasv on väiksem, meie rikkus on väiksem, aga selle peale üldse ei mõelda. Me näeme, et maksulaekumised on kehvemad, kui nad peaksid olema või on prognoositud. See tähendab seda, et meil on eelarves puudujääk palju suurem, kui meile tahetakse näidata ja selgitada. Ja see kõik maksab meile kätte ühel hetkel – mitte täna, mitte homme, aga paari aasta pärast.

Kolmandaks räägin kuludest. Jah, kindlasti on häid asju. Igas eelarves on häid asju. Aga seal on ka usumatult palju asju, mis panevad lihtsalt ohkama. Ma nimetan lihtsalt mõnda asja. Meil räägitakse mingitest strateegilistest investeringutest, milles pole strateegiast jälgegi. Strateegilised investeringud on ikkagi mõeldud selleks, et lahendada põhimõttelisi struktuurseid probleeme. Mis on põhimõttelised struktuursed probleemid Eestis? Meie rahvastik väheneb, meie töötajate arv väheneb, aga ülalpeetavate hulk kasvab. See tähendab seda, et me peaksime tegelema tööjõuga, me peaksime tegelema tootlikkuse küsimusega. Jah, siin on palju ettevõtete teha ja otsustada, aga me teeme keskkonna majanduses nii halvaks, et ettevõtetel kaob isu investeerida, kaob isu oma tootmist uuendada. Veelgi enam, me ergutame inimesi mitte õppima uusi asju. Teadusrahastuse osakaalu peale, mis peaks kasvama, nagu on eesmärgiks seatud, on vilistatud – ei ole mõtet. Aga me peaksime just nimelt selle peale panustama. Eesti edu alus on alati olnud nutikus, tahe midagi leiutada, teha midagi teistmoodi, kui mujal maailmas ollakse harjunud. Aga nüüd me läheme siis tavapärase tee peale, n-ö laiskade ja mugavate riikide hulka.

Nagu ma ütlesin, on neid rumalaid kulutusi nii kohutavalt palju ja nendest on ka kohutavalt palju räägitud. Nii et kui me küsime nende kohta siin ministritelt, siis enam argumente ei ole, öeldakse lihtsalt, et see on nii – kõik. Enam ei põhjendatagi, sest kõik põhjendused on ammu ümber lükatud. Palun aega juurde!

17:44 Aseesimees Hanno Pevkur

Palun, kolm minutit lisaaega!

17:44 Maris Lauri

Tasuta asju ei ole – seda teavad kõik. Need tasuta asjad on keegi kinni maksnud. Ja kui me tasuta asju kinni maksame, siis selleks peab olema väga hea põhjendus, sest tasuta asjad rikuvad inimesi, nad on äärmiselt ebaefektiivsed ökonoomilises mõttes, nad ei anna tulemust. Nagu ma ütlesin, nad rikuvad kõvasti inimesi: teevad mugavaks ja laisaks. Nii et selle koha pealt peab alati äärmiselt ettevaatlik olema ja võhiklikkus kogu selle asjaajamise juures teeb mind väga kurvaks. See võhiklikkus majandusküsimustes, fiskaalteemadel läheb riigile väga kalliks maksma. Ja kui kellelgi on tõesti küsimusi, ta ei saa majanduse põhitõdedest aru, siis ma olen nõus tasuta konsultatsioone andma, loenguid pidama, seminare tegema. Ma ei võta selle eest teie käest raha. Uskuge, ma ausalt teen seda. See on lühinägelikkus, et mõeldakse ainult ühele-kahele aastale, järgmistele või möödunud valimistele. Nagu ka eelkõnelejad on öelnud: peale meid tulgu või veeuputus! Mul on selline tunne, et isegi nii kaugele ei mõelda, st kas tuleb veeuputus või ei tule. Me oleme korduvalt kuulnud ka seda, kuidas eelmiste valitsuste tegevustele enda nimi alla kirjutatakse. Me oleme kuulnud sedagi, kuidas loomulikke majandusprotsesse enda nimele kirjutatakse. Ja veel: keskmise keskmine on jama. Sellist asja nagu

keskmise keskmine ei ole olemas.

Nii et põhjendused, mis on selle eelarve, nende valikute koha pealt tehtud, on haledad. Ma tõesti loodan, et valitsus ja koalitsioon, kes on siin väga hõredalt esindatud, võtavad aega asja üle mõelda. See on lootus, aga ehk mõned lootused vahetevahel täituvad. Aitäh!

17:47 Aseesimees Hanno Pevkur

Järgmisena palun Krista Aru!

17:47 Krista Aru

Härta juhataja! Austatud rahvaesindajad! Soovimata korrata kõiki neid õigeid sõnu ja mõtteid, mida siin on täna juba öelnud opositsioonierakondade esindajad, peatun ma ainult ühel valdkonnal. See on haridus. See on tõesti väga tore, et õpetajate palk tõuseb, et omavalitsused saavad oma koolide ülalpidamiseks raha juurde, et koolidesse on võimalik tugispetsialiste palgata. See on väga tore, aga see on elu loomulik protsess. Kui me ütleme, et me tahame rakendada kaasavat haridust, siis on meil seda kõike vaja. See, et õpetajate palgad on nii viletsad olnud, on lihtsalt häbiväärne. Ja seda valitsuse praeguse suure edusammuna välja tuua on lihtsalt väga piinlik.

Ärkamisajast peale on haridus olnud Eesti ühiskondliku mõtte alus ja Eesti ühiskonna kutsumusidee. Tänu sellele on meil olemas Eesti Vabariik. Tänu sellele, et kõik meile eelnenud põlvkonnad on näinud hariduses seda jõudu, mis sidustab ühiskonda, mis viib ühiskonda edasi. Kuid see idee peaks alati saama selge sisu, konkretiseeringu ja õige, ajale vastava rakenduse. Kord oli selleks eesti keele toomine rahvakooli, kord oli selleks põllutöökoolide asutamine, kord oli selleks eestikeelse ülikooli asutamine. Tänapäeval on see, mis saab ühiskonda sidustada ja edasi viia, olla selle ühiskonna kutsumusidee, teaduse, hariduse ja innovatsiooni toetamine. Ja selles pildis küsin ma, mida see valitsus tahab. Kas see valitsus lõhub ära selle suure idee, mis on Eesti ühiskonda hoidnud ja juhtinud, lubanud Eesti riigil üldse sündida? Tuletagem meelde, millega hakati tegelema aastal 1917, kohe pärast seda, kui esimene Eesti riikluse akt oli vastu võetud. Hakati looma oma koolisüsteemi, hakati tegema ettevalmistusi, et võiks sündida eestikeelne kõrgkool.

Tänapäeval ei piisa ju sellest, et me tõstame õpetajate palkasid või anname koolisüsteemile raha juurde, tuleb julgelt kaugemale vaadata ja teha neid otsuseid, mis viivad ühiskonna järgmisesse sajandisse. Siit tuleb kas või vajadus anda doktoritele see raha, et nad tuleksid eluga toime elementaarsel tasemel, anda teadus- ja arendustegevusele juurde see 13,3 miljonit, ütlemata seda, et me hoiame praegust tasakaalu ja taset. Sellest on vähe ja see ei kõlba edasipürgivale Eesti ühiskonnale. Jaan Tõnisson ütles aastal 1927, kui ta andis riigivanemana Riigikogule üle 1928. aasta eelarvet, et demokraatliku ühiskonna üks eelis ja tugevus ongi selles, et kui üks asutus teeb mõne vea ega oska näha riiki ja ühiskonda tervikuna, siis on teisel asutusel õigus ja kohustus see viga parandada. Jutt on Riigikogust. Ta ütles veel, et me ei tohi kunagi unustada, et haridus ja kultuur on meie omariikluse mõte ja alus, nendeta oleme kui liiv, mille puhub minema iga tuulehoog. Ja siis pole vaja ka riiki. Sellepärast on meie riigieelarves alati esikohal kultuur ja haridus. Aga selles eelarves ma seda ühiskondlikku kutsumust, edasipürgimise kutsumust ei näe. Aitäh!

17:52 Aseesimees Hanno Pevkur

Aitäh! Järgmisena palun Külliki Kübarsepp!

17:52 Külliki Kübarsepp

Hea aseesimees! Head kolleegid! Siit saalist puudub koalitsioonierakonna fraktsiooni esindaja lõpetas oma sõnavõtu sellega, et tegemist on inimese eelarvega. Ma väidan, et tegemist ei ole inimese eelarvega. Toon näiteks sellesama teema, mis on mulle südamelähedaseks saanud – looduskaitsete piirangutega maade võõrandamise võimalus.

Üle aasta tagasi me kuulasime siinsamas saalis õiguskantslerit, kes andis teada, et me oleme oma inimeste suhtes eksinud ja tegu on põhiseadusliku riivega. Ja oleks optimaalne täita kõik kohustused, mida me oleme lubanud täita, ühe aasta jooksul. Siis, kui õiguskantsler käis meie juures, oli riigil inimeste ees kohustus üleval 2003. aastast. 1. oktoobri seisuga on menetluses 177 avaldust aastast 2005. Jah, koalitsioon on teinud ettepaneku neid eelarvelisi vahendeid suurendada *circa* 4 miljoni eest, kuid see ei lahenda ju optimaalse menetlemise ajaga seotud probleemi. Seetõttu on meie fraktsioon teinud ettepaneku sinna fondi 5 miljonit juurde anda, et seda probleemi kiiremas korras lahendada.

Võib-olla on järgmisel aastal järgmised 4 miljonit eelarves olemas, kuid peale parlamendivalimisi, nagu siin nii mitmedki on öelnud, Keskerakonda ehk selles koalitsioonis ei ole. Ja mis prioriteedid siis tulevad? Kas inimesi kaitstakse ja selle põhiseadusliku riivega tegeldakse edasi? Ma hästi ei usu.

Usu küsimus on väga oluline. Me oleme maal elavad inimesed unarusse jätnud ja see usalduskriis meie riigi suhtes on just maapiirkondades kõige valusam teema. Ma arvan, et ei ole õige neid inimesi edasi üksinda jätta. Halb on panna maaelanikke vähemustega ühte patta, aga nii see kipub olema. Seega mõtelgem neile ja mõtelgem nende järeltulevatele põlvedele! Ja mõelge ka sellele, et Eesti on traditsioonide ja konservatiivse maailmavaate kandja. Maa on üks väärtus, mille kaudu me neid eespool nimetatud väärtusi kanname.

Veel tahan ma osutada sellele, mida ma selles eelarves ei näe – see on pikem vaade riigireformi mõistes. Nii mitmedki tunnevad muret, kas me suudame üldse lähimate aastate jooksul riigiparatuuri üleval hoida. Tõenäoliselt jõuame lähima viie aasta jooksul olukorrani, kus me peame automaatselt 25% oma avalikust sektorist kokku tõmbama, aga mõistlik oleks sellele juba täna otsa vaadata. See puudutab ka meie füüsilisi tööpindu, kas me jõuame seda kõike üleval pidada või mitte. Tõenäoliselt me peame väikeriigina otsa vaatama sellele, et me ei jõua seda kõike üleval pidada. Liiatigi olukorras, nagu siin mitmel korral välja on toodud, kus meie suure abiallika, Euroopa Liidu fondide maht on vähenemas. Tahan tähelepanu pöörata veel ühele reale. Näiteks sellesama looduskaitseliste piirangutega maade võõrandamise katteallikana pakkus Vabaerakond välja üürikorterite rajamise programmi vahendid. Miks? Siin on väga suuri kahtlusi, kas koalitsioon on saanud selgust seoses Euroopa Komisjoniga, kes kehtestab riigiabireeglid. Ma toon ka selle näite, mida me käsitleme siinsamas saalis järgmisel esmaspäeval – kiire internetiühenduse viimine maapiirkondadesse.

Palun lisaiega!

17:57 Aseesimees Hanno Pevkur

Palun, kolm minutit lisaiega!

17:57 Külliki Kübarsepp

Probleemi lahendamist alustasid kohalikud omavalitsused ühiselt eelmisel aastal. Mis aga tuli välja peale kohalike omavalitsuste valimisi? Minister tunnistas, et nad on varest otsast tööd alustanud. Tema hakkas tööle alles selle aasta kevadel ja alustas suvel läbirääkimisi Euroopa Komisjoniga. Tuli välja, et võib-olla ei saagi Eestis omavalitsuste kaudu mitmesuguseid projekte ellu viia. Aga üürikorterite rajamise programm on ju omavalitsuste najal üles ehitatud programm.

Seega ma sean kahtluse alla, kas see eelarverida on järgmise aasta eelarves üldse seaduspärane. Kui väidetakse, et see on seaduspärane ja on ka olemas tõendid, siis miks ei saa lairibavõrku arendada üheskoos omavalitsustega? Äkki on siin mingisugused muud skeemid mängus, mida koalitsioon endale kindlasti lubada ei tohi? Nii et kui te tahate tõesti öelda, et see on inimese eelarve, siis mõelge inimeste peale, kui me hakkame siin muudatusettepanekuid hääletama, ja hääletage vastavalt nende vajadustele. Aitäh!

17:58 Aseesimees Hanno Pevkur

Aitäh! Järgmisena palun Keit Pentus-Rosimannus! Palun, kolm minutit lisaiega! Kokku kaheksa minutit.

17:58 Keit Pentus-Rosimannus

Head kolleegid! Austatud Riigikogu aseesimees! Põletatud maa taktikat ja selle kasutamist tuntakse juba antiikajast alates. See on tähendanud ajaloos vaenlase jaoks kõige väärtusliku rikkumist. Vanal ajal tähendas see varem kogutud vilja põletamist, kaevuvee solkimist – ikka selleks, et jääks maha kahju, mida järgmised likvideerima peavad, ja see oleks võimalikult suur. Ma ütlen ausalt, et mulle meenus see sellesama 2018. aasta eelarvega tutvudes ja valitsuse viimase aja majanduspoliitilisi otsuseid jälgides: solgitakse ära maksusüsteem, põletatakse ära see põhimõte, et headel aegadel kogutakse, mitte ei laristata. Kammi tahetakse turja lüüa töötavatele ja korralikku palka teenivatele vanematele inimestele, pensionäridele. Miks? Näib, et ainukene põhjendus sellele, miks nii tehakse, on valitsuse põhimõte, et igal juhul tuleb seni tehtu kasutuskõlbmatuks muuta.

Ma küsisin täna siin parlamendi ees, nagu te kõik kuulsite, kahelt praeguselt riigi rahanduspoliitika peamiselt kujundajalt, Jüri Rataselt ja Mihhail Stalnuhhinilt, kaks korda, kuidas hakkab nende kokkukeeratud maksusüsteem järgmisel aastal ikkagi päriselus rakenduma. Kas nad ise teavad ja

saavad aru, milline kaos on tekitatud? Ja kas nad ise suudavad anda vastuse viimastel nädalatel hästi palju segadust tekitanud mõttevahetusele maksuvaba määra kehtestamise kohta juba pooleteise kuu pärast? Kes, kuhu ja millistel juhtudel peavad esitama avalduse, kui nad soovivad seda uut maksuvaba määra rakendada? Mida arvata näiteks osal koolitustel õpetajatele antud soovitustest, et ärgu nad parem üldse hakaku uut maksuvaba määra rakendama, sest kui nad seda teevad, siis võib juhtuda, et 2019. aasta alguses ähvardab neid suur tagasimakse nõue? Või miks näiteks tahab valitsus nüüd üsna ootamatult töötavaid pensionäre maksustama hakata?

Tuleb öelda, et kõigile nendele küsimustele ei ole vastuseid. Ja valitsuspoliitikute hoiak, mida me siin täna olime sunnitud jälgima ja mille tunnistajaks me olime sunnitud olema, on, et nemad poliitikutena ei oska – ja vähe sellest, et ei oska –, nad ei peagi neid vastuseid teadma. See on selline asi, millega me siin saalis minu arvates mitte mingil juhul leppida ei tohi. Aga vastuseid pole ka küsimustele, miks headel aegadel säästmise asemel on valitud laristamine, miks hoolimata kõigi nende täna korduvalt tsiteeritud ekspertide hoiatustest ja soovitustest lükatakse riigieelarve headel aegadel sügavasse miinusesse.

Sellest kõigest on siin täna nende läbirääkimiste ajal juttu olnud, aga ma peatun veel ühel teemal, millele küsimuste käigus lühidalt tähelepanu pöörata sain. See puudutab trendi, mille suunas me paratamatult liigume. Selle trendi järgi Eesti ühiskond vananeb. Viimane inimarengu aruanne ütleb meile, et rahvastikuprognooosi järgi tuleb Eestil olla valmis tööealise rahvastiku kestvaks vähenemiseks selle sajandi keskpaigani, järgmistel aastakümnetel. Selle prognoosi kõige optimistlikuma variandi järgi väheneb tööealiste arv aastaks 2060 suurusjärgus 132 000 inimest. Aga kõik rahvastikuprognooosi variandid näitavad, et vanemate inimeste osatähtsus meie ühiskonnas ja Euroopa ühiskonnas laiemalt suureneb märkimisväärselt kuni 2050-ndate lõpuni.

Kui nüüd mõelda nende poliitiliste sammude peale, mida meie praegune valitsus teeb või on teinud, siis saab öelda, et valitsuse kohanemine vananeva ühiskonna mõttega läheb väga-väga vaevaliselt. Meil on töökäsi juurde vaja ja meil tuleb hoida neid töökäsi, mis meil tööjõuturul olemas on. Töötavate pensionäride maksustamine olukorras, kus töökäte nappus peaks absoluutselt igaleühele teada olema, on täiesti risti vastupidine samm sellele suunale, kuhu me tegelikult liikuma peaksime. Aga jällegi, põletatud maa taktikale omaselt valitsusel on või näib olevat kius teha igal juhul teistmoodi, kui varem tehtud on. Ja seda toetada ei saa.

Ma kordan ettepanekut, mille Jürgen Ligi on teinud nii siit puldist kui ka täna avalikult. See on ettepanek valitsusele võtta see eelarve tagasi, mõelda veel kord järele, vaadata see koos opositsiooniga läbi ja esitada siis uuesti mõistlikul kujul. See valitsus on öelnud nii siin saalis siitsamast puldist kui erinevate auditooriumite ees, et nad on valmis asju arutama, ka vigu tunnistama ja parandama, kui selleks vajadus on. Näidake seda siis ka tegudes, mitte lihtsalt pressiteadetes! Aitäh!

18:04 Aseesimees Hanno Pevkur

Aitäh! Järgmisena palun Margus Tsahkna! Palun, kolm minutit lisaajaga!

18:04 Margus Tsahkna

Lugupeetud juhataja! Hea Riigikogu! Täna on siin saalis kõlanud palju emotsionaalset kriitikat ja ka kiitust, eelkõige iseendale. Minu sõnavõtt keskendub ühele teemale, mis on peale Eesti iseseisvuse taastamist kuulunud konsensuspoliitika alla. Selleks on Eesti Vabariigi riigikaitse, täpsemini, iseseisev kaitsevõime. Mul ei ole vaja siin aknaaluse Riigikogu liikmena pidada emotsionaalset kõnet, et oma erakonna reitingut tõsta – sellist kohustust mul ei ole. Ma räägin kui Riigikogu liige, kes muretseb ja kes on oma eelmise ameti tõttu ka kursis sellega, mida on planeeritud Eesti riigikaitse arendamiseks ja millisenä on käesolev eelarve meile, Riigikogule, aruteluks esitatud. Ja ma teen ka ühe konkreetse ettepaneku.

Nimelt otsustas eelmise aasta novembris moodustatud koalitsioon katta riigikaitseinvesteeringutega ära see lõik, mis on meie riigikaitse arengus ainult meie enda teha ja mis on eriti valus. See on iseseisev kaitsevõime. Kui me räägime konkreetsemalt, siis juhul, kui Eesti satub sõjalisse konflikti, peab meil olema iseseisev kaitsevõime, mida mõõdetakse päevade arvuga, kui kaua suudab Eesti Vabariigi kaitsevõime vastu pidada. Üks lünk ilma detailidesse minemata on meil olnud just nimelt jämeda laskemoona varude puudus. Seda mõõdetakse väga konkreetset ja seda informatsiooni me jagame ka oma liitlastele.

Tänu sellele, et Eesti riigikaitse on olnud päevapoliitilistest vaidlustest väljas, oleme me väga palju

saavutanud. Me oleme NATO täieõiguslik liige. Alates eelmisest aastast me tervitame oma territooriumil NATO vägesid. Eesti kaitsmine ei ole enam ainult Eesti küsimus ja meie probleem, vaid me asume NATO idapiiril. Me asume lääne tsivilisatsiooni idapiiril ja meie ülesanne on ausalt ja pikka aega ette rääkida nii oma liitlastega kui ka omaenda inimestega just nimelt sellel teemal, kuivõrd kaitstud me oleme ning kas me suudame poliitiliselt kokku leppida iseseisva kaitsevõime arendamises.

Koalitsioonilepingus lepiti väga selgelt kokku, et järgmise kolme aasta jooksul investeeritakse lisaks 2%-le, lisaks liitlaste vastuvõtu kuludele iseseisvasse kaitseesse 20 miljonit, 20 miljonit ja 20 miljonit – aastatel 2018, 2019 ja 2020. Seesama lubadus ja poliitiline sõnum on läinud avalikuks, läinud meie liitlastele ja tsementeeritud erinevatesse dokumentidesse. Lisaks koalitsioonilepingule on see konkreetne otsus väga selgelt sõnastatud "Eesti julgeolekupoliitika aluste" dokumendis, mis sai ka Riigikogult heakskiidu. See on sõnastatud riigi eelarvestrateegias, selles viimases strateegias, mille valitsus sellel varasuvel vastu võttis. See on käinud läbi sellesama valitsuse otsusest riigikaitseinvesteeringute kava küsimuses: 20 miljonit, 20 miljonit ja 20 miljonit. See on sisse kirjutatud kümneaastasusse riigikaitse arengukavasse, mis on samamoodi saanud kõige kõrgema võimu ehk Riigikogu heakskiidu. Selle alusel on tehtud ettevalmistusi selleks, et tagada ja arendada iseseisvat kaitsevõimet. Just nimelt selleks, et me suudaksime ükspäev pidada vastu võimalikult kaua, juhul kui peaks juhtuma see, mida me loodame, et ei juhtu, ehk siis sõjaline konflikt. Väga selgelt otsustati täiendada Eesti kaitseväge laskemoona varusid.

Kuid mis on juhtunud? See, et eelarve tasakaalu või kulude vähendamise tuules on esimest korda võetud katteallikana kasutusele juba kokkulepitud kaitsekulud. Sellist asja ei ole minu mälu järgi Eesti Vabariigis varem mitte kunagi olnud. Mitte kunagi ei ole poliitiliselt mindud just nimelt kaitse-eelarve kallale, selleks et täita oma muid lubadusi, mis on võib-olla enne Riigikogu valimisi magusamad kui abstraktne kaitse. Siin on tegelikult ka poliitiliselt valesti käitunud, sellepärast et Eesti rahvale on riigi kaitsmine, eriti iseseisev riigikaitse, väga oluline teema. Ja seepärast ei saa seda siin vaikides pealt vaadata.

See on märgiliselt väga ohtlik, sest me anname poliitilise sõnumi, et riigikaitse on nüüd samamoodi päevapoliitilistes tõmbetuultes. See on ka väga ohtlik sõnum rahvusvahelisel tasemel, sest alates eelmise aasta novembrist on meie liitlastele öeldud, et jah, me panustame iseseisvasse kaitsevõimesse. Teie poisid on siin, aga me varume oma jõudusid ja suurendame kaitsevõimet, selleks et vajadusel koos seista mitte ainult Eesti eest, vaid ka NATO ja kogu lääne tsivilisatsiooni idapiiril.

Need argumendid, mis on kõlanud, et pooleteise aasta jooksul ei suudeta tarnida 10 miljoni euro eest jämedat laskemoona, ei kõla vähegi kaitsega kursis olevate inimeste kõrvadele väga usutavalt. See ei ole usutav! Seepärast ma kutsun Riigikogu üles teise ja kolmanda lugemise vahepeal vähemalt sellel teemal väga rahulikult mõtlema, et leida see lisainvesteering, juba kokkulepitud 10 miljonit 2018. aasta riigieelarvesse. Riigikaitsega ei mängita, head kolleegid, ja ma loodan vähemalt sellel teemal vähem emotsionaalset, aga seda praktilisemat arutelu. Aitäh!

18:11 Aseesimees Hanno Pevkur

Head kolleegid! Rohkem läbirääkimise soove ei ole, mis tähendab, et me saame minna eelnõu 521 teisel lugemisel muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Esimese muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon ja juhtivkomisjon on seda täielikult arvestanud. Teise muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Andres Ammas, palun!

18:12 Andres Ammas

Lugupeetud eesistuja, ma palun panna see ettepanek hääletusele!

18:12 Aseesimees Hanno Pevkur

Alustame hääletuse ettevalmistust.

Head kolleegid, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 2, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon jättis arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Muudatusettepanekut toetas 28 Riigikogu liiget ja vastu oli 51 Riigikogu liiget. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

Kolmanda muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon ja juhtivkomisjon on jätnud

selle arvestamata. Neljanda muudatusettepaneku on teinud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Viienda muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon ja juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Kuuenda muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon ja juhtivkomisjon on seda täielikult arvestanud. Seitsmenda muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon ja juhtivkomisjon on seda täielikult arvestanud. Kaheksanda muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon ja juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada täielikult. Üheksanda muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Andres Ammas, palun!

18:17 Andres Ammas

Lugupeetud eesistuja, palun seda ettepanekut hääletada!

18:17 Aseesimees Hanno Pevkur

Siis me peame seda ettepanekut hääletama. Kas me võime minna hääletuse juurde? Vastuväiteid ei ole. Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele üheksanda muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see muudatusettepanek arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Selle muudatusettepaneku poolt hääletas 33 Riigikogu liiget ja vastu 51 Riigikogu liiget. See tähendab, et see muudatusettepanek jäi arvestamata.

Kümnenda muudatusettepaneku on esitanud Eesti Reformierakonna fraktsioon ja juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Jürgen Ligi, palun!

18:18 Jürgen Ligi

Palun seda ettepanekut hääletada! See aitab meil vabaneda katuserahast ja parandada eelarve tasakaalu.

18:18 Aseesimees Hanno Pevkur

Asi selge. Kas me võime minna hääletuse juurde, kutsungit pole vaja? Vastuväiteid ei ole. Panen hääletusele kümnenda muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Reformierakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Selle muudatusettepaneku poolt hääletas 33 ja vastu 50 Riigikogu liiget. Ettepanek ei leidnud toetust. 11. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Reformierakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Jürgen Ligi, palun!

18:19 Jürgen Ligi

Palun hääletada seda eelarve tasakaalu päästvat muudatusettepanekut!

18:20 Aseesimees Hanno Pevkur

Ettepanek on arusaadav. Vist ei ole ka kutsungit vaja, asume hääletuse juurde. Panen hääletusele 11. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Reformierakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Muudatusettepaneku poolt hääletas 34 ja vastu oli 50 Riigikogu liiget. Ettepanek ei leidnud toetust. 12. muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon, juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada täielikult. 13. muudatusettepaneku on esitanud Riigikogu liige Maris Lauri, juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta arvestamata. Maris Lauri, palun!

18:21 Maris Lauri

Palun hääletada seda muudatusettepanekut, mis suurendab teadus- ja arendustegevuse rahastamist!

18:21 Aseesimees Hanno Pevkur

Asi selge. Kas kõik on päri, et läheme hääletuse juurde? (Häälist: jah.)

Panen hääletusele 13. muudatusettepaneku, mille on esitanud Maris Lauri ja mille kohta on juhtivkomisjon teinud ettepaneku jätta arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Selle muudatusettepaneku poolt hääletas 31 Riigikogu liiget ja vastu oli 50 Riigikogu liiget. Ettepanek ei leidnud toetust.

14. muudatusettepaneku on esitanud Liina Kersna, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Liina Kersna, palun!

18:22 Liina Kersna

Aitäh, hea eesistuja! Palun panna hääletusele muudatusettepanek, millega toetatakse noori õpetajaid, et nad koolidest nii kiiresti ei lahkuks!

18:22 Aseesimees Hanno Pevkur

Kas võime minna hääletuse juurde? Jah.

Panen hääletusele 14. muudatusettepaneku, mille on esitanud Liina Kersna, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Muudatusettepaneku poolt hääletas 30 ja vastu 51 Riigikogu liiget. Ettepanek ei leidnud toetust.

15. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. 16. muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon, juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada täielikult. 17. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Andres Ammas, palun!

18:24 Andres Ammas

Palun see Eesti tuleviku seisukohalt ülioluline doktorantide toetust suurendav muudatusettepanek panna hääletusele!

18:24 Aseesimees Hanno Pevkur

Asi selge. Kas võime minna hääletuse juurde? Paistab, et võime.

Panen hääletusele 17. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Muudatusettepaneku poolt hääletas 34 Riigikogu liiget ja vastu 50 Riigikogu liiget. Ettepanek ei leidnud toetust.

18. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Andres Ammas, palun!

18:25 Andres Ammas

Palun ka see tulevikule suunatud muudatusettepanek panna hääletusele!

18:25 Aseesimees Hanno Pevkur

Asi selge. Panen hääletusele 18. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see muudatus arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

18. muudatusettepaneku poolt oli 33 Riigikogu liiget ja vastu 51 Riigikogu liiget. Ettepanek ei leidnud toetust.

19. muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon, juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. 20. muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon, juhtivkomisjon on seda täielikult arvestanud. 21. muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon, juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. 22. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Andres Ammas, palun!

18:27 Andres Ammas

Palun panna see muudatusettepanek hääletusele!

18:27 Aseesimees Hanno Pevkur

Kas võime minna hääletuse juurde? Jah.

Panen hääletusele 22. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni on teinud ettepaneku jätta arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Muudatusettepaneku poolt oli 33 Riigikogu liiget ja vastu 51 Riigikogu liiget. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

23. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni on teinud ettepaneku jätta arvestamata. 24. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Andres Ammas, palun!

18:28 Andres Ammas

Palun panna see looduskaitsete piirangutega maade väljaostmist käsitlev muudatusettepanek hääletusele!

18:28 Aseesimees Hanno Pevkur

Head kolleegid, panen hääletusele 24. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni on teinud ettepaneku jätta arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Muudatusettepanekut toetas 30 Riigikogu liiget, vastu oli 50 Riigikogu liiget, 1 Riigikogu liige jäi erapooletuks. Ettepanek ei leidnud toetust.

25. muudatusettepaneku on esitanud Riigikogu liige Urve Tiidus, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Urve Tiidus, palun!

18:29 Urve Tiidus

Palun Eesti metsade parema käekäigu nimel seda muudatusettepanekut hääletada!

18:30 Aseesimees Hanno Pevkur

Head Riigikogu liikmed, panen hääletusele 25. muudatusettepaneku, mille on esitanud Urve Tiidus ja mille kohta juhtivkomisjoni on teinud ettepaneku jätta arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Muudatusettepanekut toetas 32 Riigikogu liiget, vastu oli 50 ja erapooletuid 1. Ettepanek ei leidnud toetust.

26. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Andres Ammas, palun!

18:31 Andres Ammas

Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

18:31 Aseesimees Hanno Pevkur

Panen hääletusele 26. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

26. muudatusettepaneku poolt oli 33 Riigikogu liiget ja vastu 49 Riigikogu liiget. Ettepanek ei leidnud toetust.

27. muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjoni, juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada täielikult. 28. muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjoni, juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada täielikult. 29. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Andres Ammas, palun!

18:32 Andres Ammas

Palun seda ettepanekut hääletada!

18:32 Aseesimees Hanno Pevkur

Panen hääletusele 29. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt oli 29 Riigikogu liiget, vastu 50 ja erapooletuid 1. Ettepanek ei leidnud toetust.

30. muudatusettepaneku on esitanud Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Andres Ammas.

18:33 Andres Ammas

Palun ka seda muudatusettepanekut hääletada!

18:33 Aseesimees Hanno Pevkur

Hääletame 30. muudatusettepanekut, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

30. muudatusettepaneku poolt oli 32 ja vastu 49 Riigikogu liiget. Ettepanek ei leidnud toetust.

31. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Andres Ammas, palun!

18:34 Andres Ammas

Lugupeetavad kolleegid, palun seda Eesti mesinikke toetavat muudatusettepanekut hääletada!

18:34 Aseesimees Hanno Pevkur

Hea Riigikogu, panen teie ette hääletusele 31. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Hääletustulemused

31. muudatusettepaneku poolt oli 28 Riigikogu liiget, vastu 47 ja erapooletuid 2. Ettepanek ei leidnud toetust.

32. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Andres Ammas, palun!

18:35 Andres Ammas

Palun seda Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemiskulusid käsitlevat ettepanekut hääletada!

18:35 Aseesimees Hanno Pevkur

Panen hääletusele 32. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Muudatusettepaneku poolt oli 32 ja vastu 50 Riigikogu liiget. Ettepanek ei leidnud toetust.

33. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Reformierakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Jürgen Ligi, palun!

18:36 Jürgen Ligi

Palun seda eelarve tasakaalu parandavat muudatusettepanekut hääletada ja üksmeelselt toetada!

18:36 Aseesimees Hanno Pevkur

Asi selge. Panen hääletusele 33. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Reformierakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Muudatusettepaneku poolt oli 33 ja vastu 50 Riigikogu liiget. Ettepanek ei leidnud toetust.

34. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Andres Ammas, palun!

18:37 Andres Ammas

Palun siiski ka seda muudatusettepanekut hääletada, sest võib-olla kõik austatud kolleegid ei pannud eelmist tähele!

18:37 Aseesimees Hanno Pevkur

Selge. Panen hääletusele 34. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon ja mida juhtivkomisjon ei toeta. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

34. muudatusettepanekut toetas 34 ja vastu oli 50 Riigikogu liiget. Ettepanek ei leidnud toetust.

35. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Andres Ammas, palun!

18:38 Andres Ammas

Palun seda ettepanekut hääletada!

18:38 Aseesimees Hanno Pevkur

Panen hääletusele 35. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Selle ettepaneku poolt oli 11 Riigikogu liiget, vastu 51 ja erapooletuid 4. Ettepanek ei leidnud toetust.

36. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Andres Ammas, palun!

18:39 Andres Ammas

Palun seda maakonnasisest ühistransporti käsitlevat ettepanekut hääletada!

18:39 Aseesimees Hanno Pevkur

Head Riigikogu liikmed, panen hääletusele 36. muudatusettepaneku, mille on esitanud Vabaerakonna fraktsioon ja mida juhtivkomisjon ei toeta. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

36. muudatusettepanekut toetas 34 Riigikogu liiget ja vastu oli 48 Riigikogu liiget. Ettepanek ei leidnud toetust.

37. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon ei toeta. Andres Ammas, palun!

18:40 Andres Ammas

Palun ka seda EAS-i kokkuhoiule sundivat ettepanekut hääletada!

18:40 Aseesimees Hanno Pevkur

Panen hääletusele 37. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

37. muudatusettepaneku poolt oli 25 Riigikogu liiget, vastu 50 ja erapooletuid 2. Ettepanek ei leidnud toetust.

38. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon ei toeta. 39. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Reformierakonna fraktsioon, juhtivkomisjon ei toeta. Jürgen Ligi, palun!

18:41 Jürgen Ligi

Palun seda muudatusettepanekut eelarve tasakaalu nimel hääletada!

18:42 Aseesimees Hanno Pevkur

Panen hääletusele 39. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Reformierakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Hääletustulemused

39. muudatusettepaneku poolt oli 34 Riigikogu liiget ja vastu 51 Riigikogu liiget. Ettepanek ei leidnud toetust.

40. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon ei toeta. Andres Ammas, palun!

18:43 Andres Ammas

Palun ka seda ettepanekut hääletada!

18:43 Aseesimees Hanno Pevkur

Panen hääletusele 40. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt oli 30 Riigikogu liiget, vastu 49 Riigikogu liiget ja erapooletuid ei olnud. See tähendab, et ettepanek ei leidnud toetust.

41. muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon, juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. 42. muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon, juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. 43. muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon – arvestatud täielikult. 44. muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon – arvestatud täielikult. 45. muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon – arvestatud täielikult. 46. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon ei toeta. Andres Ammas, palun!

18:44 Andres Ammas

Palun seda eelarve tasakaalu huvides tehtud muudatusettepanekut hääletada!

18:44 Aseesimees Hanno Pevkur

Head Riigikogu liikmed, panen hääletusele 46. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

46. muudatusettepaneku poolt hääletas 32 Riigikogu liiget ja vastu 50 Riigikogu liiget. Ettepanek ei leidnud toetust.

47. muudatusettepaneku on esitanud Aivar Sõerd, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Aivar Sõerd, palun!

18:45 Aivar Sõerd

Austatud eesistuja! Palun hääletada seda ettepanekut, mis suunab Kreeka riigile eraldatava raha Eesti riigi stabiliseerimisreservi! Eesti maksumaksjad ei pea kinni maksma Kreeka riigi laenuintresse. (Elevus saalis. Aplaus. Juhataja helistab kella.)

18:46 Aseesimees Hanno Pevkur

Head kolleegid, vaatamata elevusele tuleb meil siiski seda ettepanekut hääletada. Panen hääletusele 47. muudatusettepaneku, mille on esitanud Aivar Sõerd, juhtivkomisjon ei toeta. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Vaatamata hetkelisele elevusele hääletas muudatusettepaneku poolt siiski 27 rahvasaadikut ja vastu oli 50. See tähendab seda, et ettepanek ei leidnud toetust.

48. muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon – arvestatud täielikult. 49. muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon – arvestatud täielikult. 50. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, aga see ei kuulu hääletamisele vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2. 51. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Andres Ammas, palun!

18:47 Andres Ammas

Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

18:47 Aseesimees Hanno Pevkur

Panen hääletusele 51. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon ei toeta. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

51. muudatusettepanekut toetas 34 Riigikogu liiget ja vastu oli 51 Riigikogu liiget. Ettepanek ei leidnud toetust.

52. muudatusettepaneku on esitanud Jüri Jaanson, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Jüri Jaanson, palun!

18:48 Jüri Jaanson

Palun see olümpiavõitjate toetust suurendav muudatusettepanek hääletusele panna!

18:48 Aseesimees Hanno Pevkur

Asi selge. Head Riigikogu liikmed, panen hääletusele 52. muudatusettepaneku, mille on esitanud Jüri Jaanson, juhtivkomisjon ei toeta. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

52. muudatusettepanekut toetas 33 ja vastu oli 50 Riigikogu liiget. Ettepanek ei leidnud toetust.

53. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon ei toeta. Andres Ammas, palun!

18:49 Andres Ammas

Palun ka see eelarve tasakaalule suunatud muudatusettepanek panna hääletusele!

18:49 Aseesimees Hanno Pevkur

Head Riigikogu liikmed, panen hääletusele 53. muudatusettepaneku, mille esitas Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon ei toeta. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

53. muudatusettepaneku poolt on 28 Riigikogu liiget, vastu 50 ja erapooletuid 1. Ettepanek ei leidnud toetust.

54. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon ei toeta. 55. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivne Rahvaerakond, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta arvestamata. Martin Helme, palun!

18:50 Martin Helme

Aitäh, lugupeetud asespiiker! See on ettepanek, mis aitab vähendada riigieelarve kulusid 2,7 miljoni võrra. Ja see äravõtmine ei tee liiga mitte kellelegi – see on erakondadelt raha vähemaks võtmine. Palun toetada!

18:50 Aseesimees Hanno Pevkur

Palun võtta seisukoht 55. muudatusettepaneku suhtes, mille on teinud Eesti Konservatiivne Rahvaerakond ja mida juhtivkomisjon ei toeta, ja hääletada!

Hääletustulemused

55. muudatusettepanekut toetas 14 rahvasaadikut, vastu oli 50. Ettepanek ei leidnud toetust.

56. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivne Rahvaerakond, juhtivkomisjon ei toeta. See ettepanek ei kuulu hääletamisele vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2. 57.

muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivne Rahvaerakond, juhtivkomisjon ei toeta. Ka see muudatusettepanek ei kuulu hääletamisele vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2. 58.

muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivne Rahvaerakond, juhtivkomisjon ei toeta. Ja ka see ei kuulu hääletamisele kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõike 2 alusel. 59. muudatusettepanek on Eesti Konservatiivselt Rahvaerakonnalt, juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Martin Helme, palun!

18:52 Martin Helme

Aitäh! Tegemist on ettepanekuga vähendada kaasrahastust välisraha puhul, millega toetatakse võrdõigusvoliniku institutsiooni. Me arvame, et sellist radikaalset ja ühiskonda lõhestavat institutsiooni ei pea nii palju maksumaksja rahaga toetama. Palun toetada seda ettepanekut!

18:52 Aseesimees Hanno Pevkur

Head kolleegid, panen hääletusele 59. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Konservatiivne Rahvaerakond, juhtivkomisjon ei toeta. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepanekut toetas 7 Riigikogu liiget, vastu oli 52 Riigikogu liiget ja erapooletuid 2. Ettepanek ei leidnud toetust.

60. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivne Rahvaerakond, juhtivkomisjon ei toeta. See ei kuulu hääletamisele vastavalt kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2. 61. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivne Rahvaerakond, juhtivkomisjon ei toeta. Ka see ei kuulu hääletamisele vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2. 62. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivne Rahvaerakond, juhtivkomisjon ei toeta. See ei kuulu samuti hääletamisele vastavalt kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2. 63. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivne Rahvaerakond, juhtivkomisjon ei toeta. Ka see ei kuulu hääletamisele vastavalt kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2. 64. muudatusettepanek on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna esitatud, juhtivkomisjon ei toeta. See ei kuulu hääletamisele vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2. 65. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivne Rahvaerakond, juhtivkomisjon ei toeta. Ka see ei kuulu hääletamisele vastavalt kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2. 66. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivne Rahvaerakond, juhtivkomisjon ei toeta. Martin Helme, palun!

18:54 Martin Helme

Aitäh! Tegemist on 31 miljoni kokkuhoidmisega Eesti eelarves – see on peaaegu sama suur summa, kui meil on eelarve miinus – ja see on Rail Balticule ette nähtud investeering. Palume see eelarvest välja hääletada!

18:55 Aseesimees Hanno Pevkur

Head kolleegid, panen hääletusele 66. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Konservatiivne Rahvaerakond, juhtivkomisjon ei toeta. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

66. muudatusettepanekut toetas 11 Riigikogu liiget, vastu oli 62 ja erapooletuid 3. Ettepanek ei leidnud toetust.

67. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivne Rahvaerakond, juhtivkomisjon ei toeta. See ettepanek ei kuulu hääletamisele vastavalt kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2. 68.

muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivne Rahvaerakond, juhtivkomisjon ei toeta. Ka see ei kuulu hääletamisele vastavalt kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2. 69. muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon, juhtivkomisjon arvestas täielikult. 70. muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon, juhtivkomisjon arvestas täielikult.

Head kolleegid! Oleme kõik muudatusettepanekud läbi vaadanud. Kuna Eesti Vabaerakonna fraktsioon, Eesti Reformierakonna fraktsioon ja Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon on teinud ettepaneku eelnõu 521 teine lugemine katkestada, peame me selle ka läbi hääletama. Kas me võime minna hääletuse juurde? Martin Helme, palun!

18:57 Martin Helme

Aitäh, lugupeetud asespriker! Me loodame, et IRL veel mõtleb selle katkestamise peale, ja palume neile selle jaoks viis minutit vaheaega.

18:57 Aseesimees Hanno Pevkur

Viis minutit vaheaega.

V a h e a e g

19:02 Aseesimees Hanno Pevkur

Head kolleegid! Meil on vaja läbi viia väga oluline protseduur, mistõttu on kohane, et te võtate sisse oma istekohad saalis. Meil on vaja läbi hääletada Vabaerakonna fraktsiooni, Reformierakonna fraktsiooni ja Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni esitatud ettepanek eelnõu 521, riigieelarve seaduse eelnõu teine lugemine katkestada. Selleks palun teil võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Katkestamise ettepanekut toetas 34 Riigikogu liiget ja vastu oli 54 Riigikogu liiget. Ettepanek ei leidnud toetust.

Eelnõu teine lugemine on lõppenud. (Sumin saalis.) Eelnõu muudatusettepanekute tähtaeg ... Kolleegid, palun tähelepanu! See on väga oluline, et riigieelarve kohta on võimalik esitada muudatusettepanekuid ka kolmandaks lugemiseks. Eelnõu 521 muudatusettepanekute tähtaeg on 29. november kell 17.15. Teine lugemine on lõppenud.

5. 19:04 Spordiseaduse ja tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (534 SE) esimene lugemine

19:04 Aseesimees Hanno Pevkur

Viies päevakorrapunkt täna on Vabariigi Valitsuse algatatud spordiseaduse ja tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 534 esimene lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli kultuuriminister Indrek Saare. Palun!

19:05 Kultuuriminister Indrek Saar

Lugupeetud eesistuja! Austatud Riigikogu liikmed! Teie ees olev spordiseaduse ja tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu kannab eesmärki teha spordikohtunike elu lihtsamaks. Selleks on Kultuuriministeerium koos Rahandusministeeriumi, Maksu- ja Tolliameti ning Eesti Olümpiakomiteega analüüsinud, kuidas lahendada pikalt probleemiks olnud spordikohtunike toetamise ja tasustamise küsimust terviklikult. Erinevaid võimalusi analüüsid jõuti järeldusele, et valdkonda aitaks oluliselt korrastada see, kui luua spordiorganisatsioonile ja spordikoolile seaduslik alus hüvitada spordivõistlusel vabatahtlikult tegutsevale spordikohtunikule sellega kaasnevaid kulusid maksuvabalt kuni 20 euro ulatuses ühe spordikohtunikuna tegutsetud päeva eest. Tänapäevaks on eelnõu läbinud kooskõlastusringi, selle on heaks kiitnud Vabariigi Valitsus ning, nagu te näete, see on esitatud Riigikogule.

Eelnõu kohaselt on spordi andmekogusse ehk Eesti spordiregistrisse kantud spordiorganisatsioonil ja spordikooli pidajal ehk spordikoolil õigus spordivõistlusel vabatahtlikuna tegutsevale spordikohtunikule maksta maksuvabalt hüvitist kuni 20 eurot päevas. Kulude hüvitamine aitab kaasa vabatahtlike kaasamisele ja nende arvu suurendamisele. Muudatus ei suurenda spordivõistluse korraldajate tulusid ega eelda toetust riigieelarvest.

Selleks, et vabatahtlik saaks võistlusel kohtunikuna tegutseda, peab ta tegema enne võistlushooaja algust ja võistlushooaja jooksul teatud kulutusi. Isik peab osalema koolitustel ja seminaridel ning tasuma litsentsi eest, soetama endale vormiriietuse, sobivad jalanõud ja töövahendid. Nüüd luuakse spordiorganisatsioonile seaduslik alus hüvitada vabatahtlikult tegutsevale spordikohtunikule võistlushooaja jooksul tehtud kulutused, kusjuures kohtunik ei pea enam kulutšekke esitama.

Konkreetse hüvitise suuruse ühe päeva eest otsustab loomulikult võistluse korraldaja oma rahalistest võimalustest lähtuvalt, nagu see ka praegu toimub. Hüvitist võib olla, nagu juba öeldud, kuni 20 eurot. Üks isik võib saada kalendriaastas kuni 1040 eurot hüvitist ehk keskmiselt võib saada hüvitist üks kord nädalas ühepäevasel võistlusel kohtunikuna tegutsemise eest.

Eelnõu on seotud valitsuse tegevusprogrammiga, mille kohaselt on eesmärk jätkata spordi rahastamise reformi, sh vähendada bürokraatiat riigi ja spordiorganisatsioonide omavahelistes suhetes ja teha lihtsamaks vabatahtlikult toimetavate spordikohtunike kulude hüvitamist ning loomulikult vähendada ka võimalikke maksuriske. Palun teil loomulikult seda eelnõu toetada! Tänan!

19:08 Esimees Eiki Nestor

Küsimused eelnõu algatajale. Jüri Jaanson, palun!

19:08 Jüri Jaanson

Aitäh! Hea ettekandja! Tegemist on tõesti äärmiselt vajaliku eelnõuga ja on väga teretulnud, et te sellega siia tulite. Mul on küsimus spordikohtunikule kuluhüvitise maksmise kohta. Nimelt, osal spordialadel võidakse seda hüvitist maksta rohkem kui 20 eurot ehk see hüvitis kuuluks nagu maksustamisele. Kas kuluhüvitist, mis on 20 eurot, ja sellest suuremat summat saab maksmisel omavahel kombineerida, näiteks, et kõigepealt makstakse 20 eurot tulumaksuvabalt ja ülejäänut maksustatakse? Siit ma loen välja, et neid kombineerides kasutada ei saa.

19:09 Kultuuriminister Indrek Saar

Jah, tõepoolest, ühel ja samal võistlusel ei saa ühele ja samale kohtunikule maksta nii maksuvaba hüvitist kui ka töötasu. Kui me räägime suurematest summadest kui 20 eurot päevas, siis me eeldame, et seda käsitletakse töötasuna ehk need on n-ö professionaalsed kohtunikud, kes teevad seda juba täiendava sissetuleku saamiseks või ka töö korras. Meil on ka mõned sellised kohtunikud, kes sisuliselt sellest tööst elavad. Sellisel juhul tuleb selle tasu pealt maksud ära maksta. Selle jaoks on vastavalt valitsusliidu kokkuleppele ka tuleva aasta eelarves, mida te just arutasite, ette nähtud pool miljonit eurot, mis jagatakse suurematele spordivõistlusi korraldavatele spordiühingutele ja -liitudele, et oleksid kaetud ka nende treenerite sotsiaalsed garantiid ja kindlasti nende tasude pealt maksud makstud. Aga üks kohtunik võib küll tegutseda nii n-ö professionaalses kui ka vabatahtlikus vormis. Ei ole välistatud, et näiteks suvalisel laupäevahommikul teeb professionaalne kohtunik pool päeva oma kohtunikutööd, ta saab selle eest töötasu ja selle pealt makstakse ära maksud, ning siis läheb ta pealelõunal teisele võistlusele, mille sõbrad on otsustanud registreerida ja mis on ametlik võistlus, aga see on selgelt amatööride omavaheline jõukatsumine ning seal osalemise eest võib talle maksta sedasama hüvitist, mis on maksuvaba. Samal võistlusel samal päeval samale kohtunikule kahte varianti kombineerida aga ei saa.

19:11 Esimees Eiki Nestor

Lauri Luik, palun!

19:11 Lauri Luik

Aitäh! Ma jätkan sama teemaga, mis pooleli jäi. Kui 20 eurot on maksuvaba, aga me maksame kohtunikule, ütleme, 200 eurot, kas siis 180 eurot läheb tulumaksustamisele või tuleb lisaks ka sotsiaalmaksu maksta? Ma ei saanud sellest aru, seletuskirjas ei olnud seda sotsiaalmaksu osa selgitatud.

19:11 Kultuuriminister Indrek Saar

Kui me räägime käesolevast seaduseelnõust, siis siin me räägime kuni 20 eurost päevas, mida saab maksuvabalt, igasuguste maksude vabalt, siin ei ole ei tulumaksu ega sotsiaalmaksu, sest me räägime hüvitisest, me ei räägi töötasust. Juhul kui soovitakse maksta suuremat summat, siis see on käsitletav töötasuna ja sealt pealt tuleb ära maksta kõik maksud ehk tulumaks ja samamoodi sotsiaalmaks ning siis tekivad ka sotsiaalsed garantiid. Näide oli 200 eurot. Just täpselt nii: kõik see 200 eurot kuulub sellisel juhul töötasuna maksustamisele, sealt ei ole võimalik 20 eurot maksuvabalt maksta.

19:12 Esimees Eiki Nestor

Hanno Pevkur, palun!

19:12 Hanno Pevkur

Aitäh! No nüüd tekkis kohe küsimusi juurde. Kuidas need spordialaliidud või võistluste korraldajad seda arvestust hakkavad pidama? Kõik, mis üle on 20 euro, on järelikult töötasuna käsitletav ja siis nad ei saa seda kasutada. See oli lihtsalt eelmise jutu jätkuks. Võib-olla sa selgitad seda uuesti. Aga pigem on mul küsimus, kust see 20 eurot teil tuli, kas selle järgi, kui palju raha oli, või selle järgi, et selline ongi vajadus? Me teame, et vajadus ei ole selline, kohtunikud küsivad praegu ükskõik millisel tasemel

kohtunikutöö eest ühes päevas kindlasti rohkem. Sinna juurde sa võib-olla selgitad natukene ka seda, kuidas erinevad korraldajad üksteiselt infot peaksid saama. Kohtunik ei pea ju ütleva, et ta just tuli eelmiselt võistluselt, see ei saa olla ju võistluse korraldaja vastutus. Äkki saab seda ka kuidagi selgitada.

19:13 Kultuuriminister Indrek Saar

See, mitmel võistlusel kohtunik jõuab päeva jooksul käia, on täiesti tema enda asi. Kui tegemist on eri võistlustega, siis see, mille alusel teda kas tasustatakse või hüvitatakse tema kulusid, tuleneb selle võistluse iseloomust ja selle tasu määrast, mida seal makstakse, või siis hüvitise määrast. Klubi või spordikool peab tegema valiku, milleks see kvalifitseerub.

Mis puudutab kogusummat, siis summa arvestus on tehtud selle loogikaga, et vabatahtlikuna toimiv kohtunik saaks keskmiselt võttes igal nädalal ühel päeval oma kulud hüvitatud. 52 nädalat korrutatud 20 euroga: sellest tuleb see lagi – 1040 eurot aastas. Ta võib ka nädal aega jutti kuskil laagris olla, iga päev 20 eurot saada ja seal võistlusi vilistada, aga aasta peale kokku ei tohi see summa olla suurem kui 1040. Nii nagu igasuguste muude maksukohustuste puhul, on ka siin iga isik ise vastutav, selles mõttes, et kui see liimit ületatakse, siis ta peab arvestama sellega, et ülejäänud osa pealt tuleb ära maksta tööjõumaksud.

19:14 Esimees Eiki Nestor

Jüri Jaanson, palun!

19:14 Jüri Jaanson

Aitäh! Seletuskirjas oli kirjas, et te olete teinud selle summa leidmiseks – see on see 20 eurot võistluspäeva kohta – analüüsi. Kas te kirjeldaksite täpsemalt, kuidas te selle summani jõudsite? Miks on see just 20 eurot, mitte 25 või 15 või mingi muu suurusjärg?

19:15 Kultuuriminister Indrek Saar

Nagu ma ütlesin, neid võimalusi analüüsiiti koos Rahandusministeeriumi, maksuameti ja olümpiakomiteega. Aga lisaks küsiti spordiorganisatsioonide käest täiendavat infot selle kohta, kui palju neil võistlusi on, kui suured on nendega kaasnevad kulud ja mis tavaliselt on need summad, mida ühele vabatahtlikult tegutsevatele spordikohtunikule makstakse. Sealt jõuti selle tulemini, et see summa on kuni 20 eurot päevas. Me räägime vabatahtlikult tegutsevatest kohtunikest, kes tegutsevad sel alal aeg-ajalt. See ei ole nende sissetulek, see on pigem nende kulude hüvitamine: nad peavad kohale sõitma, nagu oli öeldud, nad peavad omale vahendid muretsema, nad peavad kohtunikulitsentsi eest tasuma, tihtipeale on ka mingisugune vorm, milles kohtunik spordikohtuniku tööd teeb ja mille eest ta peab tasuma. Selle jaoks, et seda saaks mõistlikult ilma täiendava bürokraatiata hüvitada, ilma tšekkide ja kõigi muude asjadeta, on see võimalus seadusega nüüd tuleviku jaoks loodud.

19:16 Esimees Eiki Nestor

Lauri Luik, palun!

19:16 Lauri Luik

Aitäh! Ma ikkagi natuke täpsustaksin seda 20 eurost ülejäävat osa. Ütleme, et mul on kohtunik, kellele ma tahan maksta 100 eurot. Kas ma saan õigesti aru, et kui ma tahan talle maksta 100 eurot, siis ma pean kogu 100 euro pealt ikkagi maksma kõik tööjõumaksud ja ma 20 euro pealt soodustust ei saa? Kas see on õige? Aga kui nii, kas te mõtlesite seda seadust ette valmistades ka sellele, et kui tahta seda kuritarvitada, siis ma saan teha sellise skeemi, et ma panen paberile kirja viis kohtunikku, kellest igaüks saab nagu 20 eurot, aga tegelikult maksan selle 100 eurot ühele inimesele, kuigi teile esitan andmed, et on viis kohtunikku?

19:17 Kultuuriminister Indrek Saar

Jaa, aga siis on teil kuritöös vähemalt viis kaasosalist, kellest neli ei ole tegelikult hüvitist saanud. Nende ring, kes peavad selle kuritarvitusega nõus olema, on juba päris suur. Lõppkokkuvõttes, ega kõiki võimalikke skeeme ei ole mitte ühegi maksuseaduse puhul võimalik päriselt välistada. Aga ma küll kahtlen selles, et kellelgi oleks motivatsiooni hakata võtma seda riski, et ta kirjutab suvalisi nimesid

paberile ja väidab, et nad on tasu saanud. Seda enam, et kui aasta lõpus inimene hakkab seda kõike deklareerima ja hüvitiste määr ületab 1040 eurot, kuigi tema enda arvestuse järgi see ei peaks niimoodi olema, siis talle ju jookseb see info kõik kätte ja tal on oluline motivatsioon tõestada, et on tehtud hookuspookust ja tema ei ole tegelikult seda raha saanud.

19:18 Esimees Eiki Nestor

Hanno Pevkur, palun!

19:18 Hanno Pevkur

Aitäh! Võib-olla oleks lihtsam, kui me ei räägiks siin üldse mingisugusest võimalusest, et inimesele makstakse seda kui tasu, ükskõik kas ta on kuskil näiteks joonekohtunik või tegutseb mingil muul moel. Kui ma loen seletuskirja, siis näen, et tegelikult eesmärk on teil ju see, et katta kulutused koolitusele, vormiriietusele, töövahenditele, nt viledele, transpordile, majutusele jne. Äkki siis oleks mõistlikum öelda niimoodi, et aastas on ette nähtud 1040 eurot ühele kohtunikule varustuse ja vabatahtlikuks tööks vajalike esemete soetamiseks? Siis ei ole mingit kahtepidi mõistmist, nagu me siin praegu üksteise võidu küsime, kas seda saab ka töötasuna maksta või mitte. Nii oleks võib-olla lihtsam. Mul on sellega seoses täpsustav küsimus. Kas ma saan õigesti aru, et seda võib ka ühekorraga välja võtta? Kui kohtunik tuleb spordialaliitu ja ütleb, et ta on siin kohtunik ja ta tuli siia pakiga, kus on vile, särgid ja kõik-kõik, ning siin on tema tšekk 1038 eurole, kas siis on see okei?

19:19 Kultuuriminister Indrek Saar

Kui on mõni selline spordialaliit, kes tahaks kohtunikule maksta 1000 eurot, ilma et see tööd teeks, siis see on ju teoreetiliselt mõeldav, aga ma ei tea, kas keegi seda teeb. Kas sa ise alaliidu juhina maksad vabatahtlikule spordikohtunikule lihtsalt hüvitist, ilma et ta tööd teeks? Riik ei anna ju ühelegi spordiklubile ega spordiorganisatsioonile täiendavat raha, ta võtab ära selle bürokraatiakohustuse. Praegu pidi seda maksmist õigustama kas tšekkidega või tegelikult oleks olnud ootus, et selle raha pealt makstakse ära maksud. Sellega kaasnes terve hulk tüütut bürokraatiat ja, ma enne seda mainisin, tegelikult ka võimalik maksurisk. Selle jaoks, et bürokraatiat vähendada, elu lihtsamaks teha ja maksuriski vähendada, on nüüd võimalik hüvitada kuni 20 eurot ühe spordivõistluse eest. Seda raha ei saa aastas olla rohkem kui 1040 eurot, et ei selguks, et meil on vabatahtlikud spordikohtunikud, kes osalevad võistlustel 365 päeva aastas. Sellepärast on sinna loogiliselt n-ö ülempiir peale pandud. Aga riik ei anna vabatahtlike spordikohtunike tegutsemiseks mingeid vahendeid, mida omakorda saaks edasi jagada. Me räägime, küll hoopis teises lõikes (see ei ole otseselt seotud selle seadusega, kuigi kaudselt ka on), sellest, et järgmisel aastal jagatakse suurematele spordiürituste korraldajatele, kus on olemas sisuliselt palgalised kohtunikud, täiendavalt maksude tasumiseks pool miljonit eurot. Aga see on hoopis teine lugu, see ei ole otseselt selle seaduseelnõuga seotud.

19:21 Esimees Eiki Nestor

Urmas Kruuse, palun!

19:21 Urmas Kruuse

Aitäh, auväärt istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Minu küsimus on ajendatud teie viimastest lausetest. Millise kriteeriumi alusel need võimalikud suuremad spordivõistluste korraldajad välja valiti või valitakse ja mille alusel neile seda asja hüvitatakse? Kes selle nimekirja otsustas, kus see nimekiri on ja kui palju need klubid raha saavad?

19:21 Kultuuriminister Indrek Saar

Mul ei ole kahjuks seda nimekirja kaasas, sest see ei ole selle seaduseelnõu osa. Aga nimekiri otsustati pärast seda, kui spordivõistluste korraldajatelt oli kogutud põhjalikud andmed selle kohta, kui palju neil on võistlusi ja millised on seal makstavad tasud. Läbirääkimistel Eesti Olümpiakomiteega ja sinna kuuluvate spordiorganisatsioonidega sõeluti välja need spordiorganisatsioonid, kes seda raha hakkavad saama ja kes omakorda jagavad selle oma organisatsiooni sees laiali, selleks et treenerid oleksid tasustatud ja sealt pealt oleksid ära makstud ka kõik vajalikud maksud. Aga loomulikult võin ma saata täpsema selgituse ka kirjalikult.

19:22 Esimees Eiki Nestor

Urmas Kruuse, palun!

19:22 Urmas Kruuse

Mul on täpsustav küsimus sellesama küsimuse kohta. Eestis korraldavad päris palju võistlusi alaliidud. Kas alaliidud kuuluvad selle kategooria alla, mida te nimetasite?

19:23 Kultuuriminister Indrek Saar

Just, täpselt nii see on.

19:23 Esimees Eiki Nestor

Rohkem eelnõu algatajale küsimusi ei ole. Komisjoni ettekandja on Toomas Jürgenstein, kultuurikomisjoni liige. Palun!

19:23 Toomas Jürgenstein

Hea eesistuja! Hea minister! Head kolleegid! Luban endale alguseks ühe väikese repliigi. On ju vahva, et kõrvuti on sattunud sellised eelnõud: eelmine eelnõu, kus keskseks summaks oli 10 miljardit, ja käesolev eelnõu, kust käib läbi 20 eurot. Aga tähtsad on mõlemad.

Spordiseaduse ja tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu oli komisjonis arutelul 9. novembril, s.o neljapäeval. Ministeeriumi poolt oli kohal kantsler Paavo Nõgene, kes andis samasuguse ülevaate nagu minister hetk tagasi. Komisjoni liikmetel olid ka mõned küsimused. Heljo Pikhof küsis, kas kohtunike sõidukulude hüvitamine toimub Eestis või ka välismaal. Talle vastati, et see toimub Eesti-siseselt. Krista Aru küsis vabatahtlike kohtunike suurusjärgu kohta. Ka täna käis läbi, et see suurusjärg on 4500.

Otsustati teha ettepanek saata eelnõu täiskogu päevakorda 15. novembriks, s.o tänaseks. Ettekandjaks otsustati määrata Toomas Jürgenstein, see olen mina. Otsustati teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 22. november. Need otsused olid kõik konsensuslikud. Aitäh!

19:25 Esimees Eiki Nestor

Aitäh! Kas komisjoni ettekandjale on küsimusi? Ei ole küsimusi. Nüüd ma avan läbirääkimised. On esimene lugemine. Ma eeldan, et Hanno Pevkur räägib Reformierakonna fraktsiooni nimel. Kui Lauri Luik tahab rääkida, peab tal selleks olema põhiseaduskomisjoni volitus. (Elevus saalis.) Reformierakonna fraktsiooni nimel võtab sõna Lauri Luik. Palun!

19:26 Lauri Luik

Auväärt Riigikogu esimees! Head kolleegid! Kõigepealt suur tänu Kultuuriministeeriumile ja nendele inimestele, kes on selle nimel pingutanud, et see spordikohtunikke puudutav seaduseelnõu on lõpuks siia Riigikogu laudadele jõudnud! Sellest oleme me juba aastaid rääkinud Riigikogu spordi- ja liikumisharrastuse toetusrühmas, mis on minu mäletamist mööda suuruselt teine toetusrühm Riigikogus. See teema on sealt mitmeid-mitmeid kordi läbi käinud. Hea meel on tõdeda, et sporditeemad on jõudnud järk-järgult siia saali. Alustada võib näiteks sellest, et nüüd on ministril kohustus igal aastal anda Riigikogu ees ülevaade spordi arengusuundadest, sellest, kuidas on spordivaldkonnal läinud. Teiseks, me oleme suutnud ära lahendada treenerite töötasu puudutavad küsimused. Hea meel on ka selle üle, et erisoodustusmaksu kaotamine sporditegevuselt on seadustatud, ning ka selle üle, et hea kolleeg Jüri Jaanson on võtnud vedada olümpiavõitjate toetuste teema, mis on homme jälle siin suures saalis.

Nüüd oleme jõudnud kohtunikeni. See teema puudutab laias laastus 5000 inimest, kes teevad kohtunikutööd igal nädalal või vähe harvemini. Näiteks on koolisporti liidus umbes 400 inimest, kes aitavad spordimänge ja võistlusi vilistada ning seal korda pidada. Nii et see puudutab igati suurt hulka inimesi. Kohtunik on ju spordivõistlusel minu hinnangul vähemalt niisama oluline kui sportlane või treener. Nii et ta on üks kolmest alustalast, kui me räägime võistlusel olevatest inimestest. Selles mõttes on väga oluline, et me selle teema lahendamise juurde oleme jõudnud.

Eesmärk on üllas: lahendada see pikka aega õhus olnud probleem, et kohtunikele makstakse stipendiume ja selle pealt riik maksu tagasi ei saa. Aga ma näen siin mõningaid ohte, mida, ma usun, me

saame protsessi või töö käigus parandada. Nendele soovingi tähelepanu juhtida.

Üks asi on deklareerimise kohustus, kui summa ületab aastas 1040 eurot. Aga kui kohtunik on saanud näiteks koolispordi liidust 1000 eurot ja korvpalliliidust 1000 eurot, siis jääb see deklareerimise kohustus kohtunikule. Küsimus on selles, kas me suudame tagada, et kohtunikud kõik ka korrektselt deklareerima hakkavad. See võib administreerimise keeruliseks teha. Nii et aususe ja kontrolli küsimus on siin see, millele tasuks tähelepanu pöörata ja korra veel see asi kriitiliselt üle vaadata.

Meil on olnud üks selline tava – see ei ole olnud küll absoluutne –, et me oleme vältinud rahanumbrite kirjutamist seadusesse, kuna aeg liigub edasi ja seoses raha odavnemise või inflatsiooniga rahanumbrid ja suurusjärgud muutuvad. Võib-olla maksab kaaluda seda, et me ei kirjuta seadusesse konkreetseid rahanumbreid.

Siin on skeemitamise oht, millele ma viitasin ka oma küsimuses ministrile. Loomulikult, eks me teeme seadusi heas usus ja eeldame, et inimesed on ausad ega kasuta n-ö tagauksi. Aga sellele vaatamata tasuks korra mõelda, kas meil annab vältida seda, et kui soovitakse ühele kohtunikule maksta 100 eurot, siis vormistatakse tööle viis inimest ja makstakse nagu igaühele 20. See on lihtsalt mõtlemise koht ministeeriumile ja komisjonile.

Kahjuks ei lahenda muidugi see 500 000 eurot, mis on nähtud ette süsteemi muutmise ja sellest tulenevate mõjude leevendamiseks, kõikide spordiorganisatsioonide muresid. Ma võin tuua näiteks oma spordiorganisatsiooni, Eesti Koolispordi Liidu. Meid see muudatus ei puuduta, kuna siin on see erisus, et see organisatsioon peab osalema Eesti meistrivõistluste korraldamisel jne. Koolispordi liit sinna alla kahjuks ei lähe.

Võtan võib-olla minuti lisaks.

19:30 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaega.

19:30 Lauri Luik

Kui vähegi võimalik, võiks kaaluda selle ringi laiendamist. Ma saan aru, et raha on alati piiratud, aga näiteks koolispordi liidu sihtgrupp on mitukümmend tuhat noort üle Eesti, kes aasta läbi spordivad ja kelle tegevus on tervise vundamendi ladumise mõttes väga oluline. Kui vähegi võimalik, siis võib-olla katsuks mingeid vahendeid juurde leida.

Veel kord aitäh! On käidud pikk tee ja nähtud palju vaeva, palju on murtud pead, kuidas seda probleemi lahendada. Minu arvates astuvad ministeerium ja kõik asjasse puutuvad inimesed pika sammu edasi, me teeme taas suure teene spordivaldkonnale. Loodetavasti me anname eeskuju nendele noortele, kes kohtunikuametit vabatahtlikult pidades saavad innustust, et ise sportlikult elada ja oma tervist hoida. Jõudu meile! Aitäh!

19:31 Esimees Eiki Nestor

Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Eelnõu 534 esimene lugemine on lõpetatud. Määrán muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 22. novembri kell 17.15. Kohtume homme. Head õhtut!

Istungi lõpp kell 19.32.